

Universitat de Lleida
Registre General

Número: A001E -228/2003
Data : 28/02/2003 Hora: 11:47:41

Registre d'entrada

M. Salomé Ribes Amorós

L'obra lingüística d'Alfons Par

Director: Dr. Amadeu Viana San Andrés

Tesi doctoral

Departament de Filologia Catalana

Universitat de Lleida

Setembre 2002

4.2.3. La resposta institucional a les Normes

Quan Prat de la Riba féu una crida perquè tothom s'adherís a les Normes, era fonamental la resposta que donarien les entitats i institucions per tal d'aconseguir l'objectiu final de la unificació. Segarra (1985b, 338-339) assenyala l'èxit que obtingué la iniciativa, ja que trenta-nou publicacions i vint-i-vuit impremtes i corporacions de Catalunya i les Illes van acceptar les Normes immediatament, i altres publicacions, entitats, impremtes i personatges importants ho van fer pocs mesos després.

Entre les entitats a què Par pertanyia, la resposta va ser desigual, sense que això influís en la continuïtat del gramàtic com a membre d'aquestes corporacions. Van adherir-se ràpidament a les Normes, el Centre Excursionista de Catalunya, l'editorial Miquel i Planas —el fundador de la qual primer va col·laborar amb l'Institut i després es convertí en un detractor de les Normes (v. 4.2.2.2)—, i l'Associació Wagneriana, de la qual Par era president, a més, del Foment de Pietat Catalana, que empra les Normes per a les seues publicacions religioses. J. M. Roca justifica la participació del filòleg en aquesta entitat, a pesar d'aquest greu inconvenient, en base a les seues fermes conviccions:

"Lo criteri dreturer de fer lo que's dega y no lo que's vulla, prescindint de lo que pensin els altres, lo porta fins el sacrifici de prescindir d'ell mateix, y 'ns ho demostra col·laborant a la obra del Foment de Pietat Catalana malgrat ésser un adversari concient de les normes ortogràfiques que aquesta Institució empra per a les seves publicacions religioses. Y es que ell, en aquest cas particular, mirant lo cel y no la terra, fa renunciació, no sens recança, de la seua opinió personal de forma en front la bonesa fonamental de l'obra que's realisa" (ROCA: 1924, 63).

Els fundadors de l'OR, creada l'any 1927 a partir del Foment i de la Biblioteca Balmes, segueixen provisionalment les Normes del IEC, perquè consideren la qüestió ortogràfica secundària:

"No ens ha semblat prudent tocar la qüestió ortogràfica de bon principi, que portaria estèrilment un esclat nou d'apassionaments vells, i d'altra banda l'ortografia, ara com ara, té un interès secundari per nosaltres. La llengua literària

pot progressar i perfeccionar-se, qualsevol que sigui el vestit que prengui tot passant el paper, mentre amb l'interès d'unitat d'ortografia no es posin traves al progrés de la morfologia i del lèxic" (*AOR I*, 5).

Els seus fundadors, però, aspiren a una revisió amigable del sistema ortogràfic i deixen als col·laboradors la llibertat de seguir un altre sistema, cosa que Par duu a la pràctica, ja que tots els seus estudis publicats a l'*AOR* o a la Biblioteca Balmes (1928a, 1928b, 1930d, 1931a) estan redactats seguint l'ortografia tradicional.

L'Ateneu Barcelonès i la RABLB, en canvi, es mantenen fidels a l'ortografia sancionada per l'Acadèmia. Quant a la primera entitat, al *Butlletí* del primer trimestre de l'any 1917 hi diu:

"Per a normalisar en lo possible la ortografia del Butlletí de l'Ateneu, hem adoptat les regles de l'Academia de la Llengua Catalana, segons acort pres per la Junta Directiva en sessió de 9 de febrer últim. Aquestes regles les aplicarem, des d'ara, en línies generals, a tots els treballs qu'en el BUTLLETÍ's publiquin, respectant emperò'l criteri d'aquells autors que manifestin no estar-hi conformes"⁴¹³.

Pel que fa a la RABLB, en les sessions de 20, 23 i 27 de novembre de 1923, destinades a discutir la revisió, duta a terme per Matheu, del sistema ortogràfic de 1844, seguit per les publicacions de la corporació fins llavors, es fa palès que l'Acadèmia "continua mantenint los principis fonamentals de la tradició literaria ortogràfica catalana, no trobant rahons prou potents que la obliguin a abandonar-la, com no les havien tampoch trobades, mig segle enrera, nostres predecessors, aquelles grans figures del renaxement català que's deyen Milà y Fontanals, Rubió y Ors, Aguiló y Fuster, Balary y Jovany, etc." (*BRABLB*: 1923-24, 185). Així doncs, l'Acadèmia, es posiciona oficialment a favor de l'ORTOGRAFIA⁴¹⁴, i de retruc, en contra de les Normes.

---

⁴¹³ *BAB* 9 (Any III, janer-març de 1917). Volum 1 (1915-17), p. 392.

⁴¹⁴ *Ortografia de la llengua catalana per la "Reyal Academia de Bones Lletres de Barcelona"*. Barcelona: J. Prous, S. en C. (primer tiratge: octubre de 1924).

En un article al seu *Butlletí*⁴¹⁵, Par felicita els redactors per haver adoptat la grafia *y* en lloc de *i* com a conjunció copulativa —que en aquells moments era el cavall de batalla de seguidors i detractors de les Normes, com ho havia estat en el segle anterior el tema dels plurals femenins en *-es* i *-as* (v. 4.1.2)—, i els encoratja perquè adoptin totes les grafies tradicionals. Justifica la seua oposició al criteri fonètic seguit pel IEC d'un so per una lletra, dient que hi ha d'altres llengües, com el francès i l'anglès, que discrepen entre ortografia, reflex d'un estat arcaic, i prosòdia, reflex de la llengua viva, i no per això renunciïn a la tradició (v. 4.5.3). Al mateix temps, en una carta a Montoliu, Par li comenta que la RABLB l'admet com a membre, "sempre naturalment ab les condicions precises que no pertanguessiu alhora al Institut y que de bon cor adoptessiu pera'ls treballs dins la Academia sa ortografia, qu'es la tradicional" (Carta de Par a Montoliu 22/05/1925, *apud* JULIÀ: 1986b, 322).

La RABLB no accepta les Normes fins al curs 1931-1932⁴¹⁶, en una data difícil de concretar per la manca d'activitat pública de la corporació durant aquesta època, malgrat que continuen les reunions habituals. Així, passen més de quatre anys des que el dia 14 de desembre de 1930 es llegeix la darrera de les Memòries de l'Acadèmia publicades, fins que el 3 de febrer de 1935 es llegeix la següent⁴¹⁷. Mentrestant, l'Acadèmia sofria una reorganització d'ordre intern i buscava, arran, sobretot, de l'adveniment de la República el 14 d'abril de 1931 i de la creació de la Generalitat, "quin lloc li podia correspondre en un pla orgànic del treball intel·lectual a Catalunya" (DURAN I SANPERE:

---

⁴¹⁵ PAR, A. (1925-1926). "L'ortografia del «Diccionari Català-Valencià-Balear» de Mn. Antoni M.ª Alcover", *BRABL* XII-XIII, p.423-425.

⁴¹⁶ Pel que fa a aquesta data, hi ha divergències de criteri. Segarra (1985b, 367) afirma que l'any 1932 el *BRABL* encara estava escrit sense Normes, i contradiu Riquer —"Breve historia de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona", dins *Historia y labor de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona desde su fundación en el siglo XVIII* (1955)—, que deixava entendre el contrari. Segarra no té en compte, però, que el volum referit als anys 1931-1932 (*BRABLB* XV) correspon a la formació i edició de l'inventari i l'índex de les publicacions de l'Acadèmia i, per consegüent, la bibliografia i els treballs dels anys anteriors consten amb el seu títol original, respectant encara l'ortografia tradicional, mentre que, en aquest mateix volum, hi ha un text breu que introdueix la relació de les publicacions, que no solament està escrit amb ortografia oficial, sinó que inclou un paràgraf on s'informa de la renúncia al sistema ortogràfic tradicional (*BRABLB* XV, 7).

⁴¹⁷ DURAN I SANPERE, Agustí (1935). "Memòria de l'acadèmic secretari Agustí Duran i Sanpere, llegida en la sessió inaugural de curs, el dia 3 de febrer del 1935", dins *BRABLB* XVI (1933-1936), p. 313-318.

1935, 313). També, durant aquest quadrienni, l'Acadèmia aconsegueix quatre objectius importants, d'entre els quals destaquem la fi de la lluita per l'ortografia:

"Arribada l'hora d'haver aconseguit el reconeixement oficial de la llengua catalana, calia trobar-ne a ultrança la unitat externa per tal de no malmetre una victòria tant de temps desitjada. L'Acadèmia trobà aleshores una avinenetes per a liquidar amb dignitat les bandositats antigues; i no d'una manera velada, sinó públicament, abandonà una lluita que ja hauria estat enderriament si hagués volgut mantenir-la, i acceptà per a les seves publicacions les Normes de l'Institut d'Estudis Catalans, esdevingudes generals i pràcticament úniques a tot Catalunya" (DURAN I SANPERE: 1935, 316).

La renúncia final a seguir amb la seua *Ortografia* ve donada, doncs, perquè les Normes cada dia tenen més adeptes i per la necessitat de la unitat externa del català "que el fes apte a tots els serveis del poble", quan ha esdevingut idioma oficial de Catalunya, "en ple període constitutiu d'autonomia" (*BRABLB XV, 7*).

Finalment, la uniformitat ortogràfica no arriba als Jocs Florals de Barcelona fins al 1933. Quan, en ocasió de la commemoració del centenari de la Renaixença, Francesc Matheu "va ben veure que arborava una bandera disciplinadament acceptada, però que ja només era el símbol de la discòrdia de Catalunya, abaté la bandera —no amb el rancor del vençut, sinó amb la incontestada dignitat del cavaller— davant de Pompeu Fabra, banderer de la concòrdia de Catalunya, al qual elevà a la presidència del Consistori dels Jocs Florals del 1934" (*MIRACLE: 1963, 50*).

El 6 de maig de 1934, en el seu discurs com a president dels Jocs⁴¹⁸ al Palau de la Música Catalana, Fabra destaca que, davant la renúncia que havia fet l'Acadèmia de Bones Lletres del seu propi sistema ortogràfic, no es podia parlar ni de vencedors ni de vençuts: "Per a arribar a una ortografia única, ha calgut, ara, que els antinormistes

---

⁴¹⁸ Per comprendre l'abast que tenen els Jocs Florals durant l'etapa de la Generalitat republicana i seguir el procés evolutiu de la normalització lingüística a mans de nous poetes i escriptors, v. CADENA, Josep M. (1998). "Món editorial, premsa i radiodifusió, entre la cultura i la política", a *Història de la cultura*

renunciessin a algunes de llurs solucions ortogràfiques; però ¿quí, un dia o altre, no ha hagut de fer el mateix durant el llarg procés d'elaboració de la nostra ortografia?"⁴¹⁹

4.2.4. Concepció de la llengua

Alfons Par es mostra escèptic sobre les possibilitats que s'arribi a la unificació ortogràfica. Ja en el prefaci a *Lo rei Lear*, just abans que es promulguin les Normes, anota:

"Respecte a l'ortografia, no accepte ninguna responsabilitat. Molt me dol que, mitjançant una convenció, no pervinguem a unificar-la" (PAR: 1912, XIII).

A pesar que el lingüista col·labora durant un temps amb el IEC (v. 2.3.3), cosa que també fan Alcover i Miquel i Planas, és antinormista per convicció. En les pàgines següents intentarem explicar quines són les causes que l'impulsen a mantindre tota la vida un combat abraonat contra les Normes, moltes de les quals, com acabem d'assenyalar, han servit també de base per a l'antifabrisme de Miquel i Planas i Alcover. Els arguments d'un i altres s'entremesclen i es confonen en diverses ocasions, de manera que els motius de crítica a Fabra i al IEC es repeteixen en els tres lingüistes.

Com a elements fonamentals sobre els quals s'articula el discurs antinormista de Par podem destacar el rebuig a la imposició, el fet que s'hagi agafat el barceloní com a model per a la unificació ortogràfica, els criteris excessivament lògics per fixar l'ortografia, la seua passió pels escriptors clàssics —entre els quals podem incloure fins i tot Shakespeare, tot i que pertanyi a una altra cultura— i, de retruc, el model de llengua literària, derivat d'aquesta admiració envers els clàssics, que el duu a justificar el model ortogràfic tradicional. I en aquest sentit s'inscriu en l'escola del seu admirat Marià Aguiló (v. 4.1.2).

---

catalana. República, autogovern i guerra (1931-1939), vol. IX, dirigida per Pere Gabriel. Barcelona: Edicions 62, p. 105-107.

⁴¹⁹ *Discurs del President*, dins *Jocs Florals de Barcelona*. Barcelona, 1934, p. 19-29, *apud* LAMUELA, Xavier i MURGADES, Josep (1984). *Teoria de la llengua literària segons Fabra*. Barcelona: Quaderns Crema, p. 203-204.

Cal dir, però, que Par, tot i ser un conegut antinormista a l'època, no se significa en discursos tan abrandats i, de vegades insultants, com els que Miquel i Planas i Alcover dediquen a Fabra, al IEC i a l'estol de polítics i intel·lectuals que, respectivament, aproven i accepten les Normes. En aquest sentit, no té cap monogràfic destinat a la desqualificació dels normistes, sinó que les seues crítiques al director de la Secció Filològica i a la institució que havia promulgat les Normes es troben esparses entre els seus escrits lingüístics. A més, quan hi al·ludeix, els comentaris que els dedica no són tan virulents com els dels seus col·legues, ja que la seua militància antinormista és més aviat de caràcter pràctic: l'interessa més defensar el seu propi model ortogràfic i gramatical —que adapta seguint els clàssics, aplicant-lo als seus estudis, que són majoritàriament de caràcter diacrònic, i manté obstinadament al llarg de la seua vida—, que atacar el model oficial. Dit d'una altra manera, només es mostra bel·ligerant amb els normistes per defensar-se de la marginació en què resta la seua obra per no haver acatat un sistema amb el qual no està d'acord.

4.2.4.1. L'amor als clàssics

Ja en el prefaci a *Lo Rei Lear* adverteix al lector que "l'envolum de notes crítiques y comentaris explicatius" que acompanyen la traducció no són fruit "d'una erudició arida y freda, en la qual l'escorcoll minucios y lo coteig incessant haguessin finit per apaibegar tota emoció personal y estingir tot sentiment propi", sinó que, precisament, el seu amor per l'obra del dramaturg l'impulsa a contrastar la seua opinió amb els "més aciençats comentaristes" i a emprendre "la recerca aspre y dificil de qualque mot o frasi en la pedrera riquissima de nostra llengua catalana" (PAR: 1912, IX), representada no "ab lo català del segle XX, totjust entrat en lo periode de depuració dels castellanismes qui l'infesten", sinó amb la traducció d'unes frases "qui tenen llur correspondencia exacta en la parla de nostres escriptors classics" (PAR: 1912, XI), amb la qual cosa reafirma des de la seua obra primerenca més significativa la seua confiança en les possibilitats d'un model de llengua que hauria de recuperar-se de l'època d'esplendor de les lletres catalanes.

El seu desig, d'una banda, d'oferir al lector "tots los avenços y conquestes definitives assolides per la critica aquests darrers anys" (PAR: 1912, X), i de l'altra, la voluntat de mantindre la fidelitat al text, respectant les característiques de l'original —"la llengua anglesa, per ses desinencies deficientissimes, es molt més apta a l'amfibologia que les llatines", per la qual cosa "hom compendrà per què la tasca de la depuració y fixament definitiu del text es estada, y continua essent, d'una importancia cabdal pera la critica shakesperinana" (PAR: 1912, IX-X)—, obliguen el traductor a donar tota mena de detalls i estudis perquè sigui el lector qui jutgi "la genialissima concepció shakesperiana" (PAR: 1912, X). La tasca que emprèn no li resulta fàcil i, per això, en l'àmbit lingüístic, es mostra molt satisfet quan resol algun passatge que considera especialment envitricollat:

"En alguns cassos m'es estat possible conservar a través lo català l'obscuritat d'aquell [l'original], de çò qu'he romangut molt pagat y en estrem satisfet, car mon proposit no es fer veure Shakespeare segons mon criteri personal, sinó donar-lo al llegidor català en una forma qui sigui la més equivalent possible a la qu'ofereix pera un anglès" (PAR: 1912, X).

Amb aquest recull de paraules, d'una banda, Par intenta demostrar fins a quin punt es pren rigurosament la seua feina de traductor; d'una altra, prova la importància que tenen per a ell les consideracions lingüístiques quan s'enfronta a una obra en una llengua forana; i, finalment, manté una postura de respecte envers el lector i la llengua justificant alhora l'abundància de notes crítiques i d'aclariments lingüístics, ja que és conscient de la dificultat del text, de manera que "no hi ha ningun anglès qui pugui capir-lo bé sèns un complert y curós glossari. Molt menys, doncs, un estranger, cuide" (PAR: 1912, XI).

Pel que fa a la llengua catalana, coneixedor de les pugnes lingüístiques dels darrers anys, es defensa "coratjosament de l'acusació d'arcaic ab la qual seré titllat". I afegeix que si alguna vegada havia tingut dubtes sobre "lo caient catalanesc més avinent pera una obra classica", l'obra del dramaturg li ha confirmat que no es pot traduir Shakespeare, autor del s. XVI, "ab les idees del boi nat renaiximent anglès, rublert de

frasis mitg-evals y d'un estil franc, ensemps que robust, com caracteritza les epoques de formació de les llengües", en català del s. XX, ple de castellanismes (PAR: 1912, XI).

Par pensa que l'anglès i el català clàssics s'acosten molt més que els actuals "cada jorn més desenrotllats vers direccions diverses. En totes les llengües mitg-evals los mots servaven més sovint qu'ara llur significança llogica y primitiva. Y es per açò qu'he tingut lo goig d'encontrar en nostres sobirans Metge y Martorell algunes frasis integres, calcades al peu de la lletra a les shakesperianes", les quals són "una indicació segura d'aon dèu hom situar-se pera traduir-les" (PAR: 1912, XII).

En una carta de 24 d'octubre de 1906, és a dir, sis anys abans de la publicació de *Lo Rei Lear*, Par explica a Alcover que té vuit planes de la traducció de l'obra "ab altres tantes de notes", i s'expressa en els mateixos termes per justificar el model de llengua emprat: "procedeixo ab tota cura en la part catalana (sens dupte la mes dificultosa). Com que la obra es del segle XVII o sia del bell comensament de la renaixensa anglesa es evident que deu ser traduïda castisament ab la sintaxis y fraseologia dels segles XIII al XVI, (edat d'or de la literatura catalana) en tot allò ahon no hi encaixi l'actual. La traducció doncs no serà en català absolutament antic, mes ne conservarà sens dupte lo caracter, encaixant ab l'original. Pot comprendre si una cosa axis es dificil y els tips que m'he fets de regirar les obres d'en Llull, J. Martorell, Jaume el Conqueridor, Muntaner, etc. Curial etc." (Carta a Alcover, 24/10/06, *apud* JULIÀ: 2000, 101-102).

Anys després, en *Shakespeare en la literatura española*, torna a explicar les raons que el van dur a emprar aquest model de llengua per a la seua traducció: "Finalmente, en 1912, di a luz en la misma asociación *Lo rey Lear*, que traduje en catalán arcaizante, convencido de que el lenguaje literario entonces corriente no era rico ni flexible para acomodarse al original inglés, y muy satisfecho de que la lengua clásica me hubiera proporcionado equivalencias inesperadas pero exactas para muchas frases inglesas" (PAR: 1935a II, 213).

La lectura, aïllada de la resta de la seua obra, d'aquest paràgraf d'un llibre que apareix el 1935, referit a un model de llengua emprat en el passat (1912), podria fer-nos pensar que Par havia usat de manera provisional un sistema que en aquell moment, mentre

encara no s'havia arribat a la codificació, li era vàlid, i que, per tant, en el present ja hauria assumit les Normes de l'Institut. Tanmateix, els anys 1933 i 1935 *Catalunya Social* li publica dos articles (PAR: 1933c i 1935b) sobre temes socioreligiosos amb ortografia no normativa, acompanyats de sengles notes aclaratòries accedint al prec de l'autor perquè respectin el seu propi sistema, que no és, evidentment, l'oficial, la qual cosa sembla respondre a la normativització duta a terme sense disposar de l'autorització de Par d'un primer article (1933b), publicat per la mateixa revista i adaptat a les Normes⁴²⁰. A més, en el darrer d'aquests escrits, encara es refereix a la biblioteca d'un amic que conté obres seleccionades dels millors autors que "reposen en llurs llocs, sens la mala companyia de diccionaris normatius, cotilles gramaticals⁴²¹, etc." I afegeix: "Pera ell lo llenguatge es dó de Deu⁴²², y si parla com pensa, també escriu com parla" (PAR: 1935b, 527).

El prefaci de *Lo Rei Lear* ens permet encara assaborir tota una declaració programàtica sobre la concepció que Par té de la llengua catalana, ja que la traducció de Shakespeare li ofereix la possibilitat de conèixer més profundament el model lingüístic de l'edat d'or de la literatura catalana, i, de retruc, li facilita pronunciar-se a favor del que hauria de ser el model de llengua en el present i en l'esdevenidor. Així, s'alinea amb les tesis d'Aguiló, que defensa el model de llengua literària que recolza en el català dels segles XIII al XV (v. 4.1.2), i lamenta que l'inici de la Decadència malmetés l'evolució normal de la llengua:

"si la decadença de nostra llengua no hagués començat ja en lo segle XV, en lo precís moment quan, ab los primers ventijols del renaiximent, anava a esclatar en esplendida florida, adquirint sa forma perenne y complerta, la correspondença entre nostre teatre (qui no hauria mancat de desenrotllar-se paralelment als demás genres literaris) y los de les altres nacions seria estada més intima y cabdal. També llavors la constitució definitiva de la llengua hauria determenades ses lleis propries y caracteristiques; dintre les quals seria pervinguda fins a nosaltres,

---

⁴²⁰ Per conèixer el contingut d'aquests articles, v. 3.

⁴²¹ Miquel i Planas també parla de "cotilles" (v. 4.2.2.2).

⁴²² Idea que repetim al subcapítol següent (v. 4.2.4.2).

malgrat les modificacions accidentals dels temps, la forma classica i castiça, qui constitueix lo nucli substancial de tota parla" (PAR: 1912, XII).

4.2.4.2. Contra una reforma massa lògica

Par explica en altres ocasions la seua visió de la llengua intentant anar més enllà de la forma i buscant una relació íntima entre allò que es vol dir i la manera de fer-ho. En aquest sentit, va més enllà d'un estudi lingüístic racional i científic, i per això detesta la normalització duta a terme per Fabra, perquè aparta la llengua del seu ritme intern:

"Y quan mostra un maremagnum ortogràfich sinó en los temps moderns, quan en lloch de pouar curosament y humil en la tradició interrompuda, assajant de reanuharla, se'l vol sotsmetre a una normalisació empírica, provinent de la lògica, mes no del sentit íntim y amorós del ritme intern y de les línees esculturals de la mateixa llengua?" (1924a, 38).

Dos són els trets que es dedueixen d'aquest fragment, i que el lingüista ja havia apuntat anteriorment en altres escrits: d'una banda, la qüestió del ritme intern general de la llengua, "ab lo qual les idees són espressades en cada parla", que ell situa per damunt del lèxic i la gramàtica, i de l'altra, la relació llengua i paisatge. Pel que fa al primer aspecte, segons el parer de Par (1912, XIII-XIV) una manifestació del ritme particular de la llengua catalana és l'*ictus*⁴²³ o cop fort, que s'hauria caracteritzat, en català, "de continuar lo desenrotlle regular de nostra parla", pel fet de no caure al final de l'oració o combinació de mots, sinó al començament, i ho exemplifica amb la coordinació d'adverbis —"generalment y particular", esmenta—, segons la qual, quan dos adverbis acabats en *-ment* se succeeixen, és el primer el que manté la terminació *i*, en conseqüència, és sobre el que recau el cop fort.

Aquest tret només perdura en els adverbis, però els escriptors clàssics el feien servir amb un substantiu que qualifica diversos adjectius —"tristes consideracions e

---

⁴²³ La cursiva és de Par, ja que pren aquest mot en sentit figurat de la seua accepció musical original. Així, segons el DIEC, 'ictus' és l'accent al començament i al final d'una frase musical o d'un grup melòdic.

treballoses", de Metge—, amb substantius que són qualificats per un sol adjectiu —"generació activa e producció", de Llull—, i amb diversos verbs que regeixen un complement directe —"amar Deu, honrar e servir", també de Llull⁴²⁴. En tots aquests casos, hi ha un canvi d'ordre que separa els mots homogenis i dona un ritme particular a la llengua catalana en què Par veu "l'embrió d'una llei fisiologica general qui governava la manera peculiar de moure-s nostra llengua", de manera que és "aquest ritme propi lo qui dona fesomia viva y inconfonible a tota parla, ensús lo lexic, aduc ensús la sintaxi". Precisament, la importància que Par atorga a aquest fenomen fa que, anys més tard, li dediqui un breu monogràfic: "Separació de mots coordinats"⁴²⁵ (v. 4.5.2).

Par (1912, XIV) descriu aquesta manifestació com la "més íntima del verb" i l'agafa com a punt de partida en la construcció de la llengua, ja que "la vibració especial de çò qui havia de devenir una llengua fou çò qui regí l'encarnació y trabament de les paraules, que'ls homes, obeint íntíntivament a dit ritme, afaçonaven". El lingüista pensa que l'estil general que permet reunir els escriptors clàssics no és més que una manifestació externa: l'eurítmia que la constitueix, i assegura que, independentment que s'accepti o no la seua hipòtesi, en cas que la nostra llengua s'hagués desenvolupat normalment, aquesta característica "hauria determenat un caient constructiu y estilesc tan segur, ensemps que noble y suau, que no'm sé estar de comparar-lo ab los ritmes encisadors del cant gregorià, aont, al termenar les frasis, lo colp fort recau sobre la penultima o avant-penultima nota, a la qual segueixen febles y celestials les darreres, qui clouen lo periode".

Així doncs, bo i comparant-lo amb el cant gregorià, Par demana al lector que no atribueixi aquest fenomen a "encarcament traductiu", sinó que el reivindica com a "gala substancial de nostra parla", i troba en la disposició del cop fort en l'enunciat, no al final sinó al començament, el tret constitutiu més característic del català, el qual li infon la seua essència i li atorga bellesa:

---

⁴²⁴ Par també fa servir aquest tipus de construccions en els seus propis escrits (v. 4.2.5.3.12).

⁴²⁵ PAR, A. (1925). "Separació de mots coordinats". *Zeitschrift für Romanische Philologie*. Halle: Verlag von Max Niemeyer, p. 83-86.

"L'orella catalana es tan a posta pera compenetrar-se ab aquest moviment, que jo no dupte que l'avisat llegidor ne fruità prompte tota l'inespressable bellesa, y'm regraciarà que n'hagi fet us en los passatges escaients de ma traducció" (PAR: 1912, XIV).

Pel que fa al segon aspecte, Par avança la relació entre la llengua, el paisatge i l'ànima d'un poble en la comunicació que llegeix en el Primer Congrés Excursionista Català, celebrat a Lleida l'any 1911, "Conservació de les belleses naturals" (v. 2.3.1), de la qual reproduïm unes línies reveladores de la seua manera de concebre la llengua com a interrelació entre l'ànima de la gent que la parla i l'espai on es desenvolupa: "Tant la bellesa natural com la parla tenen llur rahó de formosura dintre de l'ànima del poble, a la qual deuen respondre íntimament" (PAR: 1911, 175). Aquesta idea l'autor la repeteix en la seua *Vida de Shakespeare* (1916c), quan afirma que el dramaturg "prové d'una encontrada on l'anglesa [la llengua] assoleix sa major casticitat y riquesa lèxica. L'agre del terror s'hi sent fortament y pura, no sols en l'idioma ans en les costums, les tradicions, les llegendes, y àdhuc l'aspecte del paisatge" (PAR: 1916c, 2).

Més tard, Calveras manifesta la mateixa idea en *La reconstrucció del llenguatge literari català*, quan assenyala: "si els filòlegs, prescindint del llenguatge viu, a gust i voler seu creen el llenguatge literari, no en poden esperar sinó una concreció incoherent, o una organització de laboratori, exterior i morta, sense la unitat pregonada de lleis i de caràcter, que s'adigui plenament amb la mentalitat de la raça" (CALVERAS: 1925, 102, *apud* ARNAL I BELLA: 1992, 277). En aquestes paraules i en les anteriors de Par hi traspua la mateixa filosofia del llenguatge que també es troba en Torras i Bages o en Prat de la Riba, deguda, sens dubte, a la influència de l'idealisme lingüístic que Arnal i Bella reconeix en l'obra del jesuïta —i que l'industrial també admet haver seguit en el seu *Examen de consciència catalanista* (v. 3.1.3)—, segons la qual la llengua és "una creació espiritual de la col·lectivitat, de manera que cada llengua i els seus parlants formen un únic ens espiritual diferenciat: la nació" (ARNAL I BELLA: 1992, 258)⁴²⁶.

---

⁴²⁶ V. el capítol dedicat a 'Formació' (2.1.2).

Els gramàtics encarregats de la codificació ortogràfica no són els únics a qui Par retrau una manca de sensibilitat cap a les característiques internes de la llengua. A la ressenya que dedica a Fouché⁴²⁷, tot i començar, d'una banda, declarant que "científicamente sólo alabanzas merece esta obra" i, de l'altra, dedicant paraules d'elogi a l'autor, el qual "se nos muestra con una sólida preparación filológica", invalida part de les conclusions de l'obra perquè dona entenent que Fouché és un dels "muchos filólogos eminentes que a menudo analizan el catalán con documentación insuficiente y poco conocimiento de la lengua sobre la que operan", amb la qual cosa afirma:

"No todo es objetivo en Filología; pese a todo el bagaje científico, aún aquí precisa el sentimiento de la lengua, sin el que es imposible adueñársela y difícil especular sobre su constitución" (PAR: 1929e, 402).

I encara assenyallem una aproximació a la transcendència en la concepció lingüística de Par, el qual, com a codirector de l'OR, és un dels responsables de signar el document de presentació del programa de l'entitat, que recull en un dels seus punts la consideració que les llengües romàniques (objecte de la seua atenció), i en especial la catalana, mereixen als membres de l'Oficina, segons la qual l'estudi de la llengua esdevé un acte profundament religiós:

"Mirem totes les llengües com un do de Déu, i do dels més estimables, en l'ordre natural, do que en l'expandiment de la religió cristiana ha entrat en la categoria dels carismes de l'Esperit Sant. Considerades així les llengües, totes són d'estimar i totes són de respectar, i hem de voler el perfeccionament de totes. Cadascú, com ha d'agraciar a Déu la seva particularment, particularment també l'ha d'estimar per millorar-la i fer-ne bon ús, no per vantar-se'n, ni per dominar, ni per envejar" (AOR I, 5).

Aquestes paraules recullen la tradició lingüística desenvolupada durant el segle XIX en què recolzen les reivindicacions nacionals, la qual marca l'estreta relació entre la història d'un poble, la seua ànima i la seua llengua, de manera que la llengua hauria estat

---

⁴²⁷ PAR, A. (1929e). "FOUCHÉ, PIERRE.— *Phonétique historique du roussillonnais*, Toulouse, E. Privat,

sempre el component essencial de la personalitat catalana com a do de Déu. En aquest sentit, Rubió i Lluch en dóna un testimoni paradigmàtic:

"Déu ens l'ha imposada com sant i misteriós llaç amb què han de viure indissolublement units en aquest món la nostra parla i el nostre esperit" (RUBIÓ I LLUCH, dins CONGRÉS: 1906, 81).

Tanmateix, anys més tard, Par, reflexionant sobre la seua postura respecte de la relació llengua i nació, es mostra decebut perquè, a pesar d'haver buscat les raons per les quals el llatí, en contacte amb els diversos llenguatges autòctons de la Romania, havia reaccionat de manera diferent amb cadascun d'ells, no ha trobat en les investigacions "dels més grans filolechs" —Schuchardt, Meyer-Lübke, Menéndez Pidal, Bello, Cuervo, Ascoli, Gillieron, Jud, Spitzer, són els que cita Par—, arguments que confirmen les teories lingüístiques dels gramàtics de l'escola romàntica —Schlegel, Diez, Balari, Aguiló, Milá, Forteza i Nonell, esmenta ara el lingüista—, que postulaven que "la llengua y la raça eren lligades per un vincle indissoluble; qu'als catalans, en conseqüència, nostre llenguatge nos era consubstancial, qu'era exít del intim de la nostra ànima, talment que no'n podiem tenir d'altre y reflectava nostra mateixa manera d'esser, nostre caracter exut, reflexiu, materialista, ponderat; en un mot, que nostra parla era un fet organich y biologich" (PAR: 1934, 10).

Tampoc no troba cap solució satisfactòria en la fonètica experimental, representada pel seu amic Barnils, i es mostra escèptic respecte de les teories dels alemanys Vossler i Lerch, que "cerquen ara explicacions socials y sentimentals" (PAR: 1934, 12). Segons la seua opinió, la lingüística ha fracassat com a "ciència transcendent", i conclou aquesta part del discurs amb l'afirmació que les llengües "no son productes organichs y biologichs de les races; son cosa apresada, fruyt de rutina y d'instrucció; resultat postiç, manifestació adjectiva y no consubstancial ab l'esperit d'aquells qui les parlen". Distingeix, tot seguit, entre "llengua en abstracte", facultat de parlar, i, per tant, consubstancial a l'home —"lo verp de son esperit"—, i "llenguatge concret",

---

manifestació externa i, per tant, "ropatge circumstancial que tradueix més bé o més malament lo verp íntim". Per consegüent, "los llenguatges discrepen entre si per ço com tots son artificiosos"⁴²⁸. Son aproximacions barroeres del llenguatge etern y inmanent" (PAR: 1934, 13)⁴²⁹.

4.2.4.3. El model de català literari

Par continua el prefaci a *Lo Rei Lear* reflexionant sobre quin és el model de català literari per al present: prou que és conscient que empra arcaïsmes, però amb el seu alegat no pretén rebatre aquells qui l'atacaran, sinó justificar quin és el camí que ell ha escollit entre els dos possibles: la recuperació del català clàssic —la qual cosa representa emprar arcaïsmes que substitueixin la pobresa lèxica moderna i que formarien part de l'actual moment lingüístic si no hi hagués hagut la Decadència—, o la creació d'un llenguatge més o menys artificial basat en el parlar de Barcelona. La Decadència és un període que no es pot obviar; per consegüent, els escriptors han d'optar per una de les dos solucions que al llarg del segle XIX i encara a principis del XX més s'han debatut en el procés de recuperació de la llengua: és el que Segarra (1985b, 173) en diu "arcaïstes" i "usistes"⁴³⁰.

Par s'adscriu al grup dels arcaïstes i segueix altres autors del segle XIX que pretenen recuperar la llengua dels clàssics. En aquest sentit, les paraules de Ballot s'escauen a les intencions de Par, excepte que el primer creu que el model de llengua literària s'ha

---

⁴²⁸ Per aprofundir en la idea de Par sobre el fet que l'ortografia sigui accidental respecte de la llengua, però no arbitrària, i la comparació amb les peces de vestir, v. PAR: 1925-1926, i també 4.5.3.

⁴²⁹ Vegeu també 2.1.2.

⁴³⁰ Bofarull descriu encara més detalladament les propostes dels legisladors gramaticals contemporanis seus, dividits "en opuestas opiniones, imposibles de conciliar", distingint entre un primer grup, format per tres "escoles", usistes, etimologistes i reformistes, i un segon grup, constituït pels arcaïstes. L'usista "no vé mas norma para su opinion que el uso"; l'etimologista "latiniza de tal manera la palabra aromanzada, que hasta á veces la imposibilita para el lenguaje comun, no cediéndola ni al uso ni á la reforma"; i el reformista pretén "adivinar los adelantos que pudiera haber hecho la lengua, si hubiera seguido siendo idioma vivo y cultivado". Quant al segon grup, els arcaïstes, que segons ell és el pitjor perquè "no contentos con dejar la lengua muerta, hasta la transformarán en momia", pretenen "que es indispensable la resurrección de estas voces muertas, para que la lengua tenga fisonomía propia, asegurando que lo demás es solo lenguaje vulgar ó local" (BOFARULL: 1864, 63-64)

d'agafar dels escriptors de la Decadència, mentre que Par mira més enrere. Excepte aquest fet, les paraules de Ballot les podria signar també Par:

"no he escrit cosa sens authoritat y testimoni dels authors antichs cathalans, los quals me he proposat per norma y regla de esta gramática, mes que lo us y costum de parlar de las ciutats y pobles de la provincia; porque, a més de ser vario, es en gran part corromput, y destituhit de aquells funaments, que exigeix la sana filosofia" (BALLOT: 1814, 262);

"la llengua cathalana, que mols anys ha que está privada de son us y exercici en las aulas, en las imprentas y escrits públichs; de manera que si no es llengua morta, á lo menos es mortificada; per consegüent no pot ser lo us vulgar y corrent la sola norma y regla de la sua gramática" (BALLOT: 1814, 263).

Tot seguit reproduïm el fragment en què Par en parla, una declaració de principis en què podem apreciar com l'autor, a banda de lamentar-se de l'etapa de la Decadència, es mostra lúcid sobre la impossibilitat en el present de conèixer el procés evolutiu que hauria seguit la llengua en una situació normal⁴³¹ i, conscient de l'estat actual d'empobriment del català, es defensa d'arcaic i pren partit per la proposta per al català literari del model tradicional d'Aguiló⁴³², tot evocant la Renaixença com un intent seriós de superar una època nefasta que ha comportat la divisió entre els escriptors, a pesar que tots els intents d'unificació que s'han fet en el període han estat infructuosos:

"Mes, quin es lo català modern representatiu de la genuina deù del llenguatge? Ningú ho pot saber. En los darrers escriptors classics catalans ovirem ab amargor dibuixar-se l'aurora esplendida de nostra parla: podem congecturar còm anava a esser l'estructura intima d'aquesta, però es impossible reconstituir quina evolució hauria anat fent de llavors fins ara. Nostra tradició classica's rompé y jo cuide

---

⁴³¹ A pesar que no coneix quin hauria estat el desenllaç del procés evolutiu, Par, de vegades, aventura una possible solució. Aquest és el cas, per exemple, dels relatius *qui* i *que*, per als quals Par n'apunta la distribució: "No hi ha dupte que la evolució no era acomplida quan començà l'embastardiment de la llengua. Jo crech que la solució seria estada *qui* per a persona y *que* per a cosa, restant desfeta la influencia de gènre" (PAR: 1924a, 34).

qu'aquesta es la dissort més greu que ha soferta Catalunya. En conseqüència, avui-en-dia pera tasques qui no admetin la parla popular, sinó qu'ofereixin un caracter refinadament literari, l'escriptor ha de decidir-se, adés per nostre llenguatge modern artísat per nostra primera ciutat intel·lectual, ab més o menys purificacions, adés per un català en lo qual tot mancament modern sigui corretgit y omplenat per nostre període classic, malgrat que pera remeiar l'actual pobresa sigui precis introduir arcaïsmes. Mes com, d'una part, d'haver seguida nostra llengua sa vida normal, molts d'aquests no ho serien pas estats pera nosaltres, y, d'altra banda, es vijarés que ja fa qualche temps fou iniciat un moviment de reconstitució y purificació literaries qui ja nos dóna exemples de la substitució d'habituals castellanismes per formes genuinament catalanes, no hi ha dupte que si hom no vol fer una feina circumstancial y sésns ninguna valua definitiva, ha de fitar l'esguart en los temps d'or de nostra parla. Y això es çò que resoltament he fet" (PAR: 1912, XII-XIII).

En aquests comentaris de Par es fa evident la seua necessitat com a escriptor de trobar un mitjà d'expressió culte, i emparant-se en el seu estudi de les millors obres de la literatura catalana, arriba a la conclusió que en l'època clàssica no hi havia hagut caos ortogràfic:

"aprofitaré aquesta avinentesa per a afirmar que aytals documents qui coincidexen ab les obres de literatura contemporanies, no denoten un caos, ni àdhuch indecisió ortogràfica com modernament s'es escrit y s'es donat com a admès al voler normalisar nostra ortografia. No : lo mateix que la morfologia, la sintaxi y l'estil, embastardirem y cuydarem perdre la ortografia ab la decadença literaria... lo maremagnum ortogràfich en nostre període clàssich no es existit may" (PAR: 1924a, 15).

---

⁴³² Recordem que Aguiló pren com a model de llengua literària el català dels escriptors medievals (v.4.1.2).

Alcover⁴³³, que com hem vist discrepa d'alguns criteris ortogràfics adoptats pels seguidors de l'Institut (v. 4.2.2.1), comparteix, en canvi, alguns punts de vista amb Fabra, entre els quals destaca el fet que no volia calcar els usos ortogràfics antics, perquè l'ortografia medieval "no es fixa ni uniform ni constant ni sistemática, sinó que ofereix les contradiccions més flagrants, les més espantoses divergències" (ALCOVER: 1912, 140). En aquest punt, es mostra, per tant, allunyat de les tesis de Par, el qual sembla, amb les paraules suara esmentades, respondre a la reflexió d'Alcover. La divergència de criteri entre els antinormistes és una de les crítiques més dures que se'ls fa i permet afirmar als sectors oficials que el principal problema entre els detractors de les Normes és que no presenten un sistema alternatiu uniforme, sinó que segueixen codis individuals De fet, entre els antinormistes no hi ha una proposta comuna que pugui fer front a la solució oficial. Aramon⁴³⁴, per exemple, censura la versió del *Curial* de Par i Miquel i Planas perquè al marge de no acceptar l'ortografia de l'Institut, els editors fan servir dues ortografies individualitzades i contradictòries (ARAMON: 1934, 416). (V. també 4.5.9.)

Tanmateix, en les declaracions d'Alcover en el pròleg a la *Gramàtica* de Forteza, s'observa que coincideix plenament amb Par:

"¿Volem tenir una *llengua literaria*? Doncs ha d'esser aqueixa que'ns deixà l'edat d'or de les nostres Lletres; ha d'esser aquesta mateixa, salves lleugeríssimes tramudances que tres sigles d'incultura literaria hi han determinades i que no afecten tampoc a la substància, an el bessó, an el demble, a l'encarnadura, a la fesomia de la llengua. Consider il·lusori tot altre camí per arribar, per assolir l'ideal de la nostra *Llengua literaria*, única dins tot el nostre domini llingüístic (Catalunya, Balears, València)" (ALCOVER: 1915, LXXXV).

---

⁴³³ ALCOVER, A. M. (1912). "Un mot en defensa pròpia". *BDLC* VII, p. 129-140, *apud* SEGARRA: 1985b, 303.

⁴³⁴ ARAMON, R. (1934). "*Curial e Guelfa. Text del XV^{en} segle, reproduhit novament del codex de la Biblioteca Nacional de Madrid, per R. Miquel i Planas ab estudis y notes del mateix y de Anfós Par.*— Barcelona, Biblioteca Catalana, MCMXXXII [aparecido en septiembre de 1933], XLIV-584 páginas". *Revista de Filología Española*, v. XXI, p. 407-416.

Par està convençut, doncs, que el català medieval, en la seua millor època literària, assoleix un alt grau de fixació i, per tant, en l'actualitat, només cal adoptar les antigues grafies, sense introduir-ne de noves que poden ser tan arbitràries com les medievals i, a més, dificulten la comprensió dels textos.

Aquesta és doncs tota una declaració d'intencions a partir de la qual no ens estranya el camí que segueix el filòleg en els anys que dedica a la traducció de l'obra de Shakespeare, previs a l'aprovació de les Normes del IEC. Tanmateix, un cop aprovades les Normes, la seua actitud antinormista es manté, i, fins i tot, es pot dir que, amb el temps, es fa més aferrissada.

4.2.4.4. Imposició

Par es manifesta contrari a la imposició de les Normes, tot i que no es mostra tan bel·ligerant com Miquel i Planas i Alcover (v. 4.2.2). Fins i tot, pot considerar-se que J. M. Roca, que respon el discurs d'entrada de Par a la RABLB, és més combatiu a l'hora de defensar la possibilitat de l'ús de l'article *lo*, tenint en compte que s'empra en una bona part del territori català, ja que qualifica els temps que els van tocar viure de "dictadura filològica", perquè s'havia bandejat el "*lo*"⁴³⁵ tan car a Par:

"Demuestra que *lo* no es forma catalana. Afirmació qui té la seva oportunitat en aquests temps de dictadura filològica, odiosa com totes les tiranías, en los quals lo article masculí *lo* ha sigut anatematizat y bandejat de la estampa com un malfactor, y mentrestant, lo article escobat, sentint parlar los del Camp de Tarragona y los de comarques lleydatanes, barboteja sornaguer «*E pur si muove*». Però, per astruch voler providencial, Barcelona no es Catalunya..." (ROCA: 1924, 68).

---

⁴³⁵ Tot i que Par —segons especifica Roca i es fa evident en gairebé tots els seus escrits— fa bandera de l'ús de l'article masculí '*lo*', en el seu primer estudi sobre Shakespeare (1908a) empra l'article '*el*' tant per al singular com per al plural (*els francesos i espanyols, en el fons, el poeta...*), mentre que fa servir '*lo*' per al neutre (*lo qui'us donarà la clau, lo etern...*). Fins i tot parla de *El Rei Lear*, mentre que, quan publica aquesta traducció (1912), surt amb el títol *Lo rei Lear*. La presa de consciència a favor d'aquesta forma no és casual sinó que manifesta el seu posicionament davant de dos postures ortogràfiques enconrades: definitivament Par es decanta per l'escola tradicional arcaïtzant.

Par al·ludeix també a la manca de llibertat que experimenten els escriptors que no volen sotmetre's a la disciplina de l'Institut, la qual cosa origina que hi hagi formes lingüístiques defensades per l'industrial autodidacte —per exemple, el pronom relatiu *qui* com a subjecte—, que serien seguides per altres autors, si tinguessin la possibilitat de fer-ho, i que no apareixen en les obres publicades després de l'aplicació de les Normes:

"Hasta aquí nos referimos a los escritores libres, es decir, a aquellos que no consienten que una vez redactados sus escritos, sean estos amoldados por los correctores de imprenta a las normas del IEC, antes de ser publicados. Estas proscriben *qui* en absoluto, de modo que no aparece dicha forma en buena parte de los periódicos y obras literarias modernas" (PAR: 1929b, 125).

4.2.4.5. El barceloní

Finalment, el seu argument definitiu contra les Normes, el constitueix el fet que s'hagi agafat el barceloní, del qual "gayre bé no s'en pot dit catalá" (PAR: 1934, 14), com a base de la reconstrucció literària, cosa que també lamenten Miquel i Planas i Alcover (v. 4.2.2):

"Son lèxich, fraseologia y modismes son infinidament més pobres que'l castellá y adhuch que'l francès, de manera que tot escriptor català se troba avuy en la tràgica necessitat o bé d'emprar mots arcaichs (molt abundosos axò si, y que ben reincorporats a les necessitats modernes foren a posta pera traduhir los més sotils matiços ideologichs), o bé d'enriquir son estil ab lèxich rural de les encontrades ahont encara serven la dèu cristalina de la llengua" (PAR: 1934, 14-15).

Fins i tot, el lingüista autodidacte es queixa que Fouché vagi més enllà i prengui aquest dialecte —i no precisament el model literari, que reconeix que és el més estudiat per

Fabra, sinó el registre oral— com a base de la seua comparació amb el rossellonès i el francès⁴³⁶:

"Tampoco encontramos acertado que sea el barcelonés más que el catalán oriental el dialecto escogido para la comparación, por cuanto es aquél el más impuro del dominio catalán; F. aduce la razón de que ha sido el mejor estudiado, citando, al efecto, las obras de Fabra; pero éstas son de reglamento y propulsión de un lenguaje literario, y no tienen nada que ver con el estudio filológico del barcelonés espontáneo" (PAR: 1929e, 405).

En els articles i conferències de la campanya lingüística de *L'Avenç*, "el català barceloní hi era tan de manifest, que quan es tractà d'establir el criteri d'elevat el barceloní al rang de patró del català literari s'alçaren tot de veus en el sentit que s'havia de tenir en compte el parlar de les altres comarques. Aquesta opinió, respectable com totes, va ser causa d'una certa angúnia en molts esperits profundament catalans que, sentint la necessitat d'una llengua literària general, els feia mal al cor de menystenir totes les altres formes dialectals" (MIRACLE: 1989, 143).

Par, doncs, no és aliè a aquest corrent de rebuig a la variant barcelonina com a base de la reconstrucció de la llengua literària, a pesar que deixebles de Fabra com Miracle ho justifiquin: "Fabra vivia a Barcelona, i el català barceloní és el que va estudiar de més a la vora. I barcelonins com eren els seus amics, el barceloní va ser el centre dels estudis del grup dit de *L'Avenç* en llur sorollosa campanya" (MIRACLE: 1989, 142-143). En

---

⁴³⁶ Par retrau a Fouché que no estableixi ben bé els límits entre català, rossellonès i francès: "Es, pues, de lamentar, principalmente para los lectores no catalanes, que no se haya precisado con más claridad lo que es estrictamente rossellonés, y lo que es general al catalán. Tampoco es lo bastante concreto el autor en las relaciones entre el rossellonés y el francés" (PAR: 1929e, 405). I exemplifica aquesta manca de delimitació amb la característica descrita per Fouché de l'absència de proparoxítons del rossellonès modern, que Par no atribueix a causes internes, sinó a "influència perturbadora del francès", mentre que la pronunciació de la paraula [mu'zikə] en català, que Fouché atorga a influència francesa o llenguadociana, l'industrial afirma que no obeeix a "influència alguna exterior", perquè la pronunciació [muzikə] és deguda a influència castellana. I aporta com a prova "la cançó infantil que aprendí de mi madre y que aún se conserva en Barcelona: «nyigo, nyigo, nyigo | calces de paper | totes les músiques | passen pel carrer»" (PAR: 1929e, 405). Alcover, en canvi, distingeix entre ['muzikə], forma normal, i [mu'zikə], forma vulgar, adoptada també en el llenguatge poètic (*DCVB* 7, entrada "MÚSICA o MUSICA", 674-675). El mateix Par justifica la confusió de l'autor de l'estudi, al·legant "provienen del noble intento de F. de poner a menudo en parangón los tres idiomas" (PAR: 1929e, 405).

paraules de Lamuela i Murgades (1984, 27): "Pren Fabra, doncs, com a punt de referència immediat el dialecte barceloní, justificant-ho en el privilegi de la capital i fent-ho, al capdavant, perquè és l'immediatament vinculat a l'activitat cultural que li era més pròxima", i "el contrasta fonèticament i fonològica amb els altres dialectes catalans —fins al punt que la representació grafemàtica que després en resulta reproduceix sons i fonemes no existents en el de Barcelona".

Tot i que Alcover, en les seues disputes amb el IEC va canviar el primitiu nom del *Diccionari de la Llengua Catalana* pel de *Català-Valencià-Balear* "per denotar que ha d'esser de la llengua nostra tal com la parlam catalans, valencians i balears", explica que no en dirà mai "*Llengua Catalana-Valenciana-Balear*, perquè se tracta d'una sola i mateixa llengua, això sí, ab diferents i múltiples modalitats, totes les quals volem que se respectin i may per may permetrem ni consentirem sacrificar i sometre a una d'elles totes les altres, com volen fer i fan els *Instituteus* i els de la Mancomunitat, que pretenen sacrificar totes les modalitats lingüístiques de Catalunya, Reyne de València i Balears, a la modalitat barcelonina, mes ben dit, an el xalim i xalam que En Fabra s'ha passat p'el carabassot que és lo *veritable català*, sublevant contra ell una gran part de l'opinió pública de Catalunya"⁴³⁷. Alcover continuà fidel als ensenyaments d'Aguiló i Forteza, i considerà sempre com a fet indiscutible la unitat de la llengua i la igualtat de tots els seus dialectes (MASSOT I MUNTANER: 1985, 160).

Par, doncs, com Alcover, no està gens d'acord en aquest predomini del barceloní, ni en deixar de banda les altres variants dialectals, i així ho manifesta en el seu estudi sobre els relatius⁴³⁸:

"El moderno renacimiento catalán llevó a nuestros escritores al estudio de la lengua en las regiones donde más pura se ha conservado, ya que los núcleos

⁴³⁷ ALCOVER: 1923-24. *BDLC* XIII, p. 98, *apud* MASSOT I MUNTANER (1985, 156-157).

⁴³⁸ PAR, A. (1926). "«Qui» y «que» en la Península Ibérica, I. En castellano". *Revista de Filología Española*, tomo XIII, p. 337-349; PAR, A. (1929a). "«Qui» y «que» en la Península Ibérica, II. En el dominio catalán". *Revista de Filología Española*, tomo XVI, p. 1-34; PAR, A. (1929b). "«Qui» y «que» en la Península Ibérica, II. En el dominio catalán" (*Continuación*). *Revista de Filología Española*, tomo XVI, p. 113-147; i PAR, A. (1931b). "«Qui» y «que» en la Península Ibérica, III. (Conclusión). En aragonés". *Revista de Filología Española*, tomo XVIII, p. 225-234.

literarios sólo les ofrecían una fraseología cosmopolita y un lenguaje, como el barcelonés, híbrido y literariamente inadmisibile" (PAR: 1929b, 124).

En diverses ocasions, Par, que reprèn la idea dels escriptors de la Renaixença i d'Alcover de dur a terme sortides dialectològiques —tot i que no amb la mateixa freqüència ni dedicació que el canonge—, deixa constància del seu recorregut per les comarques catalanes a la recerca de fonts que encara mantenen la "dèu cristalina de la llengua". Així, per exemple, parlant de l'expressió «l'any qui vé», afirma que l'ha recollit moltes vegades ell mateix a Barcelona, i que "en las regiones vigatana, olotina, pirenaica y en Mallorca, la construcción con *qui* se conserva firme en personas libres de prejuicios eruditos" (PAR: 1929a, 27). Par esmenta Mallorca en altres ocasions amb arguments gairebé idèntics, ja que, segons ell, és "la heredera más pura del habla catalana" (PAR: 1929b, 121), i, remarca, "debe tenerse en cuenta la fuerte influencia mallorquina, por su mayor pureza, sobre las letras catalanas" (PAR: 1929b, 124).

Sobre la investigació d'aquests pronoms o d'altres temes lingüístics, afegeix encara que recull personalment testimonis orals: "Conservamos amistades antiguas que nos atestiguan que, en su juventud, hacia 1860, estaba en uso *qui*" (PAR: 1929a, 26), i que visita diferents poblacions com Colldejou (PAR: 1929a, 28), o Benasc "de mí sé decir que en la estancia, algo detenida, que hice en este pueblo me confirmé en la opinión de que su lenguaje no es más que catalán" (PAR: 1931b, 226). Par, doncs, no es limita a fer un estudi aprofundit dels textos medievals, sinó que dedica part del seu temps a fer treball de camp, buscant respostes en les zones allunyades de Barcelona o en persones d'edat avançada o no necessàriament cultivades que confirmin les seues hipòtesis. A aquesta recerca no hi és aliè el desvetllament de la dialectologia, el pare de la qual a Catalunya s'ha considerat Alcover, amb la publicació del primer número del *Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana* (1901):

"La preponderancia moderna de la dialectología ha arrinconado las investigaciones lingüísticas en la literatura y lenguaje elevado de la sociedad; para reconstruir la vida diacrónica de los fonemas se busca a éstos en su estado natural y espontáneo, ajenos si pudiese ser, a toda influencia de los labios indoctos que nos los han transmitido" (PAR: 1929a, 30).

Par, però, no és un dialectòleg, i, per consegüent, en alguna ocasió, els comentaris sobre aquesta disciplina lingüística no són especialment favorables —per bé que tampoc no són pejoratius—, perquè l'industrial busca moltes vegades l'estudi global de la llengua partint de diferents aspectes —incloent-hi reflexions sobre l'estil—, i no l'especialització d'una determinada branca:

"A diferència dels dialectòlechs moderns, no'ns avenim a separar los fets lingüístichs de les estilitzacions literàries, fòra que, en nostre pahís hi ha tan poques avinences de publicar treballs d'aquesta mena, que llur separació radical implicaria dexarles en oblit" (PAR: 1931a, 171).

Par, a més, arriba a qüestionar el concepte de dialecte, quan refutant les tesis dels "castellanistes" que han considerat la llengua catalana com a "vil dialecte", afirma que, de fet, aquest mot "científicament ja no té sentit per ço com totes les llengües no son àls sino dialectes". Segons el lingüista, els cinc-cents anys de decadència que ha sofert la llengua catalana "durant los quals la llengua castellana s'es anat infiltrant precisament en los centres de cultura" no han passat debades, i s'equivoquen tant aquests "castellanistes", com "los catalanistes a ultrança que la tenen per tan apta com qualsevol altra llengua" (PAR: 1934, 14). L'autor creu que la llengua s'ha de polir i treballar "pera que'ls matexos escriptors catalans puguin traduhirhi llurs més minues conceptes" (PAR: 1934, 15). Per això, és necessària una "reglamentació gramatical y lèxica" que ha de sortir de la comparació entre la tradició literària, estudiada a partir dels documents medievals, i la parla viva, representada pels "testimonis vivents de la geografia lingüística", allunyada de la zona més contaminada de Barcelona (PAR: 1924a, 52).

Molts anys abans, arran d'un viatge a Gran Bretanya, Par havia mostrat un interès de neòfit per la dialectologia, tot i que els seus coneixements en aquest camp no eren prou profunds, i havia aventurat alguna opinió respecte de la branca de les llengües cèltiques: "... essent lo gaelic (ó gales) lo vell idioma de Escocia parlat encare en l'alta montanya: es una branca del arbre galés, que'n produeix també altres dues l'irlandès y'l galès de Gàles. Tots tres idiomes ó dialectes d'un idioma com jo crec (per mes qu'aquí m'asseguren que tenen grans diferencies) pertanyen al tronc celtic..." (Carta de Par a Pijoan 03/09/1909, *apud* JULIÀ: 1986a, 243). Posteriorment les seues aportacions en

aquest camp són insuficients per reconèixer-li alguna troballa interessant en el món de la dialectologia, un món en què mai no va excel·lir.

Malgrat l'oposició que es generà en diversos sectors en contra del dialecte barceloní com a base per a la reconstrucció del català com a llengua literària, Badia⁴³⁹ manté que el Congrés de 1906 "recollí un clima de cara a aconseguir que la normativa fos universal i aplicable a les grans modalitats geogràfiques del sistema lingüístic".

4.2.4.6. Crítiques a les Normes

Encara que alguns antinormistes es manifesten obertament contra l'Institut fent discursos abraonats que pretenen mobilitzar l'opinió pública en contra de la imposició de les Normes i rebutjant-ne l'aplicació en els seus escrits, Par, poques vegades, es mostra especialment virulent en missatges adreçats a la institució o al mateix Fabra, a banda dels comentaris crítics contra el IEC que hem apuntat. Tanmateix, és evident que no sols manifesta la seua voluntat antinormista pel fet d'emprar un sistema lingüístic tradicional, més acostat a la RABLB que a l'Institut, sinó que també, en els seus escrits es troben referències explícites contràries a determinades normes. Així, en les ressenyes d'obres d'altri que duu a terme, o bé hi ha crítiques més o menys obertes a les Normes de l'Institut, o bé trobem algunes remarques puntuals a afirmacions fetes per Fabra, recollides pels autors dels volums estudiats.

La nota bibliogràfica a les *Cròniques catalanes*, II⁴⁴⁰ és un exemple del primer cas. Tot i ser un estudi històric, Par en comenta els aspectes lingüístics que, en un intent de modernització, alteren el contingut del text, i que, per tant, haurien de corregir-se en edicions futures. En aquest sentit, critica la introducció d'accents, sobretot en una llengua com la catalana que, segons manté, distingeix per l'accent les terceres persones

---

⁴³⁹ BADIA, A. M. (1993). "El Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana com a precedent de la normativa composicional". *ELLC, XXVII. Miscel·lània Jordi Carbonell*, 6. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 171-185.

⁴⁴⁰ PAR, A. (1928c). "BARRAU-DIHIGO, L., y MASSÓ TORRENTS.— *Cròniques Catalanes*, II: *Gesta Comitum Barcinonensium*.— Barcelona, 1925, LXXIII + 167 págs. (Fundació Concepció Rabell y Cibils, sota la direcció del Institut d'Estudis Catalans)". *Revista de Filología Española*, XV, p. 401-405.

singulars del present d'indicatiu i del perfet⁴⁴¹, "razón por la cual no debe prejuizarse la interpretación del lector" (PAR: 1928c, 402).

Però encara considera més reprobable "la intromisión de guiones, puntos altos y cedillas, para la trabazón de las palabras átonas", els quals no ajuden gens el lector culte. Això, però, segons el seu punt de vista, no és el més greu, sinó el fet d'haver estat introduïts els dos primers per "la flamante ortografía normística hace muy pocos años" (PAR: 1928c, 402). Par introdueix aquí una crítica a la proliferació de guionets i diacrítics decretada a partir de la codificació ortogràfica de l'Institut, i, per consegüent, a la manca de tradició d'aquesta reforma⁴⁴². Un dels exemples que aporta és la forma *el*, que, segons l'opinió de l'industrial, tant pot vindre de l'enclisi *e lo > el* com de *en lo > el*, per la qual cosa blasma la interpretació que fan els autors quan transcriuen l'original *el altra* com *e l'altra*⁴⁴³. Par creu que el text antic ha de ser íntegrament respectat, entre altres motius, perquè les dos enclisis "pudieron tener alguna relación (no anticipamos en este momento cuál)⁴⁴⁴ con el desarrollo de la forma «el» para artículo masculino, en vez del antiguo «lo», en una parte del dominio catalán" (PAR: 1928c, 402-403).

Tres anys més tard, en la ressenya a Bach y Rita⁴⁴⁵ repeteix els seus arguments contra el "prurito de modernizar la transcripción de los textos catalanes antiguos". Insisteix en la crítica a l'abús d'accents gràfics, apòstrofs i *e* protètica, que "huelgan para quien tome gusto en leer textos del siglo XV", i afegeix que "es impropcedente también la separación por guiones de los pronombres átonos enclíticos (*suplich-vos, prech-vos*), desconocida

---

⁴⁴¹ Caldria afegir que les terceres persones del present i perfet d'indicatiu que es distingeixen només per l'accent són les de la primera conjugació, cosa que Par no especifica (*menja / menjà*, per exemple). Està clar que les altres conjugacions no tenen l'accent com a morfema temporal.

⁴⁴² Per a més informació sobre el contingut de la ressenya, v. 5.4.1.

⁴⁴³ Entenem que, segons Par, el manuscrit dóna peu a dos possibles interpretacions, per la qual cosa podria tractar-se també de *en l'altra*.

⁴⁴⁴ Par volia tractar el tema dels articles en un monogràfic, però sembla que finalment no ho va fer (v. 4.7.3).

⁴⁴⁵ PAR, A. (1931c). "BACH Y RITA, P.— *The works of Pere Torroella*.— New York, Instituto de las Españas en los Estados Unidos, 1930, XX-332 págs.". *Revista de Filología Española*, tomo XVIII, p. 397-399.

por el catalán⁴⁴⁶ lo mismo que por el castellano, y que es un novísimo adefesio francés promulgado modernamente" (PAR: 1931c, 397-398).

Un cas diferent als comentaris que apareixen en aquestes ressenyes, contraris a algunes de les Normes⁴⁴⁷, el tenim en la ressenya dedicada a l'obra de Fouché, en la qual Par contradiu obertament diferents teories aportades per l'estudiós francès, i, de retruc, corregeix Fabra, ja que Fouché n'és un seguidor. En primer lloc, Par afirma taxativament que no hi ha cap català que emprí algunes de les paraules —*vidu, vidua*, per exemple, "arcaïsmos resucitados", perquè "ya a mediados de siglo XV adoptaron nuestros textos «viudo, viuda»" (PAR: 1929e, 406)— o pronúncies que l'autor francès, seguint Fabra, defensa, i mostra el cas adduït per Fouché: "le catalan fait *krú*, mais *dúys* < ducis, *dúy* < ducit". Par contradiu aquesta versió argumentant: "Una cosa es la representación gráfica preconizada por Fabra y otra la verdadera lengua; todos pronunciamos *dús, dú*, exactamente como *crú*" (PAR: 1929e, 407).

En segon lloc, Par centra la seua crítica en l'explicació de la forma de datiu plural adoptada pel català, que Fouché reprèn de Fabra: "F. ha tomado de Fabra el error de ver *hi* < *ibi* en la formación del dat. *ęzí, luzi*" (PAR: 1929e, 408), i fa extensiu el seu comentari als gramàtics moderns —entre els quals no inclou, explícitament, Alcover—, que, en la llengua oral, han representat l'antiga forma de datiu plural (*lis*), desapareguda en una part important del territori, mitjançant *los hi, els hi*, "introduciendo un

---

⁴⁴⁶ Uns anys abans, en la seua traducció de *Lo rei Lear*, quan Par (1912, 116, nota 2) justifica la profusió de pronoms personals sufixats —per a la qual s'ha basat en els "nostres mellors escriptors, especialment l'estilista sèns par Bernat Metge"—, no fa esment explícit als guions que separen les formes pronominals del verb l'abús de les quals ara condemna, tot i que en els exemples que ofereix, aquest diacrític apareix en la majoria d'ocasions. El lingüista, doncs, ha canviat d'opinió sobre aquest tema ortogràfic.

⁴⁴⁷ Amb aquests comentaris, Par es manifesta en contra de les Normes 4 (accent diacrític), 26 i 27 (ce trencada, ç), 37 (ela geminada, *l·l*) i 46 (apòstrof en l'article definit). Aquesta numeració obeeix a l'original que hem consultat —*Normes ortogràfiques de l'Institut d'Estudis Catalans*, de la col·lecció *La Novel·la Nova*—, que, tot i no dur data d'edició, és probablement una edició publicada amb posterioritat —i possiblement de caire popular— a la versió oficial definitiva de les Normes, ja que Segarra, que n'analitza detalladament les diferents redaccions fins a la seua aprovació final en el capítol "La gestació de les *Normes ortogràfiques*" (1985b, 306-332), fixa la quantitat total de Normes en vint-i-quatre, entre les quals se n'inclouen d'altres no recollides en la nostra versió —l'ús de l'apòstrof prepositiu i el guionet, per exemple—, que Par també critica en aquestes ressenyes.

pronombre adverbial que no tiene nada que ver con nuestro caso"⁴⁴⁸. Segons Par, la manera correcta de representar els datius és: *li, losí* (datiu singular i plural), *lo hi, los hi* (combinació d'acusatiu singular i plural amb pronom adverbial de lloc) i *l 'i, los 'i* (combinació binària d'acusatiu i datiu) (PAR: 1929e, 408-409)⁴⁴⁹.

Finalment, Par retreu a Fouché que, seguint també Fabra, confongui intensitat i timbre en les formes d'indicatiu present de l'auxiliar *haver*. Segons l'industrial, l'estudiós francès reprèn una equivocació de Fabra, quan observa que les tres persones del singular i la tercera del plural són àtones, mentre que les dos primeres persones del plural reduïdes *hem, heu* es pronuncien sempre tòniques. Per a Par, *he, has, ha, hem, heu* i *han* no difereixen quant a la intensitat, "usualmente ceden su acento al del participio que con ellas forma la locución verbal" (PAR: 1929e, 410), tot i que, en les interrogatives i exclamatives, arriben a adquirir tanta tonicitat com la sílaba tònica del participi. Afegeix aquí l'opinió de Navarro Tomás⁴⁵⁰, que relativitza el qualificatiu d'àton, i proposa revisar aquesta noció en els monosíl·labs catalans.

Quant al timbre, Par (1929e, 410) afirma que el català oriental pronuncia, en la segona i tercera persones del singular i tercera del plural, [as], [a], [an] o [ɛs], [ɛ], [ɛn], "según casos que convendría registrar". Afegeix, després, que en dialecte oriental hi hagué en algun moment, un relaxament en el timbre de les àtones: *a, e, i, o, u*, sense l'accent tònic principal, es van pronunciar més o menys relaxades, de manera que *a, e*, es confongueren en neutra, i *o* passà a [u]. I proposa, tot seguit, sotmetre a examen quimogràfic "las dos vocales extremas" ja que li sembla percebre en el timbre de la *i* "efectos de relajamiento".

⁴⁴⁸ En una carta a Calveras, el qual li havia passat un qüestionari sobre l'ús dels pronoms febles, reprèn el tema, defensant la seua posició: "No's compren com los gramatichs catalans no han volgut admetre le formes datives *elsi, lesi* fetes per analogia ab lo sing. *li*, car son ben distinctes y característiques. Naturalment qu'es una barrabassada adoptar la grafia *hi* (*els hi, les hi*) quan no intervé lo pronom adverbial de lloc" (Carta a Calveras 03/02/1926, *apud* IGLÉSAS: 2001, 620).

⁴⁴⁹ Vallès —"«CURIAL E GUELFA». NOTES LINGÜÍSTIQUES Y D'ESTIL, per Anfòs Par. Biblioteca lingüística de l'Oficina Romànica. Vol. I. Biblioteca Balmes. Barcelona, 1928", dins *La Paraula Cristiana*, 9, 1919, p. 532-534.— crítica aquesta solució de Par (v. 4.6.4).

⁴⁵⁰ Citat per Par: *RFE*, XII, 335.

4.2.4.7. Repercussió

Així doncs, Alfons Par, amb la seua actitud de refús de les normes del IEC s'automargina i la seua obra no té la difusió que caldria esperar d'una obra de les seues característiques. Tot i que n'és conscient, ja que ironitza sobre aquest fet, tot afirmant que ha escrit "obras en catalán de las que probablemente no se habrán enterado porque no han tenido la suerte de ir aprobadas por determinados Institutos" (PAR: 1924b, 1814), no renuncia a les seues idees lingüístiques i continua amb la teoria que s'ha de mantenir la tradició.

Tal com diu Badia⁴⁵¹, l'antinormisme, "bé que defensat fogosament per patricis venerables i erudits benemèrits", entre els quals esmenta Miquel i Planas i Par, "a qui tant devien la història, la filologia i la literatura nostrades", es converteix en la història personal dels seus defensors, ja que fonamenten les seues posicions en una tradició que no és única, i per tant "s'anà acabant a mesura que els seus prohoms desaparegueren del nostre món de les lletres". Aquesta idea ja l'havia exposat dos anys abans⁴⁵², insistint que l'antinormisme havia estat defensat "no siempre sin razón, por destacadas figuras de las letras", però que "renacida la calma que el tiempo se encarga de sedimentar en todo, la verdad es que el «anti-normismo» como clima fue nulo, y sólo se mantuvo en determinados casos que no pesaban en el conjunto" (BADIA: 1962, 34-35).

Queda la incògnita de saber què hauria passat si Par hagués sobreviscut a la Guerra Civil, és a dir, si finalment hauria acceptat les Normes, si s'hauria mantingut fidel a la tradició o si hauria escrit només en castellà. Però, tot fa pensar que, com succeí amb Alcover (v. 4.2.2.1) i Miquel i Planas (v. 4.2.2.2) —especialment amb el bibliòfil, que va viure fins a l'any 1950—, l'erudit autodidacta hauria mantingut fins al final la seua posició contrària a l'ortografia oficial per coherència amb les seues idees.

---

⁴⁵¹ BADIA I MARGARIT, A. M. (1964). *Llengua i cultura als Països Catalans*. 7a ed. Barcelona: Edicions 62, p. 85-86.

⁴⁵² BADIA I MARGARIT, A. M. (1962). *Gramàtica catalana*. Madrid: Gredos. 2 volums

4.2.5. Sistema lingüístic

En l'apartat anterior acabem de veure algunes de les causes que impulsen Par a mantindre un codi ortogràfic allunyat del model oficial: l'amor als clàssics i la concepció de llengua tradicional que recolza en els escriptors de l'època medieval com a únic referent vàlid per reestablir la llengua literària a la seua esplendor, el rebuig a la imposició i a l'excés de "lògica" de les propostes gramaticals del IEC, i la tria del barceloní com a base per a bastir el nou model lingüístic, sense oblidar els vincles d'amistat o de respecte de l'industrial autodidacta amb altres conspicus antinormistes com Miquel i Planas o Alcover.

Tanmateix, a banda d'aquestes consideracions sobre la llengua de caire més aviat filosòfic, la postura més clarament antinormista de Par, òbviament, es reflecteix en el rebuig de les Normes i, consegüentment, en l'ús al llarg de la seua vida d'un codi ortogràfic propi que confereix a la seua prosa un estil particular. I repetim aquí "propi", perquè un dels retrets que més s'ha fet als antinormistes ha estat la manca d'una proposta unitària que pogués fer front a la reforma del IEC, per la qual cosa cada detractor de les Normes segueix, en els seus escrits, un model ortogràfic diferent.

En aquest apartat intentarem definir el de Par⁴⁵³, tenint en compte, però, que, amb el temps adquireix un sistema prou coherent, malgrat que de vegades es contradiu o hi ha vacil·lacions, i que des dels seus inicis com a escriptor —quan no s'havien promulgat encara les Normes—, fins que redacta el seu últim estudi en català, la seua ortografia experimenta alguns canvis, fruit de la manca de referents ortogràfics clars pròpia de l'època, de la voluntat d'adaptar-se als sistemes de les diferents institucions que els promouen, o, fins i tot, d'una presa de posició deliberada de construir-se un estil personal que reculli les seues teories sobre el model de llengua a partir del seu

---

⁴⁵³ Per a la redacció d'aquest capítol hem seguit, adaptant-lo en els aspectes que hem cregut necessaris, el model de MOLL, Francesc de B. (1982a). "La llengua de Ramon Llull", dins *Textos i estudis medievals*. Barcelona: Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes / Fundació Congrés de Cultura Catalana / Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 123-163, i, també, el model que ens forneix el mateix Par en el seu estudi de *Curial e Guelfa* (PAR: 1928b). Per a la terminologia i les classificacions d'adverbis, conjuncions..., conscientment ben tradicionals, seguim RUAIX I VINYET, Josep (1985). *El català/2. Morfologia i sintaxi*. Moià: Ruaix.

coneixement dels clàssics. En aquest sentit, partint dels escrits més significatius des del punt de vista del codi ortogràfic que emprà ell mateix, comentarem alguns dels trets comuns que manté fidelment al llarg de la seua obra, i els canvis que introdueix, depenent de l'època⁴⁵⁴.

4.2.5.1. Apunts metodològics

A pesar que fins ara ens referim a codi ortogràfic, prenem aquest mot en un sentit ampli i, en aquest capítol, dediquem la nostra atenció, evidentment a l'ortografia, però també a la morfosintaxi i al lèxic. Quant al segon d'aquests apartats, la morfologia cobra un interès especial, a partir del qual incloem algunes reflexions sintàctiques, perquè considerem que aquestes remarques són fonamentals en la descripció del model lingüístic que segueix Par. Quant al tercer, hem volgut introduir algunes paraules i locucions que poden semblar-nos, des del punt de vista actual, anacròniques, però que, per consegüent, pretenen justificar aquest regust arcaïtzant de què Par se sent tan cofoi. No obstant això, a partir d'aquests apartats no pretenem, naturalment, reproduir tota la teoria gramatical del lingüista, però volem destacar aquells exemples que donen a la seua prosa un estil propi.

Com tot seguit es podrà observar, hem seleccionat només alguns textos i hem fet una tria dels fenòmens a destacar, la qual, fins a cert punt i de manera més o menys conscient, pot resultar subjectiva. Per aquest motiu, no mostrem una relació detallada de tota la casuística susceptible de ser mencionada, i així, per exemple, quan parlem de conjuncions, no esmentem totes les que Par fa servir, sinó aquelles que, o bé tenen un caire més arcaïtzant o bé apareixen amb més freqüència. Si n'haguéssim fet una

---

⁴⁵⁴ Un dels casos paradigmàtics quant a canvis segons l'època i la voluntat de seguir unes pautes o altres —i que ja hem explicat anteriorment—, és el del títol de la seua traducció de l'obra de Shakespeare *King Lear*. A "Shakespeare" (1908a), conferència pronunciada el 1904, però reproduïda quatre anys més tard, parla de "El rei Lear"; en una carta a Alcover menciona "Lo Rey Lear" (24/10/1906); i finalment intitula l'obra "Lo rei Lear" (1912). Durant aquest temps, l'únic que no ha canviat és el nom propi, però ens trobem encara en l'època prefabriana, per la qual cosa les vacil·lacions semblen prou justificades. Atenint-nos a la seua evolució personal, pensem que en una etapa posterior de maduresa com a lingüista i escriptor en què hagués fixat el seu propi sistema ortogràfic, el títol hauria estat "Lo rey Lear". D'una banda, la seua opció per l'ús de l'article *lo* queda prou clara en els seus escrits, i de l'altra, finalment es decanta per la grafia *y* per representar la semivocal dels diftongs.

dissecció més acurada, hauríem pogut extraure'n més informació, però ens sembla que els aspectes tractats són prou representatius per comprendre quin és el model sobre el qual Par basteix la seua teoria lingüística particular.

Pel que fa als textos, ens basem sobretot en l'estudi del *Curial* (1928b) i en la *Sintaxi* (1923) —però no desaprofitem la resta dels seus escrits—, en primer lloc, perquè són els més complets quant a la reflexió ortogràfica i morfològica, el primer, i morfosintàctica, el segon —aspectes aquests que no són imprescindibles per dur a terme aquest capítol, però que ajuden a limitar l'abast d'alguns fenòmens que concerneixen el lingüista—, i, en segon lloc, perquè, des del punt de vista formal, l'estudi del *Curial* és el text probablement més uniforme i que palesa una major maduresa lingüística de l'autor, arribat el punt que, un cop païdes les diferents propostes normatives que s'havien anat succeint en els anys anteriors, Par basteix el seu propi sistema ortogràfic.

D'altra banda, també recorrem sovint a l'ORTOGRAFIA (1923) de la RALBLB —fent esment, si convé, a les Normes (1913)—, perquè així podem contrastar les solucions que dóna Par amb les que es consideren més tradicionals a l'època, i reproduïm el fragment en què Par introdueix alguns dels criteris lingüístics que aplica a la seua traducció de *Lo rei Lear* (1912, XIII), perquè, encara que breu, evidencia que el lingüista selecciona una sèrie de solucions ben conscientment.

Cal tindre en compte, a més, que, seguint la filosofia de l'autor, fem servir bàsicament per a la classificació dels diferents trets que comentem la terminologia tradicional, per a la qual i per a les diferents classificacions (adverbis, conjuncions...), seguim Ruaiç (1985). Per raons òbvies, com que gairebé tots els exemples que donem en aquest capítol estan extrets dels textos de Par, ens limitem a reproduir-ne entre parèntesis la data de publicació —i pàgina, en la majoria de casos—, sense incloure-hi el nom de Par. Només citarem el nom si l'autor és diferent del nostre protagonista.

Pel que fa als exemples, la dificultat que comporta parlar de llengua basant-nos en articles de tema lingüístic suposa un doble nivell de relació. Emprem les cometes (") per introduir les citacions literals de Par o d'altres autors —com fem, d'altra banda, en la resta de la tesi—, i les cometes simples (') les deixem per al metallenguatge, destacant

en negreta les grafies, els mots o les construccions de Par objecte de la nostra atenció. Mantenim així la cursiva que fa servir Par per als exemples extrets de les obres que descriu.

4.2.5.2. Ortografia

Pel que fa a l'ortografia, Par, un cop aprovades, segueix en un bon nombre de casos les regles de la RALB —ORTOGRAFIA (1923)—, que, a la vegada, són pràcticament les mateixes que les que promulga l'Acadèmia de la Llengua Catalana —REGLES (1916)—. En aquest capítol ens hi referirem sovint.

Dividim aquest apartat en vocalisme i consonantisme, i en cada un d'aquests apartats resseguim alguns dels trets més característics del codi ortogràfic que fa servir el lingüista. Quant al primer, dediquem la nostra atenció bàsicament a accentuació, diftongació i algunes vacil·lacions en l'ús de vocals. Pel que fa al segon, repassem algunes de les grafies que més polèmiques havien despertat i més temps havien ocupat a tots els qui d'una manera o altra s'havien interessat per la unificació ortogràfica durant el vuit-cents i els primers anys del nou-cents.

4.2.5.2.1. Vocalisme

Accentuació.- Aquest és un dels apartats en què Par presenta més canvis i es va adaptant a les regles que es promulguen des de les diferents institucions, la qual cosa palesa el seu interès en la recerca d'un sistema coherent. En un principi, només accentua les paraules agudes acabades en vocal, i vocal + s, 'esdevé', 'limità', 'perdé', 'impressió' (1908), 'minució', 'portés', 'anglès', 'raó', 'frisós', 'acusació', 'seré' (1912, IX-XII), i els monosíl·labs i bisíl·labs que només es diferenciaven pel grau d'obertura de les *e* i les *o*, o per la tonicitat, 'més', 'fè', 'són', 'món', 'séns', 'fòra', 'dóna' (v. 'donar'), 'dònes' ('femelles'), 'sí' (1908), 'són', 'còm' (interrogatiu), 'sé' (1912), i així sembla seguir una de les solucions adoptades per *L'Avenç* (número 3, març 1892, p. 92, *apud* SEGARRA: 1985b, 276).

Posteriorment, en la comunicació que presenta al Congrés Excursionista de Lleida, només fa servir l'accent agut, tant en oxítons, com en paroxítons i proparoxítons: 'aixó', 'estética', 'llóbrech', 'será' (1911, 176), 'faré', 'idéés', 'interés', 'permitía', 'emperó' (1911, 177), 'higiéniques', 'económiques', 'catálech', 'pagarán', (1911, 178). No accentua, però, paraules del tipus: 'experiencies', 'importancia', 'extraordinaria', 'provincia', 'valua', (1911, 178).

El nostre següent treball de referència és la *Vida de Shakespeare*, en què Par segueix les Normes de l'Institut, que postulen l'adopció de l'accent agut i greu, amb la qual cosa es recupera el doble valor de l'accent per indicar la tonicitat de la síl·laba i la qualitat vocàlica. El sistema era molt semblant a l'actual, amb la diferència que es prescrivia d'accentuar tots els mots aguts acabats en *-n*, i els mots plans acabats en vocal tals com 'estudia', i no s'accentuaven les esdrúixoles com 'decadencia' (SEGARRA: 1985b, 315). Exemples de Par: 'te demàn', 'fulletí', 'síntesi', 'circumstancies', 'cròniques' (1916c, VII), 'majoría', 'podríem', 'camí', 'ésser' (1916c, VIII), 'fàbrica', 'viuràn', 'hèroe', 'tafanería', 'donaré', 'pertanyía' (1916c, 1), 'importancia', 'historia', 'patria', 's'estén' (1916c, 2), 'contribuía', 'industries', 'pròspers', 'Joàn' (1916c, 3). Accentua, a més, la tercera persona del singular del present del verb 'ésser', pràctica que, posteriorment, deixa de banda.

Més tard, abandona la disciplina del IEC i segueix les REGLES (1916), i la ORTOGRAFIA (1923), que, pel que fa a l'accentuació solament presenten modificacions en la distribució: l'ORTOGRAFIA hi dedica deu punts, mentre que les REGLES les presenten totes en una de sola amb el mateix contingut. Les regles d'accentuació són les següents: "S'accentuen les paraules agudes acabades en vocal tònica sola ò seguida de *s*, ò en **em**, **en**, **ens** y **eu**" (núm. 49)⁴⁵⁵. No s'accentuen, per tant les paraules agudes acabades en qualsevol altra terminació, ni les planes acabades en alguna d'aquestes terminacions (núm. 50 i 51). S'accentuen les planes acabades en qualsevol altra consonant (núm. 52). Exemples: 'comprèn', 'copiosíssim', 'sintàctich' (1923), 'rebèu' (1924a, 52), 'trobèm' (1925), 'destruirèm', 'sabèm', 'dèu fer', 'avalúa' (1925-1926).

⁴⁵⁵ Entre parèntesis indiquem el número de les regles corresponents a ORTOGRAFIA: 1923.

"Les paraules planes de més de dues síl·labes acabades en *ia, ies*, s'accentuen per distingir-les de les terminades en els diptongues *ia, ies* (com *gloria, efigies*)" (núm. 53). Exemples: 'amfibologies', 'hauria', 'influencia' (1923, 94), 'Academia', 'Memories', 'literaria', 'lapidaries' (1924a, 8), 'conseqüència' (1924a, 16), 'propriament' (1924a, 13), 'més francament y expontania' (1924a, 14), 'necessariament' (1924a, 15) 'expontaniament'⁴⁵⁶ (1924a, 34), 'fraseologia' (1924a, 51), 'diferencia', 'conseqüència' (1925) 'ortografia', 'galimaties', 'havia', 'copies', 'contemporania', 'decadència literaria' (1925-1926).

A partir de l'estudi de *Curial*, Par segueix la reforma explicada per Fabra al pròleg del *Diccionari Ortogràfic* (1917), que consisteix a suprimir l'excepció a la regla que determinava l'ús de l'accent en els mots paroxítons (*estudia* i *continua*, per exemple). Aquesta excepció, "dictada pel desig d'evitar pronúncies errònies, anava en contra de la prosòdia catalana", com també hi anava el fet de no accentuar els mots esdrúixols com *glòria* (SEGARRA: 1985b, 335). Així doncs, almenys després de les *Notes* (1928b), Par segueix aquest sistema d'accentuació i usa el que fem servir avui en dia, accentuant totes les paraules proparoxítones acabades en *-ia*, llevat d'alguns petits errors involuntaris: 'diferència', 'permanència' (1928b, 15), 'pèrdua', 'contemporània', 'influència', (1928b, 17), 'binària', 'literària' (1928b, 60), 'vàlua' (1928b, 61), 'espontàniament' (1928b, 20), 'literària', 'regència', 'discrepància' (1928b, 50), 'binària' (1928b, 60), 'sistemàticament' (1928b, 67), 'pròpia'⁴⁵⁷ (1928b, 71), 'necessariament', 'conseqüència', 'influència', 'existència' (1931a), 'discrepància', 'literàries', 'necessària', 'influències' (1930d, 176).

Tanmateix, més tard recupera el sistema de la RALBLB —amb vacil·lacions però, 'conservem', 'actuém' (1934, 4), 'resultarien', 'acceptaríen', 'merexeria', 'hauria', reproduhien (1935b, 527), 'fruhíen' (1935b, 528)—, i no accentua els proparoxítons acabats en *-ia*: 'deria', 'circumstancies', 'essència' (1934, 3), conseqüència, consciència (1934, 4), 'coincidència', 'diferencia' (1934, 19), 'consciència', 'herència', 'cerimonies', 'materies' (1935b, 527).

---

⁴⁵⁶ Però, 'expontaniament' (1924a, 16) i 'simultaniament' (1924a, 13; 67).

⁴⁵⁷ Però, 'propriament', 'trajectoria' (1928b, 50), 'originaria' (1928b, 73).

Diacrítics.- Sobre aquest punt, cal assenyalar que Par no accentua pràcticament mai la tercera persona del singular del verb ésser, 'es' —excepte a 1916c, com acabem d'esmentar—, perquè empra la forma de pronom personal plena 'se', i, per consegüent no hi ha perill de confusió. Accentua, depenent de l'època i dels diferents textos: 'òssos' (esquelet), 'béns' (riquesa), 'sòrt' (atzar), 'sé' (saber), 'més' (quantitat), 'sò' (oïda), 'té' (tindre), 'dóna' (donar), 'vénen' (vendre)...

Diftongs.- Després d'uns inicis en què escriu *i* en les diftongs ('aital', 'servei'), Par manté la *y* semivocal tradicional, basant-se en el *Curial*: "la semivocal fricativa medipalatal sempre es representada per *y*, de conformitat ab la fonètica *y* ab distinció clara ab la vocal *i*: *cuyda* (7604), *joyes* (8094)". Derivada d'aquest fet, Par assenyala "la habitut incorrecta d'escriure igualment *y* en representació de la vocal plena *i*, quant aquesta segueix altra vocal: *oyt* (5520), *playa* (6590)" (1928b, 11).

Exemples: 'atrayent' (1924a, 32), 'escaygué' (1928b, 17), 'gayre' (1028b, 52), 'aytal' (1928b, 59), 'encayraria' (1928b, 65), 'escayents' (1928b, 67), 'arcaych' (1928b, 75)⁴⁵⁸, 'enlayrat' (1928b, 75), 'meytat' (1928b, 87), i les formes fortes dels imperfets d'indicatiu 'veyem', 'feya', 'creya'.

La regla 16 d'ORTOGRAFIA (1923) dóna compte d'aquest fet. Diu: "La *i* àtona quan forma sílaba ab altra vocal s'escriu *y*. Ex.: *ayre*, *rey*, *noy*, *fruyt*, *cuyna*, *jaya*, *reyet*, *mayol*".

Par no empra dièresi per indicar que no hi ha diftong —excepte en algunes paraules dels primers textos—, sinó *h*. Alguns exemples, dels molts que hi ha, amb *h* com a signe de pronúncia dissilábica: 'construhída' (1923, 419), 'constituhexen', 'contribuhit', (1924a, 51), 'juhí' (1928b, 5), 'haverles ohides' (1928b, 33), 'construhien' (1928b, 43), 'possehia' (1928b, 53), 'introduheix', 'trahit' (1928b, 54), 'introduhit', 'introduhida', 'reduhits' (1928b, 58), 'traduhida', 'introduhir' (1928b, 60), 'aduhir', 'pahís' (1928b, 65), 'atribuhim' (1928b, 68), 'envahidora' (1928b, 75), 'substituhit' (1928b, 84), però, dels mateixos textos, 'atribuirse' (1923, 4), 'disminuiren' (1928b, 29), 'atribuir' (1928b, 42).

⁴⁵⁸ Però també 'arcaich' (1928b, 83).

En canvi, la regla 14 d'ORTOGRAFIA (1923) prohibeix taxativament escriure *h* "com a mer signe de pronunciació dissilàbica".

Exemples amb dièresi, que coincideixen amb els escrits de Par en què intuïem la influència de l'accentuació proposada per *L'Avenç*, suara esmentada: 's'esvaïen' (1908a, 163), 'succeïa', 'fruïa' (1908a, 175), 'produïen' (1908a, 177), 'païsatge', 'païssos' (1916c, 2), 'conveïns' (1916c, 3), però, dels mateixos textos, 'conduit' (1908a, 177) i 'contribuïa' (1916c, 3). Aquest últim cas, però, està perfectament justificat perquè l'accent preval per sobre de la dièresi.

Després que es promulguin les Normes, Par no emprà la dièresi per indicar l'absència de diftong, i hi manté, en canvi, *y*. Ara bé, sí que l'usa en els dígrafs *qu* i *gu* per marcar la semiconsonant: 'qüestió', 'freqüents' (1908a, 163), 'següents' (1911, 176), 'conseqüència' (1923, 393), 'llengües'⁴⁵⁹ (1925, 84).

La regla 27 d'ORTOGRAFIA (1923) ho esmenta: "S'escriu *q* davant de *u* assilàbica", i "Aquesta *u* assilàbica pren dièresi davant de *e* y de *i*".

Vacil·lacions vocàliques.- Par, entre dos formes possibles, sol triar l'arcaisme o fins i tot el mot que probablement considera 'menys' barceloní. Així, com a exemple del primer fenomen, fa servir 'amprar', documentada al *DCVB* com a forma antiga, en lloc de 'emprar': 'ampra tota sa erudició grega y llatina', o, pel que fa al segon aspecte esmentat, usa 'rublert', participi de 'rublir', variant de la més formal 'reblir': 'L'autor es rublert de l'esperit nacional' (1928b, 66). De vegades, però, la vacil·lació té la seua causa en la neutralització fonètica, 'endavina' (1928b, 75), 'empelagosos' (1928b, 87), o en la interferència del castellà. Aquest sembla el cas de 'urdir', en lloc de 'ordir': 'evoca los deus, les muses y altres personatges mitològichs, que més o menys impropriament, urdeix en la trama' (1928b, 65).

---

⁴⁵⁹ Trobem, excepcionalment, 'llengüa' (1925, 84; 86) i 'llengues' (1928b, 71).

4.2.5.2.2. Consonantisme

Plosives.- Pel que fa a l'ortografia de les oclusives a final de síl.laba o de dicció, Par no respecta el criteri etimològic, i, per tant, representa el so sord mitjançant la grafia corresponent *p*, *t*, *ch* (inicialment, *c*): 'duptar', 'dissaptes', 'colp', 'verp', 'esguart', 'pert', 'sort', 'nort', 'dramaturc', 'dialec', 'llarch' —amb alguna excepció, 'reb'—, cosa que també fa en els cultismes provinents del llatí acabats en -ITUDINE: 'ingratitut', 'exactitut', 'habituts'.

La regla 43 de l'ORTOGRAFIA (1923) empara aquesta decisió de Par, tot i que la regla 44 recull l'excepció de 'verb', que Par no segueix. En canvi, la regla 45 permet la grafia 'reb', que sí adopta el lingüista.

l·l.- De la *l* doble, Par afirma que en el *Curial* es representa amb les mateixes grafies que [*λ*], *ll*, i afegeix: "Avuy encara no estan los gramàtichs moderns d'acort sobre un nou signe qui representi aquest fonema; l'I. d'E. C. y Mossèn Alcover adopten *l·l*" (1928b, 8). El lingüista, en canvi, vacil·la en els seus escrits i empra tant *ll* com *l*. Exemples: 'relligiosa' (1908a, 166), 'apellarem' (1908a, 159), 'crisallització' (1908a, 175), 'apellada' (1928b, 88), 'novela' (1908a, 177), 'intelectuals' (1916c, 3), 'coloquen' (1928b, 86), 'ampulositat' (1928b, 88).

Només hem trobat un cas de grafia específica per a aquest so: 'paral·llement' (1911, 179).

La regla 47 d'ORTOGRAFIA (1923) desaconsella totalment doblar la lletra en els casos de so doble de *b*, *c*, *g*, *l*, enmig de paraula, i prescriu, per consegüent el manteniment d'una sola grafia, que és la tradicional, "que permet que cada comarca puga llegir la paraula posanhi la seva pronúncia".

h en posició final, després de [*k*].- Es pot dir que aquesta és una de les grafies més unificades en Par —excepte a 1916c ('doncs', 'àdhuc')—, el qual l'empra seguint l'autor del *Curial*: "sempre qu'es final, la *c* va seguida per *h*" (1928b, 8). Exemples: 'metòdich', 'antichs', 'donchs' (1924a), 'romànich', 'ortogràfichs', 'clàssichs', 'a poch a poch' (1928b, 9).

Indirectament, la regla 43 d'ORTOGRAFIA (1923) recull aquest dígraf, perquè parla de les plosives finals sempre representades, en aquest cas, per *ch*. Més clara és la regla de l'ALC, que diu: S'escriu també [h] després de *c* en final de paraula, com *mach-machs*, *arch-archs*, *bech-bechs*, *amich-amichs*, *groch-grochs*, *duch-duchs* (REGLES: 1916, 9).

'h' en posició medial.- Par manté la *h* que indica la pèrdua d'una consonant llatina, tot i que Alcover, seguint Forteza, la suprimeix (SEGARRA, 1985b, 304). Exemples: 'dihem' (1923, 406), 'precehents', 'feheltat', (1924a, 51), 'rahons' (1928b, 8), 'fahedor' (1928b, 17), 'precehent' (1928b, 35), 'fehement' (1928b, 60), 'precehit' (1928b, 61), 'procehir' (1931a), però 'raonable' (1916c, 1). En canvi, suprimeix una *h* etimològica a 'exibeix' (1928b, 87).

En aquest cas, és la regla 12 d'ORTOGRAFIA (1923) la que descriu aquest fenomen: "S'escriu *h* en mig de dicció com a rememorativa d'una consonant ò d'una sílaba desapareguda, com en *rahó*, *vehí*, *Mahó*, *trahir*".

'-x-' / '-ix'.- Par grafia el so palatal fricatiu sord de dos maneres diverses, *-ix* o *-x*, depenent de si es troba al mig de la paraula o al final, 'dexeume', 'matexa', 'servexi', 'conexements', 'compareix' (1924a, 23), 'exirnos' (1928b, 9), 'traeix' (1928b, 12), 'puix' (1928b, 20), 'posseheix' (1928b, 87), 'renaxença' (1928b, 60), 'introduexen', 'afavoreixen' (1930d, 176), i justifica aquesta opció en els exemples extrets del *Somni* de Metge, i del *Curial*, els quals, segons la seua opinió, proporcionen la forma "general catalana: si es mitjanera lo sols signe *x*, si es final *ix*" (1928b, 9). Hi ha alguna vacil·lació: 'coincideixen' (1928b, 86).

Tal com expressa en el seu estudi sobre la novel·la del XV, aquestes grafies són les que empra quan decideix quin és el sistema que vol seguir, ja que, anteriorment, havia fet anar sempre el dígraf *-ix*, independentment del context: 'compleixen', 'així' (1916c). Precisament, en el seu article sobre l'ortografia del *DCVB* havia avançat que hi havia alguns sons que no havien quedat fixats amb els clàssics, entre els quals destaca la vacil·lació amb el so palatal fricatiu sord: "resten sols a nostre discussió exos pochos que la llengua no tingué temps d'encunyar, per exemple "*x*", o, "*ix*", etc."(PAR: 1925-1926, 425).

Les regles 38 i 39 d'ORTOGRAFIA (1923) donen compte d'aquestes grafies, respectant la interposició d'una *i* darrere de les vocals *a*, *e*, *o*, *u*, quan *xeix* es troba al final de dicció. I a les REGLES (1916, 14-15) trobem encara un aclariment: "Ab tot y la regla general consignada, alguns autors posen innecessàriament una *i* davant de la *x* entre dues vocals en mig de dicció quan te'l valor de *xeix*."

[*ks*] / [*gz*].- Contràriament al que proposa Alcover de substituir la *x* tradicional dels mots manlevats del llatí per *cs* o *cz*, Par representa sempre aquests sons mitjançant la grafia *x*, com fa l'autor del *Curial*: "*ks*: lo sò doble que representaven los llatins per *x*, es axís mateix grafiat en mots erudits" (Par: 1928b, 8). Exemples: '*exigexen*', '*excels*' (1928b, 9), '*relaxadament*' (1928b, 15), '*oxítons*', '*paroxítons*' (1928b, 17), '*existexen*' (1928b, 20).

Tanmateix, seguint Alcover (SEGARRA: 1985b, 305), canvia la *x* de mots erudits provinents del llatí per *s*, segurament guiant-se pel criteri fonètic: '*esplicitament*' (1908a, 164), '*esquisida*', '*esplicació*' (1908a, 165), '*esterior*' (1908a, 166), '*esternes*', '*esposició*', '*s'espandeix*' (1908a, 168), '*espanidit*' (1928b, 51). Però, '*extesa*' (1928b, 29).

Ara són les regles 41 i 42 d'ORTOGRAFIA (1923) les que expliquen el so de *x* com a [*ks*] o [*gz*], però cap de les regles de la RALBLB no dóna suport al canvi de grafia de *x* per *s*.

'*ig*' / '*-tx*': A pesar que lloï la regularitat de l'autor del *Curial* en la distribució d'aquestes grafies per representar el so palatal africacat sord, "quant es mitjanera *Curial* trellada la prepalatal africada sorda per *tx*, quant es final per *ig*, ab més regularitat que altres clàssichs" (1928b, 10), Par escriu '*mitg*': 'no s'aturarán a **mitg** camí' (1925-1926, 423), 'en **mitg** de la pintura' (1928b, 87). I també en compostos: '*mitg-mastegada*' (1912, X), '*mitg-evals*' (1912, XI)

Aquesta paraula i '*desitg*' eren excepcions a la norma 9 del IEC, que prescrivia, per a les africades, l'ús en posició final de *-ig* per a les paraules acabades en *a*, *e*, *o*, *u*; *-g* per a les acabades en *i*; i *-tx* per als mots els derivats dels quals presenten *tx* (SEGARRA: 1985b, 322). Una esmena posterior de Rubió i Lluch "venia a corregir un dels crims de «lesa filologia» comesos amb la primera versió de les Normes", de manera que '*mitg*' i '*desitg*' passaven a '*mig*' i '*desig*' (SEGARRA: 1985b, 324-325).

La norma 46 de la RABLB —igual que les REGLES: 1916, 16— prescriu, en canvi, que sempre s'ha d'escriure *-ig* darrere de *a, e, o, u*, i *-g* darrere *i*, "encara qu'en llurs derivats prenga'l sò y la grafia de **j, g, tj, tg** ò **tx**" (ORTOGRAFIA: 1923).

4.2.5.3. Morfosintaxi

4.2.5.3.1. Substantiu

Constatem, en primer lloc, l'ús dels substantius 'prefixe', 'reflexe' i 'paradigme', amb terminació *-e*, i del mot 'gènere' en la seua forma antiga (segons el *DCVB*) en la prosa de Par. Exemples: 'afavorit pel major nombre de mots catalans qui comencen ab lo **prefixe en**' (1928b, 15), 'la primera no es més qu'un **reflexe** de nostra decadència literària' (1928b, 70), 'es vijares qu'aquest afeblí lo **paradigme** clàssich' (1928b, 84), 'la necessitat de diferenciar los dos **genres**' (1928b, 22).

Gènere.- Tal com justifica Par (1928b, 84): "Com en altres clàssichs [en el Curial] los substantius qui acaben en *-or* son femenins". I així ho aplica el lingüista en els seus escrits: 'aquella filla qui sent més l'**amor** que no pas pot expressar-**la**' (1908a, 172), '**dolor**' (1908a, 174), '**la desamor**' (1908a, 178), '**una altra color**' (1911, 179), '**les colors**' (1912, XIV), '**la honor**' (1928b, 76), '**la favor**' (1931a, 187).

Pel que fa a la comparació amb el català postfabrià, Par canvia el gènere d'alguns mots. És el cas dels derivats dels participis de present llatins *PENDENTE* i *CURRENTE*, que Par dóna femenins, i la normativa oficial, masculins. Al *DCVB* aquests mots apareixen amb la possibilitat d'ambdós gèneres —masculí o femení, per al primer, i masculí i de vegades femení, per al segon—. Exemples: '**la pendent**' (1911, 176), '**les corrents de les aygües**' (1911, 178).

Quant a 'anàlisi', del llatí *ANALYSIS*, segons el *DCVB* és un mot de gènere masculí i així la hi considera Par: '**l'anàlisi detingut**' (1928b, 65). D'altra banda, Par emprà també la paraula 'custuma', recollida al *DCVB* com a 'costuma' i qualificada de "pur arcaisme". Té gènere femení i alterna amb la masculina 'costum'. Diu el *Diccionari*: "La forma *costuma* no existeix, que sapiguem, en el llenguatge viu". I afegeix: "Literàriament cal

usar *costum* com a masculí". El lingüista, però, s'estima més la forma antiga i parla de 'la *custuma*' (1928b, 75). Conserva, en canvi, el mateix gènere que normativament donem a vull en dia a 'los *aventatges*' (1928b, 87).

Nombre.- La desinència dels plurals femenins, que tanta batalla havia donat durant el segle XIX, queda definitivament fixada en *-es*, i Par no n'és una excepció, però té encara algun lapsus en algun adjectiu o article que acompanya el substantiu femení: '*determenadas* condicions' (1911, 177), '*las* circumstancies accidentals' (1923, 60).

Par conserva la *n* etimològica en els paroxítons procedents de mots llatins que tenien *n* darrera la vocal postònica com '*homens*' (< HOMĪNES), '*vergens*' (< VIRGĪNES), '*termens*' (< TERMĪNU) (1928b, 17), i l'expressió 'en termens que': 'de tant en tant esguardem corporalment els grans *homens*' (1916c, 1), '*forestes immenses y boscuries quasi vergens*' (1916c, 2), 'ja sabèm que la llengua es essencialment constituïda per la parla, en *termens* qu'ab Saussure, Meillet y altres filòlechs, pot hom afermar que'l llenguatge del segle XIV no es lo d'avuy" (1925-1926, 423). També en té algun exemple amb la paraula '*jovens*': '*calia* trametre *jovens* ab preparació adequada' (1927, 44).

El plural de '*text*' (1928b, 17), escrit així en singular, és '*textes*': 'hi veyem, però, l'acabament culte *-ió* en lloch de *ó* (*processó*), dels demés *textes* antichs' (1928b, 16).

*Derivació*⁴⁶⁰.- Per a noms derivats d'adjectius, Par empra els següents sufixos:

- Sufix '*-esa*', per indicar qualitats més aviat morals: '*pulcresa*' (1908a, 164), '*facilesa*' (1908a, 175) '*llestesa*' (1916c, 3), '*nitidesa*' (1928b, 75), '*bonesa*' (1928b, 85).
- Sufix '*-ància*', '*-ència*' per a cultismes: '*concordancia*' (1908a, 190), '*influències*' (1928b, 67), '*concordància*', '*persistència*' (1928b, 83), '*decadència*' (1928b, 75, 85).

Per a noms derivats de verbs:

---

⁴⁶⁰ En aquest apartat i en el proper sobre sufixos derivatius, hem seguit RUAIX I VINYET, Josep (1979). *El català en fitxes/3. Lèxic i estilística*. Moià: RuaiX, 1983 (2a edició, corregida).

- Sufix '-ança', '-ença': 'corpulència' (1908a, 161), 'temença' (1908, 166), 'recança' (1908a, 167), 'apariència' (1908a, 168), 'influença' (1908a, 172), 'preferença' (1908a, 174), 'provinència', 'coneixença' (1916c, 2), 'benanança' (1916c, 3), 'conexences', 'significança' (1928b, 65), 'decadença'⁴⁶¹ (1928b, 81, 82).
- Sufix '-ment', amb vocal temàtica 'a', 'e', 'i', segons la conjugació: 'encarcament', 'esplandiment', 'renaxement' (1928b, 71), 'desenrotllament' (1928b, 75), 'ordenament', 'encadenament'(1928b, 83).

Per a verbs derivats de noms:

- Sufix '-isar', '-itzar'. (Aquesta terminació, de molt rendiment, genera nous noms a partir del sufix '-ació': 'vocal' > 'vocalitzar' > 'vocalització'.) Par assenyala que en el *Curial* "la lingüialveolar africada sonora es representada usualment per tz", i afegeix que és una grafia que "no pot ésser més fonètica ni lògica" (1928b, 8). Ho exemplifica amb paraules de la novel·la com *solemnització*, però també anota *solemnizar*⁴⁶². En canvi, en molts dels seus estudis, segueix les consignes de Miquel i Planas, que s'havia manifestat totalment oposat al sufix '-itzar' (v. 4.2.2.2). Així, trobem en Par: 'romanisació', 'dialectalisà' (1924a, 13), 'normalisar', 'generalisació' (1924a, 15), 'caracterisades' (1924a, 33), 'generalisades' (1928b, 9), 'nasalisà' (1928b, 12), 'se sonorisaren' (1928b, 16), 'fricatisà', 'palatalisà' (1928b, 17), 'independisa', 'vocalisació' (1928b, 29). I també en el discurs de resposta de la seua entrada a la RALB apareix: 'popularisar' (ROCA: 1924, 65), 'dialectisà' (ROCA: 1924, 67), 'realisa' (ROCA: 1924, 63), 'anatematisat' (ROCA: 1924, 68).

Posteriorment, en canvi, Par adopta la terminació rebutjada pel seu col·lega: 'generalitza', 'castellanitzada' (1930d, 176), 'estilitzacions literàries' (1931a, 171), 'vocalització' (1931a, 174), a la qual torna a renunciar més tard: 'organisació', 'ridiculisar' (1934, 7), 'humanisar' (1934, 12), 'organisa', 'organisar' (1935b, 528).

---

⁴⁶¹ Com es pot observar, el mot 'decadència' alterna en el mateix text amb 'decadença'.

⁴⁶² V. també 4.6.4.

4.2.5.3.2. Adjectiu

Gènere.- Par afegeix la desinència *-a* a alguns adjectius acabats en *-ent*, que es converteixen així en adjectius de dos terminacions: 'diferentes' (1908a, 160), 'potenta' (1908a, 161), 'punyentes' (1908a, 165), 'innocenta' (1908a, 185), 'abstraienta' (1916c, IX), 'escayenta' (1928b, 9), 'plahenta' (1928b, 82), però 'obedient' (1908a, 185).

També són de dos terminacions, segons l'ús que en fa Par 'lliure' i 'uniforme': 'qui no sigui **uniformament** resolt' (1928b, 84), 'afecta **uniformament** tant lo lèxich castellanitzat com lo castiç' (1931a, 186), 'prosa **lliura** de pretensions' (1928b, 87).

En canvi, empra 'abjecte', 'aspre', 'cortès' i 'exacte', com a adjectius d'una terminació, 'recerca **aspre** y difícil' (1912, IX), 'Base material **abjecte** y grollera' (1916c, 1), 'Denotant una afirmació **cortès**' (1923, 443), 'sa significança es **exacte** a la dels adjectius possessius corresponents' (1923, 36), mentre que, uns anys més tard, parla de 'edat **provecta**' (1928b, 86).

Quant als masculins en '-àleg', fa el femení afegint només la desinència *-a*, sense canviar *-e* per *-o* com fem actualment: 'Com sa **homòlega** llatina' (1923, 250), 'per aquest motiu reacionaren **anàlegament** ab lo llatí' (1931a, 175).

Altres remarques.- Adjectius 'complet' 'complerta': 'sa forma perenne y **complerta**' (1912, XII), 'la llista **complerta**' (1928b, 21). El *DCVB* el recull amb aquest significat de 'complet' que té aquí, però s'hi afegeix que és incorrecte literàriament. En canvi, es considera normatiu com a participi del verb 'complir' o dels seus derivats: 'aquella s'era ja **acomplerta** en la llengua parlada' (1928b, 29).

Par usa altres adjectius amb grafies antigues, amb els seus corresponents adverbis: 'distinct', 'distincta' ('distint', 'distinta'), 'son estats indiscriminadament reunits dos fenomens **distinchs**', 'un **distinct** matiç de sentit' (1925, 83), 'podia referirse, en conseqüència, **indistinctament** a un poema provençal o a un poema català' (1931a, 172); 'escars', 'escarsa' ('escàs', 'escassa'), 'Les influències lingüístiques italianes son més **escarses**' (1928b, 69), 'les excepcions son ben **escarses**' (1931a, 184).

Derivació.- Par fa derivar alguns adjectius en '-iç', 'iça' per indicar tendència, és a dir, que equivalen a 'tirant a'. Posteriorment, la normativa els recull canviant aquest sufix per '-ís': 'mar blaviç' (1908a, 184), 'malaltiç y menyspreat' (1908a, 189). No indica el mateix, en canvi, la terminació de 'castiç', derivat de 'casta', també emprat per Par: 'castiç' (1908a, 190), 'la forma clàssica y castiça' (1912, XII).

També apareix, amb relativa freqüència, sobretot en els primers textos, el sufix '-ívol', '-ívola' per indicar possibilitat activa o passiva ('que pot...' o bé 'que pot ser...'): 'irascívol' (1908a, 173), 'esmunyívola' (1912, XIV), 'consciencívola' (1912, XV), 'paciencívoles', 'altívoles' (1916c, 2), 'influències literàries discernívoles' (1928b, 65). Incloem aquí també el mot 'placèvoles' (1916c, 2), derivat, segons el *DCVB*, de 'plàcid' amb adopció de la terminació de 'benèvol'.

Fins i tot, com la resta d'adjectius, pot combinar-se per a formar adverbis 'maestrívolament' (1908a, 172), paciencívolament (1912, XIV).

Comparatiu i superlatiu.- El llatí clàssic formava el grau comparatiu mitjançant el sufix -OR -ORIS. El català ha conservat quatre d'aquests comparatius, que són usats per Par en les formes 'major', 'menor', 'mellor' i 'pitjor' (també 'pijor'): 'avença a la **major** part d'elles' (1925-1926, 423), 'consisteix en la **menor** proporció ab qu'aquell postposa al verp los pronoms personals àtons' (1928b, 60), 'los **mellors** temps de la llengua' (1928b, 43), 'se son perpetuades **mellor** en castellà" (1928b, 49), 'nostres **mellors** escriptors' (1928b, 64), 'son lo **pitjor** de *Curial*' (1928b, 88), 'la traducció del Purgatori y del Paradís es **pitjor** que la del Infern' (1931, 183).

Par també fa servir derivats dels superlatiu llatí -ISSIMUS '-íssim', '-íssima': 'meritíssims historiadors', 'campinya **delitosíssima**' (1916c, 2).

4.2.5.3.3. Article

Les formes usuals de l'article definit en Anfòs Par són aquestes:

QUADRE 1

	Singular			Plural	
	Masculí	Femení	Neutre	Masculí	Femení
Davant consonant	el / lo	la	lo	els / los	les
Davant vocal	lo / l'	la / l'	lo / l' ⁴⁶³	los	les
Darrere vocal	'l	la	lo	'ls	les

Exemples d'ús d'aquestes formes, tenint en compte que en alguns dels seus primers escrits (1908a; 1908b; 1916c⁴⁶⁴) Par empra amb regularitat l'article masculí 'el': 'els criats', 'els escenaris', 'els comics' (1908a, 179), 'el límit', 'el' text, 'el' vicari (1916c, 1). En canvi, en la seua intervenció en el Primer Congrés Excursionista Català celebrat a Lleida (1911) i en *Lo rei Lear* (1912) fa servir 'lo', article que manté posteriorment a ultrança: 'lo problema', 'en lo fons', 'los següents' (1911, 176), 'lo sou' (carta 22/05/1925)⁴⁶⁵, 'lo sò' (1928b, 8), 'lo intercanvi' (carta 03/09/1909), 'l'Institut' (carta 22/05/1925), 'a casa'l Secretari' (carta 03/09/1909), 'sobre'l català' (carta 22/05/1925), 'los temps' (carta 10/10/1906), 'pera'ls treballs' (carta 22/05/1925). Un cas paradigmàtic que recull les tres possibles formes de singular: 'lo Segre, lo Francolí, l' Ebre y l Llobregat'⁴⁶⁶ (1911, 177).

Exemples de femení: 'la causa catalana' (carta 11/03/1924), 'la oració' (carta 10/10/1906), 'la hisenda' (carta 11/03/1924), 'la Argentina' (carta 08/11/1924), 'que la Philological' (carta 21/09/1909), 'les condicions' (carta 08/11/1924). I de neutre: 'lo convencional' (1908a, 178), 'se compren lo que són' (1908a, 185), 'lo despés' (1911, 179), 'l'agre del terror' (1916c, 2), 'lo natural' (1924a, 13), 'lo mateix' (1924a, 15), 'lo amohinós' (carta 19/08/1909), 'mellor de lo que jo esperava' (carta 22/05/1925), 'lo que sembla', 'lo aciensat (1928b, 8)'.

---

⁴⁶³ En pocs casos trobem l' neutre.

⁴⁶⁴ Recordem que 1916c és un volum que recull els mateixos escrits sobre la vida de Shakespeare que tenen la referència 1916a i 1916b.

⁴⁶⁵ Si no ens referim explícitament a un altre text, les cartes esmentades en aquest apartat són les recollides per JULIÀ (1986a; 1986b; 2000).

⁴⁶⁶ L'apostrofació de l'article masculí enclític pot donar de vegades situacions tipogràficament estranyes com és el cas del següent exemple, en què la coma provoca un efecte visual curiós: 'l'aygua [...] los permitía, emperó, 'l treball en condicions econòmicament acceptables' (1911, 177).

Contraccions.- Par empra la contracció de l'article masculí singular amb les preposicions 'a' i 'de', i fins i tot, quan la paraula que segueix comença en vocal, no la desfà, 'del Ajuntament' (carta 11/03/1924), 'al Institut'⁴⁶⁷, 'del almany' (carta 22/05/1925), 'del ablatiu', 'al autor' (1928b, 42), 'del adjectiu' (1928b, 62), encara que en els primers textos sí que ho feia: 'la petja de l'home' (1911, 175), 'los presupòsits generals de l'Estat' (1911, 180). Més tard, també fa la contracció amb la preposició 'per': 'adjectius separats pel substantiu' (1928b, 63), com havia fet el mateix any, l'encarregat de respondre el seu discurs d'entrada a la RABLB, que tampoc no segueix les Normes: 'pels anèlits' (ROCA: 1924, 63).

Par sembla seguir així la regla 58 de l'ORTOGRAFIA (1923, 9) de la RABLB: "A lo y a el, de lo y de el, per lo y per el, y llurs plurals, quan l'article lo ò el no es neutre, se contrauen en al, als, del, dels, pel, pels, tant si la paraula següent comença ab consonant com ab vocal".

Com que habitualment escriu 'pera' en una sola paraula, amb aquesta preposició no fa contracció, però en algun cas en què empra dos paraules, tampoc: 'per a lo pas' (1924a, 27).

Apostrofació.- D'altra banda, l'article femení singular no s'apostrofa gairebé mai, independentment que la paraula següent comenci amb vocal tònica o àtona, 'la Academia', 'la institució', 'la evolució', 'la època' (1924a, 31), 'la ortografia' (1924a, 15) —amb algunes excepcions no justificades com 'l'única' (1924a, 30) i 'l'ortografia'⁴⁶⁸ (1924a, 39)—, a diferència del que feia en els primers textos, 'l'idea', 'l'instrucció' (1908a, 163), 'l'història' (1908a, 182), 'l'extensió' (1911, 175), 'l'obra' (1911, 178).

Par dóna una regla insuficient per explicar el comportament de l'article femení en el *Curial*: "En català no es substituhida *la* per *l* quant lo nom següent comença ab *a* tònica:

---

⁴⁶⁷ Però, 'a l'Institut' (carta 22/05/1925).

⁴⁶⁸ Com es pot veure amb la paraula 'ortografia', esmentada en el mateix estudi, però resolta de manera diferent, no es tracta d'una regla, sinó de les lògiques errades en l'aplicació d'un sistema no suficientment assolit.

la *anima*⁴⁶⁹ (9799)" (1928b, 74). Perquè, què passa amb les altres paraules femenines que comencen per vocal? Par no en diu res en aquest escrit, però en parla a la *Sintaxi*, "lo femení *la* quasi may elideix la vocal" (1923, 514), i afegeix: "La fermesa en mantenir la *a*, es encara més remarcable quan es ab aquesta vocal que comença lo mot següent" (1923, 515). Par, però, al llarg de la seua producció escrita, vacil·la molt en l'ús de l'apòstrof, sobretot en les paraules femenines. Els següents exemples són d'aquest mateix estudi i s'hi nota clarament que Par no segueix cap patró: '*la obra*', '*l'ortografia*' (1928b, 9), '*la evolució*' (1928b, 30), '*l'euritmia*' (1928b, 64), '*la ànima*' (1928b, 83), '*la hegemonia*', '*l'acció*', '*la acció*'⁴⁷⁰ (1928b, 88).

Article personal.- Par usa l'article personal 'En' —i, amb molta menys freqüència, la forma femenina 'Na'—, gairebé sempre que ha d'anomenar alguna persona pel nom propi, tant si es tracta de noms catalans, '*En Jordi Rubió*' (carta 03/09/1909), com estrangers, '*En Jud*' (carta 22/05/1925), a no ser que hi hagi algun complement —nom comú o adjectiu— que acompanyi el nom propi, com és el cas de '*mon amic Jordi Rubió*' (carta 19/08/1909), o '*lo pobre Meyer-Lübke*' (carta 22/05/1925), o que es refereixi a l'individu amb un tractament diferent, '*Mr. Miller*' (carta 19/08/1909), o '*Mossen Griera*' (carta 22/05/1925). Igualment emprà aquest article tant davant noms de persones reals, '*En Calderon*', '*En Carles I*' (1908a, 168) com de personatges de ficció, '*en Macbeth*', '*En Yago*' (1908a, 169), '*Na Macbeth*' (1908a, 185), '*Na Guelfa*' (1928b, 65). Dificilment deixa de banda aquest tractament, però li hem trobat un '*lo*' introduint un nom propi: '*anch que d'una part, lo Dant hi sigui explicitament citat cinch vegades*' (1928b, 66).

Aquest article només presenta dos formes. D'una banda, es manté invariable darrere vocal: '*pera En Shakespeare*' (1908a, 171), '*qu'En Wagner*' (1908a, 174). De l'altra, pel que fa a la posició davant mot que comença en vocal, en trobem pocs casos i, o bé no

⁴⁶⁹ És curiós aquest exemple, perquè la regla 64 de l'ORTOGRAFIA (1923, 10), posa aquest mot com a exemple de tot just el contrari. Par el menciona perquè és un substantiu "repetit molt sovint arreu en lo *Somni*" (1923, 515).

⁴⁷⁰ El mot '*acció*' apareix en la mateixa pàgina amb article apostrofat i sense apostrofar. Aquest exemple, que no és un error de transcripció nostre, demostra una vegada més, que Par no segueix un model ortogràfic únic i que, per consegüent, cau en contradiccions com aquesta que acabem d'anotar.

s'empra l'article, 'no té pietat d'Otello' (1908a, 169), o no presenta alteracions ortogràfiques, 'qu'**En** Inigo Jones' (1908a, 175), o s'apostrofa, '**N**'Eximeniç ja l'usava' (1928b, 77), 'la translació, feta per **N**'Andreu Febrer' (1931a, 179), 'del rey **N**'Anfòs' (1931a, 183).

Sobre l'article personal encara hem d'afegir que l'any 1933 retorna unes proves revisades a Miquel i Planas suggerint-li que s'hauria d'escriure 'En' amb majúscula⁴⁷¹, però ell mateix, uns anys abans alterna les dos formes, fins i tot dins el mateix text: 'en Zannè' / '**En** Zanné' —i de pas canvia l'accent— (carta 22/05/1925), 'en Fitz-Maurice-Kelly' (carta 03/09/1909) / '**En** Fitz-maurice-Kelly' (carta 21/09/1909) —i ara, canvia la majúscula del nom propi. En algun cas, a més, la confluència de preposició i article personal ofereix una solució cacofònica: 'ha fet horroritzar an **En** Taine' (1908a, 166), 'En **En** Shakespeare existeix també y ab igual força aquest enllaç intim entre fons y forma' (1908a, 170).

4.2.5.3.4. Pronoms febles

Els pronoms personals febles revesteixen en Par diferents formes, en primer lloc, segons que siguin enclítics o proclítics del verb, o enclítics d'altres mots anteposats al verb i, en segon lloc —i amb molta menys importància—, segons que la lletra inicial o final del verb sigui consonant o vocal. El lingüista es manifesta a favor de les formes enclítiques del verb —o dels adverbis, conjuncions, pronoms personals i relatius, acabats en vocal, anteposats al verb—, "tal com es regla general de nostra llengua clàssica" (1931a, 179) i, per tant, reaci a les proclítics, tot i que cada cop les emprava més. Segons la seua opinió, aquest és un dels trets fonamentals de Metge, que en això es diferencia de l'autor del *Curial*, el qual "sovint los proclita, presagiant ja, en conseqüència, la regular y monòtona ordenació moderna" (1928b, 61).

---

⁴⁷¹ Es tracta d'una brevíssima carta en què només comenta aquest tema:

"Amich Miquel: retorno les proves revisades. Me sembla que l'article personal *En* hauria d'anar en majúscula. De V. afm.- Alfons Par" (Carta de Par a Miquel i Planas 07/08/1933, *apud* FELIU: 1997, 182).

En la *Sintaxi* (1923, 501-514) explica detalladament totes les combinacions possibles en Metge i en l'època moderna, i justifica la seua preferència per les formes enclíiques en la llengua llatina: "es ben palesa en nostra llengua una ferma lluyta entre la tradició llatina, qui cerca fer enclítics los pronoms àtons, y'l penjant romànich qui, per sobre de tot, vol relacionarlos ab lo verb, fentlosen proclítics" (1923, 504).

En la seua defensa de l'enclisi, sobretot pel que fa a l'edició moderna de textos antics, critica la profusió de diacrítics, que, segons ell, duu, massa vegades, a la interpretació equivocada dels manuscrits. Així, en l'edició de 1907 de Janer del *Libre dels Set Saus de Roma*, assenyala que hi ha una errada greu en la transcripció de 'quils': "La mania de separar los mots àtons enclítics, que no tenien pas nostres escriptors clàssichs, fa introduhir an En Janer un apòstrof, cosa ja reprobable, y confon la *i* ab la *e*. Transcriu donchs, *qu'els*, errant lo *qui*, y usant una *e* improcehent pera lo pronom enclíic *los*" (1931a, 171)⁴⁷².

Par, doncs, no empra les formes reforçades, tot i que és conscient que existeixen en la llengua oral:

"Car, si bé es veritat qu'avuy escrivim *t'estim* y que respectem aquesta proclisi àdhuch quan lo mot anterior acaba en vocal, *jo t'estim*, també ho es que quan los àtons van entremitg de consonants, *ells me veuen*, en bona part del domini català pronunciem *ells em veuen* y potser *èlsem veuen*. Aquestes formes reforçades *em*, *et...* procehexen a mon albir de l'habitud y força enclíiques dels pronoms àtons" (1923, 506).

El seu sistema, per tant, és més simple que el del IEC: d'una banda, manté les formes plenes tant davant com darrere el verb que comença o acaba en consonant; i de l'altra, incorpora les formes reduïdes, quan hi ha enclisi a un mot acabat en vocal⁴⁷³ —sigui verbo no—, i les elidides, que, malgrat la seua aversió a la proclisi, també empra i anteposa a un verb que comença en vocal. En Metge, en canvi, "ningun pronom

⁴⁷² Vegeu també 4.2.4.6.

proclítich pert jamay sa vocal, tant si'l verb comença ab vocal com ab consonant" (1923, 511).

Abans, però, de veure totes aquestes formes en un quadre —en què reproduïm el sistema més actualitzat de Par sense tindre en compte els seus inicis més vacil·lants⁴⁷⁴, i recollint únicament l'ús d'un pronom, sense entrar en combinacions binàries o ternàries—, convé remarcar que el lingüista no sempre havia seguit el mateix criteri a l'hora d'afixar els pronoms febles.

Quant als enclítics posposats al verb —per les raons que acabem d'esmentar, els més freqüents—, inicialment alterna l'ús de guionet o el punt —tant si el verb acaba en vocal com en consonant—, i la manca de diacrítics. Així, tenim uns exemples de la mateixa època en què les imprecisions són constants: amb un pronom, 'perdoni-m', 'dongui-m', 'fixant-me', 'considerant-la', 'adresar-li', 'aprofitarme', 'escriureli', 'dirme', 'ferme' (carta 10/10/1906), 'escriguin.me' (carta 19/08/1909), 'he d'anarhi', 'repeteixi-m', 'contesti-m', 'treure-n' (carta 29/08/1909); i amb dos pronoms, 'enviimeles', 'tornàrmeles' (carta 24/10/1906), 'posar-los-hi' (1908a, 173), 'trametentlosi'⁴⁷⁵, 'donarlosi' (carta 19/08/1909), 'adrecin-s.i'⁴⁷⁶, 'he d'anarhi', (carta 29/08/1909), 'trametre.ls-i', 'escriure·los·i' (carta 03/09/1909).

⁴⁷³ En aquest cas, els enclítics "Metge los escriu tostemps sens separació alguna, ço es, formant part de la paraula sobre la que reposen" (1923, 511).

⁴⁷⁴ La manera de grafiar les formes asil·làbiques enclítiques va ser una de les qüestions que provocaren més polèmica en el camí cap a la reforma lingüística: va ser difícil arribar a un acord per adoptar un sistema comú a causa de la diversitat de propostes presentades pels diversos lingüistes, ja que, en la primera redacció de les Normes, Fabra constata que els ponents n'havien examinat cinc sistemes diferents (SEGARRA: 1985b, 311). Par també passa per diferents etapes fins que arriba al sistema que el convenç més i que millor s'adapta al que ell entén que hauria de ser el català literari, però no pot escapar-se de cometre alguns errors.

⁴⁷⁵ Totes aquestes combinacions de dos pronoms un dels quals és *i* —emprem en aquestes notes la cursiva per evitar confusions amb l'apòstrof—, en realitat només substitueixen el datiu plural. Par és contrari a usar el pronom *hi* si no és com a adverbial, i posteriorment fixa l'ús d'aquests pronoms de la següent manera: *losi*, datiu plural; *lo hi / los hi*, acusatiu + locatiu; i *l'i / los'i*, 'acusatiu + datiu' (PAR: 1929d, 408-409). Par assenyalava que *i* procedeix de la forma elidida *li* en enclitarse, i afirma que "la llengua viva solsament coneix *li* y desconeix los aplechs *lo li, la li*, qui son mers invents gràfichs de la renaxença literària moderna" (1928b, 60). Per a més informació sobre aquest tema, v. 4.2.4.6.

⁴⁷⁶ En aquest cas *.i* substitueix el destinatari, mentre que si es tractés d'un locatiu, complement perfectament possible amb el verb 'adreçar-se', Par recorreria a *hi*.

QUADRE 2⁴⁷⁷

FORMES	Davant el verb			Darrere el verb	
	Elidida	Reduïda	Plena	Plena	Reduïda
1a persona singular	m'	'm	me	me	'm
1a persona plural	--	'ns	nos	nos	'ns
2a persona singular	t'	't	te	te	't
2a persona plural	--	--	vos	vos	--
3a persona singular	s'	's	se	se	's
	l'	'l	lo	lo	'l
	--	--	la	la	--
	i' ⁴⁷⁸	--	li	li	--
3a persona plural	--	'ls	los	los	'ls
	--	--	les	les	--
neutre	--	--	ho	ho	--
adverbials	--	--	hi	hi	--
	n'	'n	ne	ne	'n

Enclítics postposats al verb.- Continuant amb els enclítics postposats al verb, així que va aprofundint en l'obra dels escriptors medievals, adopta un sistema cada cop més regular i prescindeix de qualsevol signe gràfic de separació, de manera que annexa directament les formes plenes del pronom al verb, tant si es tracta d'un pronom, com de dos: 'a la qual poderse referir' (1923, VI), 'Pera distingirlos', 'temps lleguentme' (1923, VII), 'estamparles', 'dexeume', 'recordinse', 'perdonèumho' (1924a), 'tothom s'esforça en servirles' (1925-1926, 424), 'enmirallarse' (1928b, 75), 'dexarles en oblit' (1931a, 171), 'Fentnos càrrech' (1931a, 187). A pesar, però, d'aquesta tendència a suprimir qualsevol

⁴⁷⁷ Intentar sistematitzar el sistema pronominal de Par és una tasca gairebé impossible, d'una banda, perquè és difícil trobar exemples de totes les formes pronominals possibles i, per tant, hem d'advertir alguna solució que podria no haver estat, i de l'altra, perquè el sistema de Par és tan canviant que nous documents poden capgirar algunes de les conclusions a què hem arribat fins en aquell moment. Per exemple, en només dos cartes a Miquel i Planas en dos anys (v. FELIU: 1997, 180-181), recupera antigues formes d'enclitar el pronom al verb que no consten en aquest quadre i que apareixen al costat d'altres formes que sí que hi són: 'y'm dol', 'tresladarnos', 'm'hagi', 'veure-l', 'ho procurarè' (carta 28/06/1925), 'Recordi-s' (carta 06/01/1927). Com es pot veure, hi ha tres formes diferents d'enclisi al verb: sense cap diacrític, amb guionet i amb punt volat.

⁴⁷⁸ De fet, aquest no es potser el lloc d'aquest pronom. Si el col·loquem aquí és perquè Par afirma que es tracta d'una forma elidida. Apareix, això sí, en enclisi al pronom acusatiu, tant davant com darrere el verb.

guionet, punt o apòstrof amb els pronoms enclitats, en algun text contemporani als anteriors trobem encara vacil·lacions en la notació dels pronoms, com es reflecteix en aquests exemples del mateix escrit, 'transmetre-me'l' i 'agrahirvosho' (carta 08/11/1924).

Pel que fa a les formes reduïdes darrere el verb, a penes en tenim exemples, i encara, de vegades, en combinació amb altres pronoms: 'transmetre-me'l' (carta 08/11/1924), 'retrèureles'i' (1928b, 7), 'valdre's' (1928b, 9), 'malpendre's' (1928b, 75). Hi ha algun cas de pronom enclític afixat directament al verb sense apòstrof, ni guió ni punt volat, tal com feien els clàssics. Probablement el tractament que en fa Par és el d'una expressió pràcticament lexicalitzada: 'síam llegut aportar també, les meves conclusions' (1924a, 30).

Enclítics anteposats al verb.- Aquests prenen també la forma reduïda: 'no'm concreto' (1908a, 174), 'no'ns som atrevits', 'de qui's complavía' (1923, V), 'qui'ls comprenen' (1923, VI), 'no's traduhien bé' (1928b, 9), 'no'ns avenim' (1931a, 171), 'jatsia que's complavien' (1931a, 174), 'no n'hi ha cap qui'n sia rublert' (1931a, 176), 'No'l puntualitzen assats clarament' (1931a, 177), 'la edició qui'ns ocupa' (1931a, 187).

Proclítics davant verb que comença en consonant.- Quant als pronoms proclítics, Par empra, en general, les formes plenes amb verb començat en consonant. Exemples amb un pronom: 'me cal esmentar' (1911, 177), 'los fora molt difícil', 'me resolgué', 'los empatxi' (1923, V), 'me soch entrat', 'nos són pervinguts', 'se concreta', 'Lo designe' (1923, VI), 'Vos dona una coral abraçada' (carta 22/05/1925), 'nos conferma' (1928b, 9), 'avuy ne fem', 'Ne són casos notables' (1928b, 19), 'se refereix', 'ne pateix', 'se constreny', 'se desnua' (1928b, 65), 'nos celen' (1928b, 82), 'Lo crech compost a principis del segle XIII', 'Nos es pervingut' (1931a, 171), 'nos costa d'admetre' (1931a, 175).

Exemples amb dos pronoms: 'no sen conegui' (1908a, 174), 'los ne puc donar' (carta 11/03/1924), 'Los ne felicitem' (1925-1926, 423), 's'hi nota' (1928b, 9), 'la hi troba també' (1931a, 176), combinació, aquesta darrera d'acusatiu i adverbial de lloc. No són, en canvi, combinacions binàries, sinó mers datius 'Les hi demana un acte public d'amor' (1908a, 172) i 'losi sigui inferior' (1928b, 7). Deixant de banda el primer exemple, fruit

d'un text primerenc, el segon és el reflex del sistema que Par pretén d'introduir en la llengua escrita.

Reproduïm també exemples amb formes pronominals reforçades, escasses en l'obra de Par, 'a la llum que les en treu a l'aubada' (1908a, 161), 'no'ns en hem d'ocupar' (1923, 500), 'vol relacionarlos ab lo verb, fentlosen proclítichs" (1923, 504), 'resulta estil invertit tot ço qui sigui separarlesen' (1923, 553), i un exemple de combinació temària, tot i que, en realitat, es tracta només de dos complements: 'pel novembre se'ls.i ha d'escriure' (carta 19/08/1909).

Proclítics davant verb que comença en vocal.- Par usa les formes elidides, quan es tracta de pronoms susceptibles d'elidir una vocal: 'ho he fet notar', 'los avantposí lo senyal' (1923, VII), 's'es publicat' (1924a, 51), 'n'ha d'exir' (1924a, 52), 'tothom s'esforça en servirles' (1925-1926, 424), 'l'indueix a alguna falsa correcció' (1928b, 8), 'hi es encara més regular' (1928b, 9), 's'ha de sospesar', 's'anaren esborrant', 's'acosta més' (1928b, 9), 'n'he llegits ben poch's' (1931a, 174).

4.2.5.3.5. Possessius

Par empra els possessius pràcticament sempre com a adjectius, és a dir, acompanyant el nom, els quals poden correspondre a posseïdor singular i plural. Hi ha, però, algun possessiu pronom: 'mes si la primera lletra del verb es vocal o *h*, los proclítichs *me*, *te*, *se*, *lo*, *ne* perden la llur' (1923, 511).

QUADRE 3

Singular		Plural	
Masculí	Femení	Masculí	Femení
mon	ma	mos	mes
ton	ta	tos	tes
son / llur	sa / llur	sos / llurs	ses / llurs
nostre	nostra	nostres	nostres
vostre	vostra	vostres	vostres
llur	llur	llurs	llurs

En molts pocs casos, Par altera el seu costum d'emprar els possessius àtons —i així cotraresta la solució actual, ja que afirma: "Lo barceloní modern ha estès a tots los casos l'ús de les formes tòniques, perdent llastimosament les àtones" (1923, 36)—, si no és en l'expressió, prou freqüent en ell 'al meu albir': 'tenen forma, **al meu albir**, italiana' (1928b, 69). Alguns exemples d'un sol posseïdor: 'ses paraules' (1908a, 168), 'sa' passió, 'son sentiment', 'sos ormeigs' (1908a, 169), 'son desenrotllo' (1908a, 176), 'sa organisió', 'llurs publicacions' [de la Philological Society] (carta 21/09/09), 'ses desinències' (1912, IX), 'mon proposit', 'ma traducció', 'ton judici' (1912, X), 'mes induccions' (1912, XIV), 'mes recerques' (1924a, 30), 'mos conexements', 'sos components' (1924a, 52), 'son lloch', 'son expandiment', 'son homofon' (1930d, 173), però 'la meva visita' (carta 19/08/1909), 'la seva obra' (1912, IX), 'les meves conclusions' (1924a, 30).

Exemples de més d'un posseïdor, amb els possessius tònicos pràcticament sempre sense article⁴⁷⁹: 'nostra patria', 'nostres montanyes', 'nostre riu' (1911, 177), 'llurs cimalls' [dels tres arbres de la Vida] (1908a, 160), 'en llur lloch' [dels propietaris] (1911, 178), 'llurs estudis' [dels enginyers] (1911, 180), 'nostre dramaturc', 'llurs llengües', 'llur albir', 'llur versió única' [dels traductors] (1912, X), 'llurs escribes' [dels documents] (1924a, 14), 'llur ús' [dels adverbis àtons] (1928b, 44), 'llur forma originària [dels noms dels personatges] (1928b, 73).

Especialment en el cas de 'llur' —però també es dóna amb algun altre possessiu, i així tenim 'lo domini nostre' (1928b, 72)—, trobem l'adjectiu posposat al nom i llavors duu generalment article, que pot ser indeterminat: 'substantius departits per un adjectiu llur' (1925, 85), o determinat 'lo sò llur' (1928b, 8), 'les discrepàncies llurs' (1928b, 9). Un exemple sense article: 'prosista nostre capdal' (1923, 533).

En algun cas, el possessiu pot anar acompanyat, a més d'un altre adjectiu: 'un criteri fonamentat llur' (1912, X). Par creu que la raó que duu a situar aquest mot després del nom, és que "es més forta sa posició com a pronom substantiu que no pas com a

---

⁴⁷⁹ En reproduïm aquí una excepció: 'autor del nostre text' (1928b, 70).

adjectiu y la postposició l'acosta de la primera vàlua: *a casa llur*, era sentit com *a casa d'ells*, ans que com *a llur casa*" (1928b, 61).

4.2.5.3.6. Demonstratius

Oferim tot seguit, el quadre dels demostratius que Par emprà, tenint en compte que principalment fa servir els neutres 'açò' i 'ço' i la dicotomia 'aquest' / 'aquell', tant en forma d'adjectius com de pronoms. Els demostratius que indiquen proximitat a la persona que escolta o llegeix ('aqueix', 'aquexa') són gairebé inexistents en la prosa de Par.

QUADRE 4

de proximitat	aquest, aquesta, aquests / aquestos, aquestes açò, ço (çò) ⁴⁸⁰ axò (poc freqüent)
	aqueix / eix, aquexa, aquexos / exos, aquexes ⁴⁸¹
de llunyania	aquell, aquella, aquells, aquelles allò

Exemples: 'són **aquests** qui ho han de dir' (1908a, 165), '**aquestos** temps' (1923, 442), 'res d'**açò**'; 'per **çò**' (1908a, 163), '**ço** mateix pugui ésser dit dels lletraferits catalans' (1916c, VIII), 'es molt freqüent la juxtaposició; **ço qu**'hom comprèn fàcilment, **per ço com** lo caràcter adjectiu que tenen los fa a psota pera la determinació' (1923, 60), 'no per **axò** dexà d'anar resolvent tots los problemes ortogràfichs' (1925-1926, 423), '¿Hi ha qualque explicació que siguin **aquexos**?' (1923, 506), '**exos** pochhs que la llengua no tingué temps d'encunyar' (1925-1926, 425), 'jo assigne an **aquexes** j, g inicials la vàlua

⁴⁸⁰ Segons diu Par a la *Sintaxi* (1923, 40-44), l'ús de les formes 'açò', 'ço' no és indiferent: el primer és el demostratiu neutre absolut amb vàlua substantiva, mentre que el segon s'empra en construccions "en les quals son paper es dependent y, en conseqüència, essencialment adjectiu" (1923, 41). I esmenta 'ço' com a subjecte del verb 'ser' ('ço es assaber'), com a antecedent del pronom relatiu neutre 'que' ('ço que'), formant part de locucions conjuncionals ('per ço com') i en substitució de l'article neutre ('ço del seu').

⁴⁸¹ Com que només hem trobat exemples de masculí i femení plural, reconstruïm el singular sense haver-ne constatat l'ús que en podria haver fet Par.

africada' (1928b, 10), 'fan presagiar **aquell** ritme de nostra prosa daurada, tan encisador y tan distinct per diferenciació de cesures, d'**aquells** de les altres llengües germanes' (1924a, 49), '**aquella** peculiar al autor del nostre text' (1928b, 70).

4.2.5.3.7. Numerals

Cardinals.- Par empra les dos formes del numeral, masculí i femení, per al segon número cardinal: 'dos', 'dues': 'la necessitat de diferenciar los **dos** genres' (1928b, 22), 'Les **dues** grans el fan' (1908a, 172), 'esmercem les **dues** matexes grafies' (1928b, 11).

Pel que fa a les xifres escrites en lletres, Par no fa servir els guionets de separació, més que en aquelles que van del 'vint-i-un' al 'vint-i-nou'; en una primera etapa escriu les xifres sense separació, i més tard, les separa, però sense afegir-hi cap guionet: '**trentavuit** comedies (1908a, 162), '**tres cents** anys' (1924, 1), '**setanta cinch**' cartes, '**quatre cents vuytanta cinch** documents originals' (1924a, 30).

Ordinals.- En lloc de 'tercer', 'tercera', Par empra la forma 'terç', 'terça': 'representació interior de l'acte **terç**' (1908a, 186), '**Terça** part' (1923, 109), 'des de'l començament del llibre **terç**, nos parla d'ell' (1928b, 87).

4.2.5.3.8. Indefinits

Enumerem, tot seguit, alguns dels indefinits que, de vegades com a adjectius i de vegades com a pronoms, empra Par:

- 'Abdós, 'abdues': '**Abdós** són poetes' (1908a, 160), 'fent esment qu'**abdues** vocals de tó relaxat eren passades a àtones' (1928b, 60).
- 'Aytal' (també escrit 'aital'): 'la literatura moderna [...] deixant-se de naturalismes, ha evolucionat envers **aital** simplicitat' (1908a, 167), 'ab **aytal** construcció pot ésser substituïda una condicional' (1928b, 59).
- 'Demés, els': 'veyem, però, l'acabament culte *-ió* en lloch de *ó* (*processó*), dels **demés** textos antics' (1928b, 16).

- 'Hom': '**hom** capeix la fama de que fruhí' (1931a, 187). Sobre la col·locació d'aquest pronom en l'oració, Par afirma que en Metge, quan fa de subjecte, "es àton usualment enclítich del verb" (1923, 517): 'Remarqui **hom** que tant les conjuncions com los pronoms conjunctius o relatius, començaven tostemps la proposició' (1923, 506), 'Faci **hom** esment' (1923, 516). No obstant això, "quan la proposició comença per conjunció se decanta més aviat a fer *hom* proclítich del verb" (1923, 517): 'anc qu'**hom** lo conegui a fons' (1912, IX), 'totes les discrepàncies qu'**hom** observi' (1928b, 71). Com es pot observar, Par segueix també aquesta norma de Metge.

Per a la traducció de *Lo rei Lear* afirma que ha "usat sempre lo pronom indefinit *hom* en lloc de *se*" (1912, XIII, nota I f).

- 'Mant', 'manta': 'assajaren **manta** solució' (1928b, 9), 'y **mant** altre exemple' (1928b, 23).
- 'Mateix, matexa' (també escrit 'meteix', 'mete(i)xa': 'se provava l'enginy fins en la **meteixa** cort', 'demostrà palesament que'ls originals que conegué En Shakespeare no eren els **meteixos** grecs y llatins' (1908a, 163), 'la significança es exactament la **matexa**' (1925, 84), 'los **matexos** sons' (1928b, 9), les dues **matexes** grafies' (1928b, 11).

Par empra, de vegades, l'expressió 'del mateix' en lloc del pronom 'en': 'no malmetent la visualitat **del mateix**' (1911, 177), per 'no malmetent-**ne** la visualitat'.

- 'Ningun', 'ninguna': Par, seguint l'antiga llengua literària, postposa aquest indefinit 'será tart per' efectuar plantació **ninguna**' (1911, 180), encara que també pot aparèixer avantposat: 'no hi ha **ningun** anglès qui pugui capir-lo bé', (1912, XI), '**ningun** pronom proclítich pert jamay sa vocal' (1923, 511). En aquest mateix context, o similar, pot emprar 'algun', 'alguna': 'resta sens cambi **algun**' (1923, 511) 'hom no troba en ses combinació **alguna** de tres pronoms àtons' (1923, 512), 'reduhits tots ells axis mateix a *que* per la repugnancia de la llengua antiga a avantposarli preposició **alguna**' (1928b, 58).

- 'Qualcú', 'qualcuna': 'justifiquen fins a cert punt **qualcunes** de ses faltes de construcció' (1908a, 190).
- 'Qualque': '**qualques** regions pirinenques' (1911, 175), 'la significança correcta de **qualque** mot' (1928b, 65).
- 'Qualsevol' i el plural 'qualsevols': 'si *un* no es ja'l nombre de la unitat, ans designa indefinidament un individu **qualsevol** d'una especie, podem designar també indefinidament diversos individus **qualsevols**, metent *un* en plural' (1923, 55).
- 'Quiscun', 'cada hu': 'tot propietari deurá subjectar-se a un pla que pera **quiscún** determinarà 'l cos d'Enginyers de Monts' (1911, 179), 'uniformant alhora dins de **cada hu** d'ells' (1928b, 9)
- 'Sengles': 'sempre nos dóna nostre text com a encunyades en **sengles** paraules les determinacions juxtapositives' (1928b, 12). Par destaca l'ús d'aquest indefinit en l'autor del *Curial* i s'hi refereix en el seu estudi sobre aquesta novel·la: "SINGULOS > *sengles* (en castellà *seños, sendos*) ab la significació de quiscunament: *sengles molt belles hacanees* (9239)" (1928b, 26).

Par empra també l'adjectiu 'sengle' i l'adverbi 'senglament': 'quiscun d'ells pertany a un **sengle** aplech de mots' (1923, 60), 'ressurt la necessitat d'empendre un estudi fonètic de la tonicitat y timbre de les vocals àtones **senglament** considerats' (1928b, 15). En singular, no apareix al *DCVB*, però apareix 'sengles' amb el significat antic de 'cada un' que és el que sembla tindre aquí: 'individual' podria ser el significat exacte que hi dóna Par.

- 'Vari', 'varia': 'se prenia'l treball d'escriure de cap y de nou **varies** de ses obres' (1908a, 165).

4.2.5.3.9. Relatius

'Qui' i 'que'⁴⁸².- Quant a les oracions adjectives, Par, com defensa Miquel i Planas al Congrés de la Llengua (v. 2.3.2) emprà 'qui' en funció de subjecte, independentment que l'antecedent sigui persona, 'En Romeo y En Mercutio **qui** atravesen l'escenari' (1908a, 178), 'lo P. Casanovas, **qui** es l'amo del Foment' (carta 22/05/1925), o cosa, 'aquests sis canvis **qui** avui perjudicarien l'acció' (1908a, 178), 'desconeix los aplechs *lo li, la li*, **qui** son mers invents gràfichs de la renaxença literària moderna' (1928b, 60).

En canvi, usa 'que' en funció de complement directe, 'els personatges són corpresos per la passió, bona o dolenta, **que** segueixen sèns duptar' (1908a, 179), 'es lo qui'ls dóna aquest encís misteriós **que** tots ells tenen' (1908a, 186).

Par és molt regular en l'ús dels relatius, però té alguns lapsus com els que anotem, en què, probablement per error, la forma 'que' té la funció de subjecte: 'hi feia durant sa representació les observacions **que** al public incult y innocent espontaniament se li ocorrien' (1908a, 187), 'als propietaris **que** vulguen replantar' (1911, 178).

En les característiques lingüístiques de *Lo rei Lear* apunta que per a la traducció de l'obra del dramaturg anglès ha "servat rigorosament *qui* pera lo cas-subjecte y *que* pera lo regit" (1912, XIII, nota I c).

Pel que fa a les substantives, emprà el pronom 'qui' sol, 'Què té d'estrany que posem junts **qui** escrigué tragedies y **qui** escrigué operes?' (1908a, 160), o acompanyat de l'article o demostratiu a tall d'antecedent, 'acò **qui** ara'ns faria riure' (1908a, 178), 'aquella **qui** era general, devers 1450, en la literatura' (1928b, 70). I un exemple amb una substantiva i una adjectiva: 'tallar tots **los qui** deurien protegir los camins **qui** creuen los camps' (1911, 176).

Preposició + relatiu.- Par alterna amb preposició el relatiu compost 'el qual', 'la tragedia de l'odi, **en la qual** se pinten els efectes de la desamor filial' (1908a, 178), 'los tres punts

---

⁴⁸² Per aprofundir en la visió de Par sobre els relatius *qui* i *que*, v. l'estudi històric que en fa el lingüista a la RFE (PAR:1929a; 1929b). V. també l'apartat de la tesi en què en parlem (4.5.5, i 4.5.6).

cabdals **en los quals** se departeix l'estudi de la mateixa' (1911, 175), i el relatiu àton 'que', 'l'època **en que** visqué', 'a la velocitat relativa **ab que's** desenrotlla' (1908a, 179), 'reflexen la fase primitiva romànica **per que** passà lo llenguatge' (1924a, 37), 'lo sò fosch indistint **ab que** les conexem en lo català oriental' (1928b, 15), 'hom capeix la fama **de que** fruhí' (1931a, 187).

'Ahont' (escrit també 'on' i 'ont').- 'perquè he d'entrebancar-me [...] ab casos concrets y convencionals, **ont** el recitat pren la preferença' (1908a, 174), 'hi havia una mena de balcó, **on** s'asseien els comics espectadors' (1908a, 179), 'he d'esmentar un passatge **ahont** si no hi ha una errada' (1923, 52).

Relatiu neutre.- 'Lo qual', precedit o no de preposició: 'no té ací significança propia, **per lo qual** hi ha que distingir-lo de açò' (1923, 42), 'observem un principi de confusió, preludi del pas de *aquí* a la regió de *ací*, **lo qual** havia de feros heretar abdues formes' (1928b, 43), 'es de formació culta **lo qual** explica sa poca popularitat anterior' (1930d, 173).

Com esmentàvem suara respecte de la traducció de *Lo rei Lear*, Par afegix que ha "reemplaçats per *lo qual* tots los *el que* ahont *el* no es un antecedent d'un substantiu" (1912, XIII, nota I e), de la qual cosa es dedueix la voluntat del lingüista d'usar aquesta forma per al neutre.

Relatiu possessiu.- Al costat de l'estructura admesa acualment de 'preposició + relatiu compost', 'l'actor Guillem Beeston, **el pare del qual** pertanyia a la companyia còmica de Shakespeare' (1916c, 1), 'ne foren publicades successives edicions, **los escribans de les quals** anaven introduhint a gratscient o inadvertidament les modalitats lingüístiques de llur època' (1931a, 187), Par empra alguna vegada 'quin': 'se podrán encara afegir al mateix aquells terrers **quins propietaris** puguen constituir-se en societat' (1911, 178). El lingüista, però, es retracta posteriorment d'aquest ús i afirma en la seua *Sintaxi* que "no deu ésser may usat en substitució al castellà 'cuyo' en oracions afirmatives o negatives" i que "Modernament hom ha pecat bastant per aquest concepte" (1923, 395).

També trobem 'qual' com a adjectiu i, en els exemples que reproduïm, no va precedit d'article, malgrat que també a la *Sintaxi*, Par assenyala "Noresmenys may deu ésser

oblidat l'article, car, 'qual' ja sabem es interrogatiu" (1923, 398): 'han traduït com mellor han pogut entendre o com un preceidor entengué, **en qual darrer cas** passen per alt tots los avenços y conquestes definitives assolides per la critica' (1912, X), 'sigui establint comparació, **en qual cas** correspon ab *com*' (1923, 51), 'es natural que les comencin. **Ab qual eliminació** *Valter* ja no'ns serveix' (1923, 43).

El lingüista afegeix que "com corretgeix l' Academia y tots los escriptors castiços", el fet d'emprar en castellà 'cuyo' en aquesta construcció "es un disbarat" (1923, 398).

Per acabar i a tall de resum, reproduïm un fragment en què conflueixen tres estructures de relatiu —el relatiu possessiu i els pronoms 'que' i 'qui', en funció de complement i subjecte, respectivament—:

'Los segles VI i VII són considerats com los de formació de les llengües romàniques; lo català, sens dupte, en sa naxença, ofería minues discrepàncies ab lo provençal, o més propiament ab l'occità o llengües d'och, **a la família de les quals**, jatsía que ab diferenciacions progressives, continua sempre pertanyent; origen aquell **que** no convé may oblidar, abans de titllar en documents antichs de provençalismes, fenomens **qui** són, per ço mateix, íntegrament catalans' (1924a, 13).

4.2.5.3.10. Interrogatius

Recollim simplement alguns exemples de pronoms interrogatius:

- 'Què'. Pot anar precedit o no de preposició i formar part d'interrogatives directes o indirectes: '**què** té d'estrany que apleguem En Shakespeare y En Wagner?' (1908a, 160), '**Què**'m dius tu?' (1908a, 172), '**perquè** no'm concreto a l'home intern?' (1908a, 174), 'Aci estem molt adormits, no m'explico **per què**' (carta 22/05/1925), '¿**A què** es donchs debuda aytal profusió de *si*? (1931a, 178).
- 'Qui': '¿**Qui** dubta que de no interrompres la tradició literaria lo català seria pervingut a nostres mans tan precís de forma com ses llengües germanes? (1924a, 38).

- 'Quin', 'quina': ¿**Quina** es la data de l'aparició escrita...? (1924a, 22).
- 'Qual': '**Qual** es la pau que desitgem?' (1915a, 17)
- 'Còm', 'on' ('ahont' i 'ont'), 'quan' (escrit també 'quant'). Són pròpiament pronoms adverbials (v. 4.2.5.3.13): 'podem congecturar **còm** anava a esser l'estructura intima d'aquesta' (1912, XII), 'al menys volgueu-me dir **ahont** s'imprimeix' (carta 08/11/1924), ¿y **quan** mostra un maremagnum ortogràfich sinó en los temps moderns [...]?' (1924a, 38).

Lògicament, dos pronoms interrogatius poden coordinar-se: 'acabem de dir **còm** y **perquè** se troben dues accions aplegades' (1908a, 178).

4.2.5.3.11. Verbs

Recollim en aquest apartat algunes qüestions que afecten el verb, començant per aspectes de morfologia verbal. Tot seguit, analitzem els auxiliars que empra Par per formar els temps compostos, alguns usos dels verbs atributius i de la passiva, les formes no personals i algunes perífrasis verbals. Per acabar, incloem un recull de lèxic amb verbs arcaics o poc freqüents en els nostres dies, i verbs amb alteracions en la conjugació.

Morfologia verbal

Present d'indicatiu.- Par empra la major part de les vegades la primera persona del present d'indicatiu amb desinència [Ø], tant si són verbs de la primera conjugació, '**esper**' (1912, IX), '**te prec**' (1912, X), '**recoman**', '**començ**' (1912, XI), '**trop**' (1924a, 22), '**m'enclin**' (1928b, 29), '**jo'm decant**' (1928b, 30), '**jo'm recort**' (1928b, 33), com de la segona, '**romanc de V. afm.**' (carta 03/09/1909), '**tem**', '**regonech**' (1924a, 15), com de la tercera, amb verbs incoatius, '**m'atrevesc**' (carta 10/10/1906), '**li agraes** la lletra' (carta 19/08/1909), '**repetesc**' (1912, XI), '**meresch**' (carta 22/05/1925), tot i que,

de vegades, fa servir també la terminació '-e', '**cuide**' (1912, XI)⁴⁸³, '**me propose**', 'jo no **dupte** que l'avisat llegidor...', '**consigne mon pregon agraiment**' (1912, XIV), 'Jo **opine**, però, que la forma *ço* es la correcta' (1923, 43), i en alguns casos '-o', '**procedeixo**', '**continuo**' (carta 24/10/1906), '**recomano**' (carta 19/08/1909), '**reíxo**' (carta 29/08/1909), '**goso**' (1911, 175)⁴⁸⁴.

En una de les seues primeres cartes empra la desinència '-an' per a la tercera persona de plural, probablement a causa d'un descuit: 'les hores de recepció no **comensan**⁴⁸⁵ fins a la tarde' (carta 19/08/1909). I més tard, la desinència '-a' per a la tercera persona del singular, en lloc de la '-e' epentètica: 'Es palesa la funció de pronom substantiu qu'**ací ompla** l'article' (1923, 39). Això també ho fa amb la segona persona d'imperatiu del verb 'venir': 'Axís dihem avuy: 'ves dorm', 'corre **vina** ací' (1923, 409).

Pretèrit imperfet d'indicatiu.- Per a la primera conjugació, empra la desinència '-ava': '**cambiava**' (1908a, 176), '**no's conformava**' (1928b, 30), '**abundaven**', '**donaven**' (1928b, 42). Per a la segona conjugació, "en aquells verps qui mantingueren una vocal immediatament abans de la desinència" (1928b, 30), fa servir les formes que qualifica de fortes: '**veyem**' (1928b, 9), '**feya**' (1928b, 29), '**ço que creya**' (1928b, 30), amb alguna excepció en què hi ha un canvi en el lexema de 'u' a 'v': '**plavia**' (1908a, 176), '**complaventse**' (1923, 430), '**complavien**' (1931a, 174).

Pretèrit perfet.- De preferència, Par fa servir el pretèrit perfet simple, '**me proposí**', '**hi posí**', '**me permetè**' (carta 10/10/1906), '**esdevinguè**', '**cregué**' (carta 11/03/1924), '**ja us diguí**' (carta 08/11/1924), '**disminuiren** sensiblement', '**no desaparegueren** del tot' (1928b, 29), '**sorprenguérem**' (1928b, 53). I, en algun cas, la primera persona no duu

⁴⁸³ Amb alternança: *cuyde* (1928b, 29) i *cuyt* (1928b, 88).

⁴⁸⁴ Par analitza l'estadística de freqüència de les desinències de la primera persona del present d'indicatiu en el *Curial* (1928b, § 79) i dedica un monogràfic al tema en "La desinència '-o' del indicatiu present" (1930d). Per a més informació es pot consultar aquest article i també 4.5.10, i 4.6.6.

⁴⁸⁵ Més tard, encara emprarà el verb 'comensar' i derivats amb la grafia *s*, tot i que, finalment, Par adopta per a aquest verb la *ç* i no la *s*: 'al **comensament** se podria **comensar** sols ab dos professors' (carta 22/05/1925), 'No hi ha **dupte** que la evolució no era **acomplida** quan **començà** l'embastardiment de la llengua' (PAR: 1924, 34), 'la ortografia catalana fóra estat fixada per complert en lo segle XV, si a mitjans d'aquest no fos **començada** la decadencia literaria' (1925-1926, 424-425), 'Aytal moviment **començà** ja abans del període d'influència castellana' (1928b, 50), '**Començant** pels *castellanismes generals*' (1928b, 71).

accent, 'hi tingui' (carta 19/08/1909), 'li parli' (carta 21/09/1909). Però també pot recórrer al pretèrit perifràstic, 'vem parlar' (carta 19/08/1909).

Condicional.- En alguna ocasió, Par usa el condicional compost format per l'auxiliar 'haguera' o 'fóra': 'la ortografia catalana fóra estat fixada per complert en lo segle XV' (1925-1926, 424), 'aquella gràcil agilitat [...] nos **haguera fixada** definitivament nostra llengua literària' (1928b, 83).

Present de subjuntiu.- Amb desinència de tercera persona de singular '-i': 'la causa de qu'entre En Shakespeare y En Wagner **hi hagi** relació, no es sols per lo que feren, sinó també per com ho feren' (1908a, 160), '**sapigui**' (1908a, 164), '**sigui**' (1908a, 188), 'no sen **conegui**', 'me **convingui**' (1908a, 174), 'se referexi', 'no **siguin**' (1923, 185), 'los literats, **hagin** per recomanades les conclusions finals' (1928b, 5).

Però també amb desinències en '-a' / '-e': '**pretenga**', '**hi haja**' (1911, 176), '**predomine**' (1911, 177), '**facen**', '**puguen**', '**arribe**', '**vulguen**', '**dure**' (1911, 178), '**puga**' (1911, 179), '**se nomene**', '**estudien**', '**proposen**', '**desenrotlle**', '**sien**' (1911, 180), '**hajam vist**' (1928b, 85). Incloem una cita de Roca (1924, 63) amb aquest present de subjuntiu: 'fer lo que's **dega** y no lo que's **vulla**'.

La vacil·lació en l'ús d'aquestes desinències no ha de dur-nos a error ja que majoritàriament empra la terminació '-i', o almenys aquesta és la seua previsió quan en *Lo rei Lear* assenyala que esmerça aquesta desinència perquè la considera "una de les adquisicions més clares y distintives que modernament hagi conquerida llengua ninguna" (1912, XIII, nota I b).

Pretèrit imperfet de subjuntiu.- Generalment Par empra la desinència '-essin' / '-issin' per a la tercera persona del plural d'aquest temps verbal, 'Hom comprèn que els mercats [...] **acquirissin** nomenada en la rodalia y que **atreguessin** molts pagesos' (1916c, 3), però també té alguns exemples de pretèrit amb terminació '-essen': 'donant lloch a que s'escolés la terra vegetal y **romanguessen** extensíssims cimals y amples valls' (1911, 175-176), 'si pel Ministeri d'Hisenda **s'haguessen abonats** tots los crèdits' (1911, 179).

Verbs auxiliars

Per formar els temps compostos, el lingüista emprà dos verbs auxiliars: el verb 'ser' i el verb 'haver'. Segons l'opinió de Par, el *Curial* manifesta un principi de decadència —o de modernització, puntualitza el lingüista—, respecte de Metge, perquè "ab verps intransitius y impersonals, qu'en los mellors temps de la llengua construhien ab *ésser*", la novel·la del XV esmerça 'haver', contràriament als pronominals, que sempre duen 'ésser' amb participi passat (1928b, 43). Ell, en canvi, conserva la tradició anterior al *Curial* i emprà per als verbs impersonals, intransitius i pronominals l'auxiliar 'ésser', i deixa l'auxiliar 'haver' per als verbs transitius.

- Exemples de verbs pronominals: 'l'odi a l'arbre **s'es portat** fins a l'extrem', 'empero aquesta **s'es venjat**' (1911, 176), '**síam llegut** aportar també, les meves conclusions' (1924a, 30), 'quasi cap estudi metòdich y comprensiu **s'es publicat** encara', (1924a, 51), 'no **ns som atrevits** tampoch a exirnos dels carreranyes ortogràfichs marcats pel llatí' (1928b, 9), 'Aytals construccions, en lloch de les usuals ...*les més de les.....la més de la gent...se son perpetuades* mellor en castellà" (1928b, 49).
- Exemples de verbs intransitius o impersonals: 'no **sò nat** per a fer una feyna passiva' (carta 24/10/1906), 'nostra obra **es estat** nefasta' (1911, 175), 'Les consideracions precehents, que tem no us *siguin resultades* enutjoses, sols constituhexen uns quants aspectes parcials del camp immens abastat per la lingüística y estilística catalanes diacròniques' (1924a, 51), 'Aytals formes **són pervingudes** fins a l'època nostra'⁴⁸⁶ (1928b, 33), 'si no **fos esdevinguda** la decadència catalana' (1928b, 51), 'la contaminació castellana no **es pas finida**' (1928b, 75).
- Exemples de verbs transitius —i, per consegüent, amb el participi que concorda amb el complement—: 'quatre cents vuytanta cinch documents originals, que a més d'aquells **he examinats**' (1924a, 30), '**he triada** materia massa vasta y complexa' (1924a, 52), '**hem heretades** del llatí les formes modernes' (1928b, 19), 'es per açò

---

⁴⁸⁶ Quatre línies més avall, Par escriu *son pervingudes*, un exemple més de la vacil·lació en l'ortografia del lingüista.

qu'**he registrada** bona còpia de cites' (1928b, 31), '**he descartats** sistemàticament tots los casos duptosos (1928b, 67). A banda, hem trobat que en algun cas, potser per analogia, empra l'auxiliar 'ésser' amb verb transitiu: 'La primera vegada que **sóch encontrat** ny es en 1230-60 (Crèdits Bondía, Barcelona), *senyor*' (1924a, 24).

I en la mateixa oració, podem trobar —amb verbs de diferent naturalesa, és clar—, els dos auxiliars: 'los torrents [...] y'ls saltants d'aigua, que ab nostra poca cura igualment **hem malmés**⁴⁸⁷, **son estats** també altres tants torts comesos contra la natura catalana' (1911, 176).

Verbs atributius

Par usa el verb 'ser' —que ell sempre escriu 'ésser' o 'esser'— per indicar estat transitori d'un subjecte animat, 'continuo **essent** molt delicat (carta 24/10/1906); per indicar situació en un lloc, 'aquestes corporacions, algunes de les que, com l'University College **son** a distancies respectables del Centre' (carta 19/08/1909), 'al qui com sap V. no vaig poder veure a Londres per no **esserhi**' (carta 29/08/1909), 'En Fitz-maurice-kelly **era** fora de Londres' (carta 21/09/1909); i també l'usa en un bon nombre de construccions formades pel verb més una locució: '**serém** a temps' (carta 03/09/1909), '**som** certs que dins aital vas són forjades concepcions que's projecten ardidament' (1916c, 1), 'les inscripcions **són** en la llengua mare' (1924a, 8).

Usa 'estar' com a sinònim de 'estar-se', 'a distancies respectables del Centre ahont **estic**' (carta 19/08/1909), o per expressar qualitats accidentals d'una cosa, 'La istoria de la filla del Emperador Contastí n'**està** també plena' (1931a, 178).

Veü passiva

Par usa la passiva amb freqüència: 'moltes forestes **foren tallades** arreu' (1911, 175), 'dins aital vas **són forjades** concepcions' (1916c, 1), '**són qualificades** per Fouché de formes cultes' (1928b, 20), 'lo règim passiu **es introduhit** per les preposicions *per, de*'

---

⁴⁸⁷ Com es pot observar, en aquest cas el participi no concorda amb el complement.

(1928b, 39), 'aquesta substitució es molt **practicada** per l'anglès' (1928b, 59). I seguint la premissa que ell mateix dóna sobre les preposicions que introdueixen el complement agent —anomenat 'règim passiu'—, suara esmentada, veiem, en aquestes frases anteriors, exemples d'aquest complement encapçalat per la preposició 'per' o amb valor absolut (sense agent). N'oferim també un exemple amb la preposició 'de': 'Sovint es **acompanyat** lo gerundi **de** la preposició *en*' (1928b, 42).

Fins i tot, Par empra la passiva en algun context, un xic forçat per la naturalesa del verb: 'els mercats periòdics, no sé si setmanals, qui **eren tinguts** en dit poble' (1916c, 3).

Respecte d'aquesta veu, en *Lo rei Lear*, resumint algunes de les qüestions gramaticals que afecten la seua traducció, assenyala que ha "servat tostemps en masculí singular lo participi passat de l'auxiliar *esser* en la veu passiva, pera evitar una cacofonia incomportable" i dóna l'exemple "soc estat lloada" (1912, XIII, nota I a).

També justifica l'ús de la passiva en el fet que és "classica en nostra llengua, en preferencia al repetidíssim y entujós *se*" (1912, XIII, nota I g).

Formes no personals

Analizem alguns fenòmens que afecten les formes no personals del verb.

Participi.- El participi, amb l'auxiliar 'haver', concorda amb el complement directe tant si aquest va anteposat al verb, 'les passes qu'he **fetes**' (carta 19/08/1909), com si va posposat, 'no he **seguida** pas jo aquesta carrera' (1912, X), i tots dos casos poden arribar a combinar-se en la mateixa oració, 'si jamai he **haguts** dubtes, me los ha **resolts**' (1912, XI). Par ho ratifica al seu estudi del *Curial*: "La concordança entre'l participi passat construït ab *haver* y l'objecte de la acció es sempre servada en nostre text, adès si aquest preceheix aquell [...]; adès si va darrera" (1928b, 42).

Amb els participis passats dels verbs 'poder', 'voler', 'saber', 'fer', 'gosar' i 'haver de' també fa la concordança, encara que el complement no sigui pròpiament complement d'ells, sinó de l'infinitiu amb què formen una perífrasi verbal: 'Anteriors al segle XIV sols n'he **pogudes** examinar divuyt' (1924a, 49).

Probablement per analogia, trobem algun cas de concordança de participi amb el subjecte, 'Veig Mr. Miller, a qui crec *VV*. ja s'hauràn **adresats**' (carta 19/08/1909).

Infinitiu.- Par usa l'infinitiu com a substantiu, precedit d'article: 'No-s poden formar idea de lo amohinós que resulta **l'anar** recurrent aquestes corporacions' (carta 19/08/1909), '**L'ésserhi** en abdues obres semblaria indicar que fou cosa del escrivà' (1931a, 178), '**lo trobarme** en terra catalana, mes fora d'Espanya' (PAR: 1934, 3). El lingüista ho justifica: "Los gramàtichs moderns titllen l'ús del article ab infinitiu de castellanisme: potser la llengua ara no s'en alta; mes lo català antich nos mostra que no ho es" (1928b, 40).

'Al + infinitiu'. Seguint la teoria que "*Curial* demostra que lo sintagma *al + infinitiu* no es castellanisme" (1928b, 41), Par sovinteja aquesta construcció i l'alterna amb 'en + infinitiu' per expressar la simultaneïtat temporal amb la proposició principal: 'mostrantse molt satisfet **al saber** que la biblioteca serà pública' (carta 21/09/1909), '**a l'esmicolarse** ab l'acció de les glaçades, ofereix un espectacle que será imponent' (1911, 176), '**al procehir** a l'estudi' (1911, 177), '**al resseguir** sa vida' (1916c, 1), 'no traeix indecissió ortogràfica **en escriure** a voltes *sehia*, a voltes *reya*' (1928b, 31).

Gerundi.- Par recorre sovint a la construcció 'bo i + gerundi': 'qui **boi desafiant-se** sen van de l'escena' (1908a, 178); o 'bo i + participi': 'les idees del **boi nat** renaiximent anglès' (1912, XI). Anys més tard, continua utilitzant la mateixa estructura, però ara amb el canvi de 'i' per 'y' perquè es tracta d'una semivocal (v. 4.2.5.2.1): 'escayent m'es semblat y profitós, ferne un estudi gramatical y estilístich, **boy comparantla** d'una part ab aquell espill de bell catalanesch' (1928b, 5), '**boy servantsehi** algunes vegades lo recort de *lo un*' (1931a, 176).

Perífrasis verbals

Obligació.- Quant a l'expressió de l'obligació, fa servir el verb 'deure': 'l'autor comic podia, sésns caure en defecte, aprofitar-se més de les baixeses humanes o, si be ho reflexionem, **devia aprofitar-sen** si volia esser comic' (1908a, 181), 'no es, donchs, sols com a poetes, sino com a agricultors, que **'ns deu interessar** la bellesa de Catalunya' (1911, 176), 'per ço com cregué en consciencia que **devia complir** lo càrrech' (carta

11/03/1924), 'Lo mateix qu'he dit de 'molt' indefinit (§ 200), **dech repetir** del adverbí 'molt' (1928b, 62), 'la influència castellana sobre *Curial* **deu ésser examinada** de des dos punts d'esguart' (1928b, 70), '[el *Curial*] **deu ésser considerat** com a clàssich' (1928b, 76), '**Deu ésser remarcat**, però, que la traducció del Purgatori y del Paradís es pitjor que la del Infern' (1931, 183).

En altres textos, en canvi, usa per a expressar obligació la perífrasi 'haver' + infinitiu, 'de moment no **han de fer res**' (carta 21/09/1909), '**han d'ésser rebutjats** los testimonis dels escribes' (1928b, 8), 'suposa uns fonemes qu'**havien d'existir** necessàriament en català' (1931a, 176), i fins i tot en algun cas excepcional, els barbarismes 'tenir que' o 'haver-hi que', 'aquesta limitació **tingué que fer-la** forçosament' (1908a, 173), 'no té ací significança propia, per lo qual **hi ha que distingir-lo** de açò' (1923, 42).

Probabilitat.- Però també usa el verb 'deure' per expressar la probabilitat, 'No les **devien trobar** exagerades ni atrevides dites obres quan eren admeses en la meteixa cort reial' (1908a, 181), 'suposo vos **deu esser** molt fàcil' (carta 08/11/1924).

Temporal.- 'Venir de + infinitiu', segons el *DCVB* és un gal·licisme amb significat de 'acció realitzada ara mateix': '[la Sintaxi] **vè d'esser publicada** per l'editor Niemeyer' (carta 09/05/1923), 'té la significança indefinida de que **venim de parlar**' (1923, 56), 'la ignorancia de la llengua clàssica en lo Pallars la **venim de veure**' (1924a, 49).

Altres remarques

De vegades, Par coordina dos verbs que tenen diferent règim. És el cas de la següent expressió: '**Fentnos càrrech i passant per alt**, donchs, los empastifaments introduhits en la edició qui'ns ocupa' (1931a, 187).

Recull de verbs

En aquest apartat volem oferir una breu mostra de verbs que emprà Par tot sovint i que donen als seus textos un caràcter arcaïtzant. D'una banda, fem un llistat de lèxic pròpiament arcaic o, si més no, menys usual en el present, i de l'altra, reproduïm tot un seguit de verbs que presenten algun canvi morfològic o de conjugació, o alteracions en algunes de les seues formes.

Verbs arcaics.- Cal tindre en compte, però, que, malgrat dur l'etiqueta d'arcaics que els col·loquem, tots surten al *DCVB*:

- 'Acquirir' (= adquirir): 'l'adverbi interrogatiu *on acquireix* en alguns passatges vàlua indefinida' (1928b, 53). Aquest verb apareix al *DCVB* amb entrada pròpia indicant 'grafia antiga de *adquirir*'.
- 'Aidar' (i també 'aydar'): 'consigne mon pregon agraiment a D. A. Massana, que paciencivolament **m'ha aidat** en la part indumentarica' (1912, XIV).
- 'Aparer' (= semblar): 'perdó te demàn de la forma massa grossa, imbutxaquívola y de malgellir d'aquet llibre, qui a causa d'ella més aviat **apar** un fulletí passavolant' (1916c, VII).
- 'Afermar', 'confermar', 'termenar'⁴⁸⁸: '**s'aferma** generalment, que'ls paroxítons llatins, qui per pèrdua de la final eren devinguts oxítons **termenats** en *-n*, perderen també aquesta consonant' (1928b, 17), 'Si noves recerques **confermen** que no's troben formes compostes anteriors a 1425...' (1928b, 19). Par conserva aquests verbs tal com apareixen al *Curial*, tot i que ell mateix assenyala que poc temps després "devenen abundoses les formes cultes en *i*" (1928b, 14). Hi podem afegir també el substantiu 'determenacions' (1928b, 12).
- 'Conjuncionar': 'Sola, **conjuncionant** proposicions coordinades' (1923, 411), '**conjunciona**, donchs, proposicions coordinades' (1923, 422). Aquest verb no apareix als diccionaris, i més que un verb arcaic, pot ser considerat un neologisme.
- 'Cuydar' (o 'cuidar'), amb el significat de 'estar a punt de fer una cosa': 'embastardirem y **cuydarem** perdre la ortografia ab la decadença literaria' (1924a, 15). I també amb el significat de 'tindre cura': 'li espeta, com qui res no diu, una frase bon xic pujada de color, que al demanar-li ella que li repeteixi, puix no l'ha sentida, se **cuida** ell prou de canviar' (1908a, 186).

---

⁴⁸⁸ Al *DCVB* apareixen les entrades, assenyalades com a formes antigues, 'afermar', 'confermar', 'determenar' i 'termenar', les quals remetent a les respectives 'afirmar', 'confirmar', 'determinar' i 'terminar'.

- 'Defendre': '**defenc** totes y quiscuna de les parts de mon treball' (1912, XI), 'No podem, en cambi, **defendre** la *u* de *renunciu*' (1928b, 28).
- 'Devenir' (= fer-se, tornar): '**devenen** abundoses les formes cultes en *i*' (1928b, 12), '**eren devinguts** oxítors' (1928b, 17).
- 'Entremitjar' (= 'estar en mig'): 'Es vijarés qu'aytal entonació **entremitjada** dóna a ses paraules agut relleu' (1923, 535), 'Lo problema es presentat no per la conjunció ans pel mot **entremitjat**' (1925, 84).
- 'Espaumar' (= 'esglaiar'): 'çò qui, certes, **espauma** l'anim del qui respecta nostre dramaturc, es veure l'aplom y desinvoltura ab los quals quasi tots los traductors francesos, y alguns altres qui no ho són, verteixen en llurs llengües un text qui los es essencialment desconegut' (1912, X). Segons el *DCVB* és un dialectalisme de 'esparmar', verb que no recull el *DIEC*.
- 'Haver' (amb el significat de 'tindre'): 'de no **haver**-la molt aviat, ja será tart' (1911, 180), 'confiança **he** qu'alguns sen altaran' (1912, XV), 'En Febrer només **ha** cura de trobar mots que s'assemblin al original' (1931a, 183), però també, '**tinch** molta urgencia' (carta 08/11/1924). O una oració on surten les dos formes possibles: '**havem** molts verbs qui **tenen** sempre les formes fortes' (1928b, 31).

Par assenyala que en un principi s'esmerçava únicament 'haver' "de conformitat ab la herència semàntica llatina", però la difusió de 'tenir' amb el mateix significat va coincidir "ab lo periode d'invasió literària dels castellanismes, en guisa que lo podem encloure entre aquests o quant menys afavorit per aquests" (1928b, 72).

- 'Justiprehuar' (no apareix ni al *DIEC* ni al *DCVB*): 'la manera de **justiprehuar** ço qu'ha d'ésser enunciat com a real' (1923, 427), 'Lo primer nos permetrà [...] **justiprehuar** nostre text' (1928b, 5). També empra el substantiu 'justipreu': 'completarem lo **justipreu** lingüístich ab una petita llista de mots notables' (1928b, 76).

- 'Lleure' (= 'ésser permès'): 'Déu mitjançant y temps **lleguentme**' (1923, VII), '**síam llegut** aportar també, les meves conclusions' (1924a, 30), '**no'ns es llegut** de fer altra cosa' (1925-1926, 425)
- 'Metre' (i la locució 'metre en relleu'): 'es gala de nostres mellors estilistes metre la part de l'oració representada' (1912, XIII), 'una bona copia d'anècdotes shakesperianes ens són pervingudes per via oral y foren **mèses** en escrits poc temps després de sa mort' (1916c, 1), 'los tres primers passatges los **metríem** al indicatiu' (1923, 430), 'no es exacte, donchs, **metre en relleu** les discrepàncies' (1928b, 9).
- 'Ovirar' (= 'veure de lluny o amb esforç'): 'En los darrers escriptors classics catalans **ovirem** ab amargor dibuixar-se l'aurora esplendida de nostra parla' (1912, XII). Al *DCVB* aquest verb apareix com a forma secundària de 'obirar', la qual és una contracció de 'albirar'.
- 'Regonexer'⁴⁸⁹: '**Regonech**, senyors, que he triada materia massa vasta y complexa per a mos conexements' (1924a, 52), 'digressions en les quals he de **regonexer** que l'acompanyament mitològich es riquíssim' (1928b, 53). Par explica a l'estudi del *Curial* que, en l'evolució del llatí, "*p, t, k* intervocàliques se sonorisaren" (1928b, 16), i així deriva aquest verb de *RECOGNOSCERE*. També fa servir el substantiu derivat: 'Rebèu vosaltres ma **regonexença**' (1924a, 52).
- 'Repugnar': 'Avuy aytal juxtaposició de dos substantius nos **repugna**' (1923, 60). Aquest verb, tot i que no és un arcaisme, ens sorprèn en el context de la lingüística l'hem volgut incloure per la seua especial rellevància en aquest camp, ja que és molt usat entre els contemporanis de Par per indicar el rebuig a formes i construccions obsoletes. També el fan servir Meyer-Lübke⁴⁹⁰ i Fabra⁴⁹¹.

---

⁴⁸⁹ Aquesta entrada consta al *DCVB*, al costat de 'reconèixer', amb el següent aclariment: "La forma *regonèixer*, molt més documentada en la llengua antiga que *reconèixer*, representa l'evolució normal del mot llatí, amb sonorització de la -c- intervocàlica en -g-. La forma *reconèixer* és resultat d'una ultracorrecció per analogia del verb *conèixer*" (*DCVB* 9, 237).

⁴⁹⁰ Un exemple del romanista, tot i que sigui amb el substantiu derivat, és "En Espagnol a persisté jusqu'à nos jours une **répugnance** à se servir de pronoms atones au commencement d'une proposition": MEYER-LÜBKE, Wilhelm (1890-1906). *Grammatik der romanischen Sprachen*, Leipzig. Ed. facsímil de la

- 'Sobrar' (= guanyar, avantatjar). Ús transitiu, recollit pel *DIEC* i pel *DCVB*: 'Son ordenament [...] **sobra** encara de molt lo mal gust modern' (1928b, 85).

Verbs amb canvis morfològics o de conjugació.- Veurem, a continuació, verbs que han experimentat canvis en la seua conjugació, que poden afectar només alguns temps o tot el verb en general:

- 'Concebir'⁴⁹²: 'concebeix les idees' (1923, 533). Segons aquest exemple, és un verb de la tercera conjugació⁴⁹³.
- 'Contradir' (conjugat com a verb incoatiu): 'ací la historia se **contradeix** ab la lògica' (1923, 451), '**contradexen** directament exemples de castellanismes ensús aduïts' (1931a, 185).
- 'Córrer-se': 'l'ordenació *verb, règim, infinitiu* era tan ferma al començ del romànic que's **corregué** àdhuch a casos en què'l substantiu del mitg no era subjecte' (1923, 525). En aquesta oració Par empra el verb com a pronominal amb el significat de 'divulgar-se', 'estendre's, tal com recull el *DCVB*.
- 'Donar'. Par el conjuga amb radical velaritzat: 'la causa de que **dongués** més importància a l'esposició dels conflictes' (1908a, 168), 'jamai vos **donguí** cap

raduació francesa (H. Welter, París, 1890-1906). Genève / Marseille: Slatkine Reprints / Laffitte Reprints, 1974, 4 vols. (L'exemple és de 1890-1901 II § 720.)

⁴⁹¹ Així, l'ús d'aquest verb per Fabra origina un comentari d'Aina Torrent-Lenzen en "Una nova directriu dins la recepció de l'obra de Pompeu Fabra" —dins *Actes del Desè Col·loqui de Llengua i Literatura Catalanes* (1996). Volum III, p. 127-139—. A partir de l'exemple de Fabra "Repugna al catalán el encuentro de *oe* (a ó e átonas) con *à, è, é y oe* [...]" (FABRA: 1981, 13), l'autora valora el fet que el filòleg emprí aquest verb pel que té de respecte envers la intuïció lingüística dels parlants: "L'ús d'aquest verb en el context històric que ens ocupa no pot ser més suggestiu ni més revolucionari: suggestiu, perquè, a més de transmetre el seu significat modern de sentir una aversió invencible envers quelcom, inclou també el significat etimològic de resistir-se a fer alguna cosa, de mostrar-hi oposició, de lluitar en contra; revolucionari, perquè en el moment històric de posar-se a redactar una norma del català, essent-ne Fabra el partidari més convençut que aquesta era absolutament necessària, es disposa a exposar casos d'oposició natural a la norma escrita (TORRENT-LENZEN: 1996, 132)

⁴⁹² En aquest lèxic introduïm els verbs segons la conjugació que es desprèn de les formes que hem trobat en els textos de Par. No són, per tant, necessàriament normatives.

⁴⁹³ Par justifica l'ús d'aquesta forma verbal i altres que apareixen en aquesta llista (BARRERA: 1935, 205). Vegeu també l'apartat 2.3.7 d'aquesta tesi.

reialme' (1908a, 189), 'les cites que **donch**, sempre són directament tretes d'ell' (1923, VI). També fa servir el verb 'dar'.

- 'Emitir': '**emiteix** les paraules' (1923, 533). Segons aquest exemple, és un verb de la tercera conjugació.
- 'Enclitir', 'proclitar'. Par fa el verb 'enclitir' transitiu fins i tot si és pronominal: 'Nostre Metge [...] **encliteix** los pronoms àtons' (1923, 505), 'Observarem que'ls mots metgenchs qui **s'enclitexen** los pronoms àtons són...' (1923, 506). El verb oposat, és, segons Par, de la primera conjugació: 'los pronoms règims depenien del verb, y los anà **proclitant** a aquest' (1923, 506), "sovint los **proclita**, presagiant ja, en conseqüència, la regular y monòtona ordenació moderna" (1928b, 61). Com que es tracta de neologismes, Par sembla no tindre prou ben resolt el tema.

De tota manera, usa gairebé sempre l'expressió 'ésser enclítichs' o 'fer enclítichs' i el substantiu 'enclisi': 'dits àtons són **enclítichs** dels mots esmentats', '**fa enclítich** lo pronom qui la segueix' (1923, 507), 'apliquem l'**enclisi** ab tota mena de mots terminats en vocal', 'serva sempre l'**enclisi**' (1923, 505). I el mateix passa amb l'antònim: '**fa** tostemps los pronoms àtons **proclítichs** del verb' (1923, 501), 'ço qui fa creure són **proclítichs** dels verbs qui'ls seguexen' (1923, 509).

- 'Encloure', 'exclouir': 'les idees que **enclou**' (1908a, 187), 'la rahó es que *com enclou* en lo fons una comparació' (1923, 436), 'lo podem **encloure** entre aquests' (1928b, 72).

Les formes d'infinitiu i de present del verb 'encloure' ens podrien fer suposar que l'antònim manté la desinència de segona '-re'. Tanmateix, Par el conjuga seguint el model dels incoatius de la tercera: 'Es natural, car cosa pretèrita **excloeix** contingència' (1923, 428), 'en los complements adverbials **exclouim** los adverbis' (1923, 532), 'aquesta apelació **excloeix** que l'autor sigui valencià' (1928b, 81), 'los quals a més **excloexen** la costa' (1928b, 86). Sembla que ha mesclat 'encloure' i 'exclouir', castellanisme inadmissible segons el *DCVB*.

- 'Haver-hi': 'no **hi ha** ningun anglès qui pugui capir-lo bé', '**hi han** moltes frases impossibles de vertir, sés un fatal circumloqui, al català modern' (1912, XI). Par, doncs, en aquest cas fa concordar el verb.
- 'Interrompir': 'a voltes l'**interrompeix**' (1908a, 179). Par conjuga aquest verb seguint el model dels incoatius,
- 'Mitjançar': 'Nostres clàssichs **mitjançaven** molt sovint la conjunció entre totes les preposicions' (1923, 410). Segons el *DCVB* és intransitiu, amb el significat de 'estar en mig'; Par, en canvi el fa servir com a transitiu
- 'Néixer'. Par emprà el participi 'nat', 'nada': 'la forma'ns apar encisadora, **nada** com es de la pura emoció de les idees qu'enclou' (1908a, 187).
- 'Oferre' (infinitiu de la segona conjugació): 'Y no dexa aquest tampoch d'**oferre** qualque nota de veritable humorisme' (1931a, 179).
- 'Percibir' (segueix el model de la tercera conjugació): 'Emperò ja **percibim** la novella conjunció *sinó*' (1923, 418)
- 'Reflexar' (i també 'reflectar'): 'en documents tan íntims y subjectius es ahont mellor se **reflecta** la instrucció y personalitat del escriptent' (1924a, 49), '**reflexa** les formes en ús llavors' (1928b, 31), 'quant fou escrit **reflexava** mellor la relativa puresa del segon quart del s. XV' (1928b, 86).
- 'Romandre'. Par emprà el participi 'romangut': 'he **romangut** molt pagat y en estrem satisfet' (1912, X).

4.2.5.3.12. Ordre

De vegades, Par es complau a alterar l'ordre habitual, mitjançant un complement anteposat al verb, el qual, fins i tot, separa dels seus complements, 'jo ja sé que **passatges trobaras** relatius a costumes y usatges mitg-evals qui't faran girar los ulls al peu de la plana' (1912, XI), 'si **aquella poguessin** francament **aplicar** a tota hora' (1923,

531), '**confiança he** qu'alguns sen altaran' (1912, XV), o mitjançant la molt més freqüent posposició del subjecte, '**Es aquest un fet singular**' (1931a, 183).

També hi ha casos de tematització d'un complement: '**D'aquesta lley rítmica llatina nosaltres n'hem heretades dues dexalles**' (1923, 498), '**D'aquests uns quants exemples he cuydat eren assats**' (1923, 512), i d'estructures clivellades: '**Ab ho es Metge qui fa precehir, com avuy, lo datiu**' (1923, 513).

Par remarca un dels trets de la llengua llatina —"Remembrança de la tradició clàssica llatina es la colocació del verb darrera'l règim" (1923, 536)—, que esdevé característic de Metge: "Ab subjecte explicit, resulta l'ordinació *subjecte, règim, verb* la qual es rares vegades seguida per Metge, qui adopta decididament en aytal cas l'orde: *règim, verb, subjecte*" (1923, 538). Par aplica sovint aquest ordre i com a exemple ens pot servir la mateixa afirmació suara esmentada, que repetim aquí: '**Remembrança de la tradició clàssica llatina es la colocació del verb darrera'l règim**' (1923, 536). Encara que l'exemple pot semblar inapropiat perquè es tracta d'un verb atributiu, serveix per il·lustrar un cas d'inversió encara més freqüent en Metge: el de *predicat nominal, verb, subjecte* (1923, 540).

No obstant això, el tema que Par destaca més, relatiu a l'ordre, és el que ell anomena 'ictus'.

Ictus.- Aquest fenomen l'estudia Par en un monogràfic (1925)⁴⁹⁴, i ja l'havia introduït al prefaci de *Lo rey Lear* (v. 4.2.4.2) i a la *Sintaxi* (1923, 544-547), i el torna a tractar breument en el seu estudi del *Curial* (1928b, § 204) per exemplificar algunes estructures que apareixen en la novel·la del XV. Segons ell, aquest és un aspecte que dona un ritme especial a la llengua catalana i, a banda d'analitzar-lo en els clàssics —"L'efecte, però, qu'assoleix, quan inesperadament l'introduhexen Lull o Bernat Metge, es pera no dirne als corpreneador" (1923, 547)—, l'empra ell mateix com a usuari. Així, afirma: "Cap altra llengua romànica s'es complaguda com la nostra en aquesta eurítmia tant característica y gràcil" (1928b, 63).

---

⁴⁹⁴ V. també 4.5.2.

Tot seguit, en detallem uns exemples, agrupats segons les característiques dels elements que els componen:

- Adverbis: '**constantment anc que lenta**', '**s'hi sent fortament y pura**', '**esmuny ses aigües mandroses serenament y esllanguida**' (1916c, 2), 'qu'aquests mots àtons reposin **exclusivament o preferent** en lo verb' (1923, 501). Com es pot observar, els adverbis en '-ment' poden estar enllaçats per diferents conjuncions, tot i que la més freqüent és la copulativa 'y'.

Segons Par, és un cas "d'adjectius separats per llur substantiu, que de dos adverbis successius terminats en *-ment*, sigui lo de davant aquell qui conservi dita terminació, com sigui qu'aquesta es l'ablatiu d'un substantiu llatí" (1928b, 63). Aquesta manera de coordinar dos adverbis en '-ment' no és un tret característic de Par, sinó que és freqüent en català: "Lo català literari es la única llengua romànica qui ha transmés fins a la època moderna aytal ordenament" (1928b, 63).

- Adjectius separats pel substantiu: '**Plahenta tasca y planera** es aquella que m'ha conferida la Real Academia' (1927, 41).
- Adjectius en funció d'atribut, separats pel verb atributiu: '**escayent m'es semblat y profitós**, ferne un estudi gramatical y estilístich' (1928b, 5). I, replant més el clau, el mateix cas amb l'afegit d'una conjunció adversativa que lliga amb l'oració anterior: '**dolç es, però, y atrayent**, especular sobre la llengua" (1924a, 52).

Aquest últim cas, però, Par podria no considerar-lo un exemple del fenomen que comentem, ja que afirma que "no poden ésserhi enclosos los passatges en que 'ls mots coordinats son: a) separats per altres mots a més de llur heterogeni y la conjunció", però l'hi hem volgut afegir, perquè ens sembla que malgrat la inclusió d'un altre mot, no s'afebleix el lligam coordinatiu i continua tenint un efecte estilístic "en essència merament eurítmich" (1925, 96).

- Substantius separats per l'adjectiu que els qualifica: 'com a primera intenció n'haurèm lo llogre d'incorporar **fonemes nostrats y morfemes** al patrimoni de la filologia romànica' (1924a, 16).

Sembla, però, que Par renuncia paulatinament a aquest ritme que tant li agrada i que troba tan connatural als catalans, ja que en els seus últims textos no sovinteja. Trobem així un paràgraf en què qualifica l'estil del *Partinobles* mitjançant coordinació d'adjectius que no segueixen l'eurítmia de què tant havia parlat. Assenyalem, en negreta, els adjectius, que, com es pot apreciar, no estan separats per un element heterogeni, característica que havia remarcat Par en la descripció de *l'ictus*:

'la prosa es **fluida y natural**, la narració amena y no hi manquen troços **ben sentits y ben expressats**. Com que, norresmenys, l'argument es **entretingut y ben desenrotllat**, hom capeix la fama de que fruï' (1931a, 187).

4.2.5.3.13. Adverbis

Sense la pretensió de ser exhaustius, reproduïm el llistat d'alguns adverbis⁴⁹⁵ que Par fa servir, amb la finalitat de donar a conèixer part del lèxic que, en una tria volguda del lingüista, més demostra la seua voluntat arcaïtzant:

De lloc.- 'Ací': 'No faré **ací** comparances' (1911, 175), '**ací** com arrèu' (1924a, 13), '**ací** hi ha la ànima' (1928b, 83). Seguint Metge, Par prefereix usar aquest adverbi amb el significat de 'aquest lloc' per oposició a 'aquí' amb el significat de 'aquell lloc'. "En *Curial*", afirma, "observem un principi de confusió, preludi del pas de *aquí* a la regió de *ací*, lo qual havia de feros heretar abdues formes com a sinònimes, y obrir la porta al castellà *allí*". Par no empra aquest darrer adverbi, "desconegut dels bons clàssichs catalans" (1928b, 43) i manté, en canvi, 'ací', excepte en algun text primerenc: 'Es per axo que tantost arribat **aquí** m'he trasladat a casa'l Secretari' (carta 03/09/1909).

- 'Dejús' (= 'sota'): 'ma dretura artistica exigia encloure-ls **dejús** lo text' (1912, XI).
- 'Ensús' (= 'amunt'): 'es aquest ritme propri lo qui dóna fesomia viva y inconfonible a tota parla, **ensús** lo lexic, aduc **ensús** la sintaxi' (1912, XIV), 'contradexen directament exemples de castellanismes **ensús** aduhits' (1931a, 185).

---

⁴⁹⁵ Com hem dit anteriorment, seguim la classificació de Ruaix (1985, 150-164).

- 'Llà': 'Endevinà que llà no podia entrar la musica' (1908a, 173).

De quantitat.- 'Assats': 'En aquest punt res no es **assats**' (1912, X), 'malgrat ésser abundoses **assats** les formes derivades del plusquamperfet d'indicatiu' (1928b, 59).

- 'Endemés': '**Endemés**, no essent l'alfabet fonètic usat en treballs científichs, cap sistema, per lògich que sembli, trellada correctament y cabal los sons de llengua alguna' (1925-1926, 425).
- 'Fort' (= 'en alt grau'): 'nos traheix una remembrança llatina **fort** interessant' (1923, 505).
- 'Quant': '**quant** anticatalà no es voler imposar modernament sempre *que* ressurt a bell esguart' (1924a, 34), '**Quant** desrahonable es introduhir ací lo pronom adverbial *hi* y representar la combinació binària per *lo hi, l'hi*, ressurt a bell esguart'⁴⁹⁶ (1928b, 60).
- 'Tant'. En els darrers textos, Par l'escriu sempre amb 't' final independentment que modifiqui un verb o que vagi davant un adjectiu o un adverbi: '**tant** si es nom com si es pronom' (1928b, 39), '**tant** ferm y gràfich', 'essent de doldre **tant** sols, que no tingui veritable connexió ab la trama de la novela' (1928b, 87).

De manera.- N'hi ha moltíssims acabats en '-ment'. Només n'oferim una petita mostra: '**verament**', '**precissament**', '**dissortadament**' (1912, IX), '**generalment**', '**regularment**' (1928b, 17), '**fehement**', '**segurament**', '**netament**' (1928b, 60).

- 'Axis' (escrit també 'aixís' i 'axís'): '**Aixís** en *Otello*' (1908a, 179), 'y **axís** tenim sempre en nostre text' (1928b, 17), '**Axis**, encara que llegim [...], també trobem [...]' (1928b, 61). També apareix combinat amb 'donchs': '**Axis donchs**, quant en la llengua parlada avuy, per a dir 'lo li donaré' ('se lo daré') fem 'li donaré', aquest *li* no es lo mer datiu' (1928b, 60).

---

⁴⁹⁶ Resulta curiós l'ús d'aquest adverbi en estructures pràcticament idèntiques.

- 'A bell esguart' (= 'a simple vista'): 'Quant desrahonable es introduhir ací lo pronom adverbial *hi* y representar la combinació binària per *lo hi*, *l'hi*, ressur t a **bell esguart**' (1928b, 60).
- 'A betzef' (= 'en abundància'): 'ací trobem a **betzef** «cantaria si pogués»' (1928b, 59).
- 'Al menys': 'per no malmetre **al menys** ab decoracions falses el gust de l'espectador' (1908a, 176), '**al menys** volgueu-me dir ahont s'imprimeix' (carta 08/11/1924). Par també empra 'quant menys': 'aquella gràcil agilitat, qui d'ésser sobrada, o **quant menys** mantinguda, nos haguera fixada definitivament nostra llengua literària' (1928b, 83).
- 'A pler' (= 'molt'⁴⁹⁷): 'construcció que registrà també a **pler** lo castellà clàssich' (1928b, 42).
- 'Debades', 'endebades': '**debades** es dir qu'En Wagner [...] es un model d'unitat d'acció' (1908a, 179), 'es **debades** demanarli aquella gràcil agilitat' (1928b, 83), 'Es natural que fessin molts passos **endebades**' (1928b, 9).
- 'Depressa': 'l'acció avença més **depressa**' (1908a, 179)
- 'Ensems' (també 'ensemps'). Par rebutja el significat 'al mateix temps', 'ahora', que donen a aquest adverbi "molts escriptors moderns", en lloc de 'juntament' (1928b, 47-48), però ell havia emprat aquest adverbi amb aquest valor: 'No crech que 's puga trobar una Lley de repoblació més radical, concreta y **ensem** pràctica que aquesta' (1911, 179), 'ahont se desnúa nostre bell catalanesch en línees àgils y robustes ahora, en formes franques y **ensemps** mesurades' (1924a, 49).
- 'Gayre be': 'Nostre text **gayre be** sempre dóna soldats los dos elements' (1928b, 52).

---

⁴⁹⁷ Tot i que el significat principal d'aquesta locució és, segons Ruaix (1985, 152), la de 'de gust, amb satisfacció', Par l'empra amb el significat de quantitat, que recull també el DIEC, sense, però, la preposició *a*: 'M'agrada *pler*' (= M'agrada molt).

- 'Quasi': 'früa, doncs, de la llibertat de tria de lloc y d'espectacle que avui **quasi** solzament usen els autors d'opera' (1908a, 175).
- 'Sobre tot' (i 'sobretot'): 'la qu'ell prefereix [...] **sobre tot** per sa llibertat y omnipotencia, diguem-ho així, es la del temps d'En Shakespeare' (1908a, 176), '**sobre tot** un se sent més noble' (1908a, 184-185), 'Prengui nota curosa de tot lo anterior, y **sobretot** sien exactes en les relacions ab aquesta gent' (carta 21/09/1909).
- 'Solzament' (també 'solsament'): '**solzament** en *La posta dels déus* avança aquella massa rapidament' (1908a, 179), 'la llengua viva **solsament** coneix li' (1928b, 60).

D'afirmació.- 'Àdhuch' (també escrit 'aduc', 'adhuch' i 'àdhuc'): '**aduc** en sos moments de feblesa, els personatges són corpresos per la passió' (1908a, 179), 'Tant es així, que **adhuch** les migradíssimes subvencions que avuy tenen los enginyers de Monts per fer llurs estudis hidrológich-forestals, se cobren ab tant retrás, que enguany la divisió del Llobregat no l'ha rebuda encara' (1911, 180), 'Car cada jorn me plauen més la simplicitat, nuesa y **àdhuc** ascetisme en l'estil literari' (1916c, VII).

- 'Certes' (= 'certament'): Mes çò qui, **certes**, espaua l'anim [...] es veure l'aplom i desinvoltura' (1912, X).

De temps.- 'Avuy': '**avuy**, per a dir 'lo li donaré (se lo daré) fem 'li donaré' (1928b, 60). També empra l'expressió 'avuy dia': '**Avuy dia** encara se registra entre la gent baxa la pronunciació' (1928b, 52).

- 'Bentost', 'ben prest': 'com si [...] haguessin d'anyorar **bentost** els cignes' (1916, 2), 'la llengua n'introduhí **ben prest** una altra en la primera sílaba de *tesor*' (1928b, 17).
- 'Enguany': '**enguany** la divisió del Llobregat no l' ha rebuda encara' (1911, 180).
- 'Incontinent' (= 'immediatament', 'tot seguit'): 'hom hi discerneix les primeres influències lexicals bastardes, qui havien d'expandirse **incontinent** en malura determinant de la decadència literària' (1928b, 7).

- 'May' (i 'jamai', 'jamay'): 'No la usa **may** en copulació doble' (1918b, 56), 'la forma *el* no correspon **may** al article masculí simple'(1924a, 32), '**jamai** s'es vista passió tan gran' (1908a, 167), 'En construccions pariones sempre deu hom esmerçar 'lo qual' y **jamay** 'quin', com a tort fan a voltes los escriptors moderns' (1923, 398). Par, a pesar que empra 'jamay', puntualitza: "Avuy sols dihem *may*" (1928b, 47).
- 'Quant' (també 'quan'): 'rahó de més pera grafiarla y, **quant**, com en *loy*, *lay*, era la semivocal, qui fonèticament avuy també es traduhida per tal signe' (1928b, 60). Respecte d'aquest mot, Par assenyala: "tant si reflexe de *quantu*, es pronom indefinit, com si es adverbí o conjunció, aytambé si es interrogatiu, lo veyem indistinctament escrit ab *t* final" (1928b, 49). Tanmateix, en escrits anteriors a aquest estudi del *Curial*, escriu 'quan' en cas de conjunció temporal: '**Quan** l'antecedent es un complement adverbial de temps sens preposició (§ 538), lo relatiu ha d'anar, emperò, ab la preposició corresponent' (1923, 402).
- 'Tantost' (= 'tot seguit'⁴⁹⁸): '**tantost** el maure entra en sospites, l'acció avença més depressa' (1908a, 179).
- 'Tostemps' (= 'sempre'): 'es ja grafuada **tostemps** *ig* per aquell' (1928b, 81)

4.2.5.3.14. Preposicions

Igual que hem fet amb els adverbis, recollim aquí unes quantes preposicions que Par empra, amb algunes remarques.

- 'A'. La preposició 'a' davant 'vocal esdevé 'an': 'jo assigne **an** aquexes *j*, *g* inicials la vàlua africada' (1928b, 10), 'fa introduhir **an** En Janer un apòstrof' (1931a, 171).

La regla 59 de la RALB prescriu, en canvi, "No s'ha d'escriure **a n'ell**, ni **a'n ell**, ni **an ell**, sinó solament **a ell**. No obstant, quan se trobin aquexes formes en un text modern, se poden respectar, sobretot en els versos" (ORTOGRAFIA: 1923, 9).

---

⁴⁹⁸ Par afirma que s'ha perdut el sentit comparatiu original "del primer de sos components" i que ara aquest adverbí adopta el significat de 'totseguit' (1928b, 46).

Pel que fa a la contracció amb els articles masculins, v. l'apartat 4.2.5.3.3.

- 'Ab': 'fer buidar **ab** un dit ' (1908a, 169), '**Ab** tots aquests materials' (1916c, 2), 'la menor proporció **ab** qu'aquell postposa al verp los pronoms' (1928b, 60). La llista d'exemples seria interminable, perquè Par manté invariablement en tots els seus escrits la preposició 'ab', sense que hi hagi cap mena de vacil·lació en l'ús d'aquesta forma —ni en els seus escrits inicials, ni en els posteriors—, mostrant-se en aquest aspecte inflexible.

També dedica Par la seua atenció a aquest mot en el seu estudi del *Curial*: "nostre autor sempre l'escriu correctament", és a dir, 'ab', "llevat de qualque *amb* (6405, 15041), qui nos traeix la forma fonètica ja viva llavors" (1928b, 12). Així doncs, tot i reconèixer la tradició de la pronúncia d'aquesta paraula⁴⁹⁹, no renuncia a la forma literària tradicional d'escriure-la, cosa que també recull la regla 61 de la RABLB: "La preposició catalana **ab** es invariable" (ORTOGRAFIA: 1923, 9).

- 'De'. Aquesta preposició s'apostrofa davant paraula començada en vocal: 'per esser d'una altra color política' (1911, 179), 'me permet **d'**encloureli una conferencia' (carta 11/03/1924), 'dos punts **d'**esguart ben distinchs' (1928b, 70), 'nos parla **d'**ell' (1928b, 87)

Pel que fa a la contracció amb els articles masculins, v. l'apartat 4.2.5.3.3.

- 'De des': 'denota que dita illa restà **de des** molt antich en un estat d'isolament relatiu' (1924a, 31), 'la trayectoria seguida en poch temps per la llengua **de des** la fi del segle XIV' (1928b, 59), 'deu ésser examinada **de des** dos punts d'esguart ben distinchs' (1928b, 70), 'excloexen la costa **de des** Tossa fins a La Selva (1928b, 86).

En aquest mateix estudi, però, trobem la preposició tal com la coneixem actualment: '**Des de** mitjans del segle XIV jo crech percebre ja dita trayectoria' (1928b, 50), '**des de**l començament del llibre terç, nos parla d'ell' (1928b, 87). I encara trobem una

---

⁴⁹⁹ Miquel i Planas també es manifesta contrari al canvi de 'ab' per 'amb' suggerit pels homes de *L'Avenç* i acceptat després per l'Institut. V. MIQUEL I PLANAS (1918) i 4.2.2.2.

altra manera de grafiar aquesta preposició: 'aquesta s'irradia **desde** mots castellans' (1930d, 176).

Par també empra 'des' amb el mateix valor: '**Des** lo moment que parlem de llibertat' (1923, 531), 'la Wagneriana de Buenos Aires no es pura **des** lo esguart Wagnerià' (carta 22/05/1925).

- 'En'. Aquesta preposició pot introduir la data fixada en anys: 'La primera vegada que sóch encontrat *ny* es **en** 1230-60' (1924a, 24).

Algunes vegades, quan va postposada a la conjunció 'que', tant si aquesta va sola com si forma part d'una conjunció composta, s'hi enclita i la conjunció s'apostrofa: 'jatsia **qu'en** obres literàries hi es evitada' (1928b, 34), '**qu'en** los mellors temps de la llengua' (1928b, 43), però també n'hem trobat molts casos en què no hi ha enclisi, sobretot en 1924a : 'distinct del velar **que en** llatí clàssich designaven' (1924a, 22), '**que en** la toponimia', '**que en** lo llenguatge parlat', '**que en** sa forma catalana' (1924, 31).

- 'Per'. Alguna vegada Par usa aquesta preposició davant d'elements nominals per indicar destinatari: 'li agraesco la lletra **per** en Fitz-Maurice-Kelly' (carta 03/09/1909), 'són accidentals **pels** catalans la barretina, la faxa y la sardana' (1925-1926, 424). Però, més freqüentment, l'empra per indicar complement agent, 'me permet d'encloureli una conferencia donada **per** mi' (carta 11/03/1924), 'en tots los altres esmentats **pels** dos filòlegs' (1925, 83), 'un dels aspectes tractats massa lleugerament **per** Spitzer y Krüger' (carta 22/05/1925).

'Per + infinitiu'. Excepcionalment Par fa servir aquesta construcció: 'en part **per** esser d'una altra color política' (1911, 179), 'les migradíssimes subvencions que avuy tenen los enginyers de Monts **per** fer llurs estudis' (1911, 180).

Pel que fa a la contracció amb els articles masculins, v. l'apartat 4.2.5.3.3.

'Pera'. Diu Par "en *Curial* trobem definitivament formada aquesta preposició, que Metge no usava may y que "nosaltres tampoch hem heretada, anc que literàriament maldem pera reintroduhirla", i afegeix que la novel·la del XV "gayre be sempre

dóna soldats los dos elements" (1928b, 52), la qual cosa justifica la seua presa de posició a favor d'escriure aquesta preposició en un sol mot: 'posseheix **pera** nosaltres un fort efecte estilístich' (1925, 84), 'la forma *renunciu* (11913), ab sa *-u* final, **pera** la primera persona del present d'indicatiu' (1928b, 72), '**pera** ella a la evolució ideològica s'hi afegí un cambi polítich trascendental' (1928b, 71), 'usant una *e* improcehent **pera** lo pronom enclitat *los*' (1931a, 171).

Tanmateix, en la *Vida de Shakespeare* (1916c) i en el seu discurs d'entrada a la RABLB (1924a) apareix sempre en dos paraules: 'fa servir d'escambell **per a** fer-hi literatura' (1924, VII), 'apte **per a** judicar una traducció catalana' (1924, 2), '**Per a** la ortografia consider com a proves de major excepció les de bones cancelleries' (1924a, 15), 'ja oferexen en llurs descripcions més motiu **per a** construccions gramaticals' (1924a, 39), 's'es publicat encara **per a** aportar los fenomens evolutius del català' (1924a, 51).

'Pera + infinitiu'.- Davant d'infinitiu és més abundosa la freqüència d'aparició de 'pera' que de 'per': '**pera** emburlar-sen' (1908a, 179), '**pera** posar-la en práctica' (1911, 179), '**pera** aclarir fenòmens', '**pera** aguar nostre tast' (1928b, 5), '**pera** indicar començament de temps' (1928b, 53), '**pera** grafiarla y'⁵⁰⁰ (1928b, 60), 'no tinch proves **pera** establir la conclusió' (1931a, 175).

En els primers textos, però, quan l'infinitiu comença en vocal, en molts casos desapareix la *a* i es col·loca un apòstrof en el seu lloc: '**per'**apartar-ne les boires' (1908a, 159), '**per'** anar al lloc on són els servents' (1908a, 178), '**per'** efectuar plantació ninguna', '**per'** aplicar-la a nostres montanyes catalanes' (1911, 180).

La decisió de Par d'escriure 'pera' en un sol mot contrasta amb la regla 68 de la RABLB que diu: "En els casos (pochs a Catalunya y Mallorca, més freqüents a Valencia) en que per evitar confusions s'usa la preposició equivalent al *pour* francès

---

⁵⁰⁰ En la mateixa pàgina trobem 'per a dir', cosa només atribuïble a un lapsus, ja que Par pràcticament sempre escriu *pera*.

y al *para* castellà, s'escriu **per a**" (ORTOGRAFIA: 1923, 19). Par no sols escriu la preposició generalment en un sol mot, sinó que l'empra a balquena⁵⁰¹.

- 'Séns' (o 'sens'): 'arreu s'espandeix son sentiment **séns** igual' (1908a, 169), 'sens oblidar ni una sola de ses circumstancies conegudes' (1916c, VII), 'fan lo cas subjecte del plural **sens s'** (1931a, 173)

Locucions prepositives.- 'A través de': 'nos apar ben possehidor de conexences clàssiques, **a través dels** textos llatins' (1928b, 65).

- 'En quant a' (també escrit 'en quant an').- '**en quant an** açò, no admet cap trava' (1908a, 171), '**En quant a** les condicionals irrealis, *Curial* mostra la trayectoria seguida en poc temps per la llengua' (1928b, 59).

Preposició per introduir OD de persona.- Par no és tan estricte com Metge, el qual "introdueix rigorosament lo règim directe sens la preposició *a*, tant si es nom com si es pronom, adès abans adès darrera lo verp" (1928b, 39). El lingüista, en els seus primers escrits, empra la preposició 'a' (també en la seua forma 'an') davant un complement directe de persona: 'saludi **a** mon amic Jordi Rubió' (carta 19/08/1909), 'acabo de rebre una lletra de Furnivall (**al** qui com sap V. no vaig poder veure a Londres per no esserhi)' (carta 29/08/1909), 'qui ha fet horrotitzar **an** En Taine' (1908a, 166), 'vaig anar a veure **an** en Furnivall' (carta 21/09/1909), 'substantius qui precehiren **a** llurs formes reduhides'

---

⁵⁰¹ En canvi, un altre antinormista empedreït, Alcover, en el seu article "Dos ròtuls catalanistes famosos per llurs circumstàncies especials.— La veu passiva en Català" —dins *BDLC* XI, 1930d (Novembre-Desembre), p. 274-277—, critica aquesta preposició perquè considera que és un invent, i tot i que la RABLB l'admet, només carrega contra els membres de l'Institut, llançant-los impropèris: "el poble català no usa may el *per a* així com l'usen els escriptors catalanistes, tan *acastellanats* que no en saben sortir del castellà, sino fentne *traduccions servils*. En castellà hi ha *para*, i enfloquen el *per a*. El poble no ho fa may això; el poble català usa el *per* i prou". I afegeix: "En el sens fi d'escursions llingüístiques que he fetes per tots els pobles de llengua catalana [...], may me som topat ab cap *per a* d'aquests que els escriptors catalanistes no saben dir un quern de frases que no n'hi etzibin qualcún o qualcuns, no deixantse dur de l'instint de la llengua, sino de l'esclavatge del castellà que duen fins el moll dels ossos, eccepció feta d'En Fabra que hi du l'esclavatge del francès, de manera que no'n saben sortir de l'estat d'esclavatge, allà on pretenen tant de... lliures y independents". De tota manera, acaba la diatriba afirmant que, en tot cas, cal escriure *per a* i no *pera* "perque en rigor son dues paraules" (ALCOVER: 1920d, 275). Com es pot observar, aquest és un altre dels exemples de manca d'uniformitat en els criteris que segueixen els detractors de les Normes.

(1923, 59). Par manté que la presència de preposició, que també es dóna en algunes oracions en el *Curial*, és deguda a influència castellana.

Preposició per introduir OI.- Par empra 'a' o 'an': 'fer buidar ab un dit, en el meteix escenari, els ulls **an** En Glocèstre' (1908a, 169), 'no sè si **an** en Marfà li dexaràn fer açò' (carta 22/05/1925).

Preposicions per introduir CRV.- Trobem exemples de preposició davant grup nominal, davant proposicions d'infinitiu, i davant proposicions introduïdes per la conjunció 'que'.

- Davant grup nominal: 'escauen **a** la situació y **an** el personatge, 'arriba **an** aquest «no-res»' (1908a, 172), 's'adrecen **a** la meteixa fi' (1908a, 178),
- Davant d'infinitiu, no hi ha canvi de preposició, com és preceptiu en l'actualitat: 'no **dupta en** enterrar viva' (1908a, 168), '**consistiria en** prescindir encara de les referències concretes' (1908a, 174), 'tothom **s'esforça en** servir-les' (1925-1926, 424), 'no'ns hem d'**entretenir en** indicar discrepàncies' (1928b, 84), 'jatsia que's **complavien sempre en** aprovençalar l'estil de llurs troves' (1931a, 174). Excepció: 'no **dupta gens a** fer lo que no s'hauria atrevit' (1908a, 172).
- Davant proposicions subordinades introduïdes per la conjunció 'que' no es produeix la caiguda de la preposició⁵⁰²: '**se convingué en** que cortines llises serien el fons de l'escenari' (1908a, 175), 'quedem **en que** nos comprarà totes les obres que publiqui l'Institut' (carta 19/08/1909), '**donant lloch a que** s'escolés la terra vegetal' (1911, 175), '**ens avenim a que** les concepcions qui viuràn mentre el món duri, siguin eixides d'un compost feble com el nostre' (1916c, 1).

Hi ha una excepció que potser és deguda a la confusió entre el règim de dos verbs sinònims, el pronominal que regeix CRV 'recordar-se de' i el transitiu 'recordar': '¿**se recorda qu** aplegarem junts a Sort fà dos estius?' (carta 09/05/1923).

⁵⁰² En canvi, a *Lo rei Lear*, assenyala que ha "suprimida tota preposició davant la conjunció *que* seguida d'una preposició completiva", i dóna com a exemple: "estic segur que vindrà" (1912, XIII, nota I d).

Preposicions per introduir CN.- Quan el complement del nom és una proposició subordinada introduïda per la conjunció 'que', es manté la preposició: 'pera nosaltres lo important es l'idea de que la instrucció d'En Shakespeare era migrada' (1908a, 163), 'ni ell té esperances de que llurs publicacions sien de profit' (carta 21/09/1909), 'muts testimonis de què allí s'entrellaçaren gestes capdals' (1916c, 2), 'foren causa de què li investissin el càrrec de «Conseller municipal»' (1916c, 3). Si el complement és una proposició d'infinitiu, també es manté la preposició: 'la fermesa en mantenir la a' (1923, 515).

Preposicions per introduir CAdj.- Davant infinitiu, no hi ha canvi de preposició: 'les més fidels en servir lo subjunctiu' (1923, 429)

4.2.5.3.15. Conjuncions

Distingim entre coordinades i subordinades, i seguint la classificació de Ruaix (1985, 194-208) les classifiquem segons el tipus d'oració que introdueixen.

Coordinades

Copulatives.- 'Y'. Par manté invariablement en tots els seus escrits la conjunció 'y', sense que hi hagi cap mena de vacil·lació en l'ús d'aquesta forma, excepte en un dels opuscles dedicats a la reflexió sobre la guerra europea (1915a), en què emprà la forma 'i'. El fet, però, que en l'altre article del mateix tema i any i de la mateixa publicació (1915b) usi 'y', fa sospitar que potser el primer va ser corregit. No ho sabem, però cal recordar que Par dedica un article a la lloança dels redactors del *DCVB* per haver adoptat la grafia 'y' (v. 4.5.3).

La justificació a l'adhesió a aquesta forma per la llatina ET, la trobem en el seu discurs d'entrada a la RABLB, en què destaca l'antiguitat en documents catalans de la conjunció 'y' arran de la qual afirma: "No podem admetrehi cap influència castellana; probablement es més antiga la grafia y per a la conjuncció en català que en castellà" (1924a, 32-33).

La RALBLB prescriu en la regla 18: "La conjunció que'ls nostres clàssichs escrivien **e** (del llatí *et*), per ús constant des del segle XV s'escriu **y**" (ORTOGRAFIA: 1923, 4).

Distributives.- 'Adés... adés': 'Dexeume esmentar, noresmenys, com es aquesta Academia, **adés** per estamparles en ses Memories y Butlletins, **adés** per pertànyer a la matexa llurs transcriptors [...], la institució que més y de mellor manera [...] ha contribuït a la transcripció de nostres documents antichs' (1924a, 51).

- 'No solzament...sinó que', 'no sols... sinó (també)', 'no sols... aítambé': 'llavors **no solzament** no la malmetien, **sinó que** mostraven, com en la novela, el procés psicològic dels combatents' (1908a, 178); '**no sols** en dit rei, **sinó** en En Glocèstre' (1908a, 178); 'la causa de qu'entre En Shakespeare y En Wagner hi hagi relació, **no es sols** per lo que feren, **sinó també** per còm ho feren' (1908a, 160); 'era **no sols** inevitable **aítambé** convenient' (1908a, 177).

Disjuntives.- 'Es a dir', 'o sigui', 'o sia': 'si la musica ha de donar idea de lo purament humà, **es a dir** dels sentiments y passions [...], perquè he d'entrebancar-me [...], **o sigui**, perquè no'm concreto a l'home intern?' (1908a, 174), 'han d'ésser contrastats ab los testimonis vivents de la geografia lingüística, **o sia** lo català parlat' (1924, 52).

Adversatives.- 'Emperò': '**Emperò**, no tots tres són iguals' (1908a, 161).

- 'Mes': 'nou cambi de lloc, **mes** també sots el castell' (1908a, 178).
- 'No obstant': 'Convindrà, **no obstant**, esmentarles en conjunt' (1928b, 65).
- 'Però': 'veyem, **però**, l'acabament culte *-ió* en lloch de *ó*' (1928b, 16).
- 'Ans': 'És, doncs, no per tafaneria **ans** per devoció, que evoquem l'home Guillem Shakespeare' (1916c, 1), 'aquest *li* no es lo mer datiu, essent l'accusatiu *lo* suplert, **ans** es *l'i*' (1928b, 60).
- 'En cambi': 'en lo lèxich cada mot comarcal resta més aprop de sa encontrada d'origen; **en cambi** en la morfologia, sintaxi y construcció, totes les llengües romàniques tenen un fons comú' (1928b, 71).

Il·latives.- 'Per lo tant': 'Encara que sigui aquest un procediment abstracte y **per lo tant** difícil' (1908a, 162).

- 'Per tant': 'Metge no usa *per tant* ('por tanto', 'pourtant')' (1923, 423). Par tampoc no usa aquesta conjunció, però hem destacat aquest comentari per l'equivalència errònia que dóna el lingüista del 'per tant' amb el 'pourtant' francès, que significa, en realitat, 'tanmateix'.

Continuatives.- 'Donchs': ' No podèm, **donchs**, fiarnos del *Cartoral de Carlemany*' (1924a, 14).

- 'Noresmenys' ('a més', 'igualmente', 'també')⁵⁰³: 'han d'ésser rebutjats los testimonis dels escribes poch erudits, y **noresmenys** los dels copistes' (1928b, 9).

Tot i que Par escriu aquesta conjunció amb una *r*, en l'estudi del *Curial* apareix una remarca ortogràfica: "La *r* doble assegura la correcció gràfica" (1928b, 57), per la qual cosa, en aquest estudi i en treballs posteriors de l'industrial alternen 'norresmenys' (1928b, 87; 1931a, 175, 176, 187) i 'noresmenys' (1928b, 20, 24; 1931a, 182). Exemple: '**Norresmenys** tenen forma, al meu albir, italiana tots los noms mitològichs' (1928b, 69).

Causals.- 'Car': '**car**, en lo fons, la llengua viva solsament coneix *li* y desconeix los aplechs *lo li, la li*' (1928b, 60).

Subordinades

Completives.- En tenim exemples amb 'que' i 'còm'. Les classifiquem segons la funció sintàctica que exerceixen:

- Subjecte: 'Me sembla **que** també nos entendrém' (carta 21/09/1909). Par també empra oracions subordinades d'infinitiu en funció de subjecte, i llavors el nexa no és

---

⁵⁰³ En el *Somni*, com assenyala el mateix Par (1928b, 57), aquest mot "encara era descompost en sos elements: *no res menys*".

una conjunció, sinó la partícula 'de' o [Ø]: 'me permet d'encloureli una conferència donada per mi' (carta 11/03/1924).

- Predicat nominal: 'Nostra opinió aci es **que** la Wagneriana de Buenos Aires no es pura' (carta 22/05/1925).
- Complement directe: 'esper **que** ho voldreu fer' (carta 08/11/1924), 'podem congecturar **còm** anava a esser l'estructura íntima d'aquesta' (1912, XII), 'Li agrairé digui a mon amic En Jordi Rubió, **que** li agrasc la lletra' (carta 03/09/1909)

En aquesta darrera oració Par omet la conjunció 'que', 'Li agrairé [Ø] digui a mon amic', cosa que fa en altres ocasions, sobretot en les seues cartes. A l'estudi del *Curial* assenyala que és una "figura assats trobadora en castellà [...] pera introduhir una proposició subordinada substantiva", cosa que no fa Metge, però sí l'autor de la novel·la del XV (1928b, 58). Exemples de Par: 'La darrera me sembla [Ø] no m'interessarà', 'Prec [Ø] saludi a mon amic' (carta 19/08/1909), 'Tè instruccions meves de remetren'hi un exemplar que li prech [Ø] accepti ab lo testimoni de ma consideració' (carta 09/05/1923), 'Es de dordre [Ø] no contingui exemples de present y futur' (1923, 436).

De lloc.- 'Ahont': 'en documents tan íntims y subjectius es **ahont** mellor se reflecta la instrucció y personalitat del escriptent' (1924a, 49).

Temporals.- 'Quan': 'cessarà ta meravella **quan**, més endavant, te posi a noves de les condicions qui concorren en les dèus bibliogràfiques qui nos han servada la lliçó shakesperiana' (1912, IX).

- 'Sempre que': '**sempre que** creix l'interès dramàtic, la forma'ns apar encisadora' (1908a, 187).

Modals.- 'Com': 'se comporten en l'escena **com** farien en la vida real' (1908a, 186), '**Com** fiu notar en la grafia, la vocal plena *i* es transcrita per *y*' (1928b, 60).

- 'Tant com': 'Res no'm doldria **tant com** que l'estructura metodica de mon treball te portés a considerar-lo com a producte de çò que'n podriem dir *enginyeria shakesperiana*' (1912, IX).

Comparatives.- D'igualtat: En correlació amb els adverbis de quantitat, Par escriu la forma 'tant' amb *t* final —i imita Metge, que ho fa així (1928b, 49)—, encara que vagi davant un adjectiu o un adverbi: 'erudició tant vasta com⁵⁰⁴ la de nostre autor' (1928b, 86).

Consecutives.- 'De manera que': 'no curà Shakespeare de la publicació de ses obres, de manera que les edicions que nos podem permetre la llicència d'apellar «originals», són plenes de mancaments y inexactituts (1912, IX).

- 'En guisa que': 'aquestes formes existexen en tot lo domini català, enclòs lo rossellonès, y noresmenys, en provençal, en guisa qu'es difícil explicarse una influència castellana' (1928b, 20).

Conditionals.- 'Si': 'la ortografia catalana fóra estat fixada per complert en lo segle XV, si a mitjans d'aquest no fos començada la decadència literaria' (1925-1926, 424-425), 'Si no fos esdevinguda la decadència catalana, probablement *¡ay mesquina yo!* se seria expandit a costa de *¡ay mesquina de mi!* (1928b, 51).

Malgrat que Par construeix aquestes oracions tal com fem actualment (plusquamperfet de subjuntiu + condicional compost), també emprà alguna altra estructura, ara oblidada però freqüent en el període clàssic, que ja no sovinteja en el *Curial* i que sí havia usat Metge. Es tracta de la construcció imperfet d'indicatiu + condicional simple (avui en dia substituïda per imperfet de subjuntiu + condicional simple): 'no't resultarà, car amic, ma traducció planera, suau y, si no era groller, *afegiria mitg-mastegada*' (1912, X).

Concessives.- 'Jatsia (que)': 'segueix igualment un mètode clar y rahonable que, *jatsia* no coincidexi ab los moderns, jo no sé pas veure que losi sigui inferior' (1928b, 7), 'Trobem un exemple de la desinència diptongada en *-ia* qui després havia de pendre considerable extensió, com he pogut comprovar en lletres y escrits particulars, *jatsia* qu'en obres literàries hi es evitada' (1928b, 34).

---

⁵⁰⁴ Avui fariem '*tan* vasta *com*'.

Par, com l'autor del *Curial*, empra aquesta forma "ab *t* transitòria", no com Metge que usa 'jassia que' (1928b, 54-55).

- 'Anch que': 'Abdós són poetes; **anc que** sien llurs ormeigs diferents y **anc que** hagin petjat desiguals vies per'assolir la bellesa' (1908a, 160), 'té la honor, **anch que** sia trista, d'ésser lo darrer clàssich català' (1928b, 76).
- 'Encara que': '**Encara que** sigui aquest un procediment abstracte y per lo tant difícil' (1908a, 162).

*Causals*⁵⁰⁵.- 'Com sia que': 'No puch, però, admetre aquesta forma com a provençalisme, **com sia que** la usa també un escriptor valencià' (1928b, 26).

- 'Com que': '**Com qu'**es tan difícil la difusió d'obres axis a casa nostra, es clar que li sabrè grat que vulguí ferne esment en son Butlletí' (carta 09/05/1923).
- 'Per ço com': 'Mes es en les lletres particulars, servades **per ço com** foren rebudes en bisbats y corts, ahont se desnúa nostre bell catalanesch' (1924a, 4), 'sols donaré, sens avís especial, els fets provats per documents, anc que en el text no esmenti aquests ni llurs fonts, **per ço com** hom els troba en tots els biògrafs de nostre autor' (1916c, 1), 'no'ns hem d'entretenir en indicar discrepàncies **per ço com** tot nostre estudi fonètic se basa en mots qui presenten fonemes divergents dels actuals' (1928b, 84).

Par empra aquesta conjunció "clàssica pera les proposicions causals" i no recorre habitualment a 'perquè', com tampoc no ho fa Metge, encara que reconeix que aquesta darrera és la forma més emprada en l'actualitat (1928b, 53-54).

- 'Perquè': '**Perquè** sols amant se compren' (1908a, 167).

---

⁵⁰⁵ Un dels inconvenients de classificar les oracions segons la conjunció que introdueix la subordinada és que impedeix la inclusió d'algunes estructures, en aquest cas amb significat causal, perquè no duen la típica conjunció. Aquest és el cas de les construccions 'degut a + grup nominal', i 'per + infinitiu', que afegim aquí: 'Wagner, **degut a** son temperament artístic [...] es un model d'unitat d'acció' (1908a, 179), 'al qui com sap V. no vaig poder veure a Londres **per no esserhi**' (carta 29/08/1909).

- 'Per tal com': 'haurien d'haver perpetuat lo plural en **-es per tal com** no pot ésser confós ab femenins qu'ells no tenen' (1928b, 22).
- 'Posat que'. Tot i que Par afirma que aquesta conjunció "introduheix una condició hipotètica" (1928b, 54), ell l'empra, almenys aquesta vegada, amb valor causal: 'Lo pretèrit perfet es lo qui més discrepa de la flexió moderna, s'entén de la llengua literària, **posat que** la parla viva usa preferentment lo perifràstich' (1928b, 84).
- 'Puix': 'Són tres arbres que be'n podem dir de la Vida, **puix** d'ells s'esmuny rosada sana y copiosa (1908a, 160).

Finals.- 'A fi de': 'Convindrà, no obstant, esmentarles en conjunt, **a fi de** relacionarles ab les influències lingüístiques' (1928b, 65).

- 'A fi que': 'totes les gestions parlamentaries y particulars necessaries **a fi que** 's desenrotlle la Lley' (1911, 180).
- 'Pera que': '**pera que** tothom coincidís ab l'autor en aquesta imaginació, sols calia dir-ho' (1908a, 175), 'Açò no es obstacle **pera que** a la *x* sia avantposada una *i*' (1928b, 9). Par fa servir aquesta locució més sovint que l'autor del *Curial*, en què "Pera indicar fi, hi ha qualque volta *pera que*", a pesar que en Metge i en el *Curial* "usualment la conjunció final emprada es la locució *per ço que*" (1928b, 54).
- 'Per ço que': 'volgheu-me dir ahont s'imprimeix y qui n'es l'editor, **per ço que** jo pugui adreçar-m'hi i adquirir-lo' (carta 08/11/1924).
- 'Perque': 'Es per açò, y **perque** ja de primer anduvi no comencis per esguardar aquesta obra ab rezel, que vull assegurar-te, malgrat puguis titllar-m'ho de gosadia, que no cuide pas esser altre *Sec-com-pols carlylenc*' (1912, IX).

4.2.5.4. Lèxic

Reproduïm tot seguit i per ordre alfabètic algunes paraules i locucions emprades per Par que donen als seus estudis un caràcter arcaïtzant. Cal, però, matisar que la majoria d'aquestes paraules estan recollides pel *DCVB*, si no pel *DIEC*, i, en alguns casos no

duen l'etiqueta d'arcaïsmes. També en recollim algunes considerades actualment barbarismes.

- 'Albir, al meu (o teu, seu...)': 'Norresmenys tenen forma, **al meu albir**, italiana, tots los noms mitològichs' (1928b, 69).
- 'Altar-se' (= prendre plaer en alguna cosa): 'alguns **sen altaran**; me vanta l'idea que farà servei pera futures traduccions shakesperianes' (1912, XV).
- 'Anorresar' (= 'reudir a no res'): 'la innovació ortogràfica **anorresa** lo bon dir y lo bell escriure' (1925-1926, 424). Segons el *DCVB*, aquest verb el recull el *Diccionari Labèrnia*, i remet a 'anorrear'.
- 'Bona res' i 'gran copia' (= 'gran quantitat'): 'nombrosíssimes cites estudiades en una **gran copia** de documents y **bona res** de nostres obres literaries me permeten assenyalar tres influències ben caracterisades' (1924a, 33).
- 'Car', 'cara' (= 'que inspira gran afecte o estimació'): 'no't resultarà, **car** amic, ma traducció planera' (1912, X).
- 'Casual' (derivat de 'cas'): 'la pèrdua de la flexió **casual**' (1923, 531).
- 'Ço es assaber': 'en tota sa primera meytat, **ço es assaber**, lo llibre primer y bona cosa del segon' (1928b, 87).
- 'Faisó' (= 'forma'): 'la **faisó** de ser conduit el drama ofereix certa semblança ab la de la novela' (1908a, 177).
- 'Fretura' (= 'manca de cosa necessària'): 'aquests han **fretura** de guies pera atravesar les geleres' (1912, X), 'he **fretura** de la Revue de Dialectologie Romane' (carta 08/11/1924).
- 'Haver ops' (= 'tindre necessitat'): 'per quant **ha ops** de la verdadera còpula positiva' (1931a, 177).

- 'Heu-s ací' (també 'heusací'): '**heu-s ací** perquèls canvis d'escena són en En Shakespeare freqüentíssims' (1908a, 176), '**Heusací** la llista completa dels plurals de tots los noms' (1928b, 21).
- 'Jaquir' (= 'deixar'): 'Cal, també, **jaquir** de banda tots los documents no escrits en cancelleries ilustrades y nuclis de cultura' (1925-1926, 424).
- 'Juhí, a nostre': 'moltes discrepàncies y algunes coincidències, **a nostre juhí** dignes d'ésser anotades (1928b, 5).
- 'Llevat', 'llevada' (participi de 'llevar' en el sentit de 'exceptuar'): '**llevats** los infinitius qui formen paraula fonètica ab sos enclítics, podem assignar a influència culta sa pronunciació moderna' (1928b, 17).
- 'Mester': 'Fins ací lo **mester** de y es estat merament copulatiu' (1923, 410).
- 'Mínue', 'mínua': 'es impossible establirhi la més **mínua** distinció ideològica'. Al *DCVB* apareix en la forma 'minve', 'minva' amb el significat antic de 'mínim, molt baix'.
- 'Nombre' per 'número': 'aquest **nombre** manca en la Biblioteca del Institut' (carta 08/11/1924).
- 'Saboria' (= 'regust'): 'Lo segon se recomana per si mateix [...] y pera aguhar nostre tast ab **sabories** clàssiques' (1928b, 5).
- 'Tenir que veure': 'què **té que veure** ab les obres escrites pera la societat anglesa dels temps d'Elisabet y Jaume I?' (1908a, 181).
- 'Ver', 'vera': 'no podem desclarhi lo **ver** ofici del relatiu' (1923, 398). I l'expressió 'ver es', "quasi devinguda un adverbi afirmatiu" (1923, 539): 'Nostra renaxença actual començà, **ver es**, en un maremàgnum complert' (1925-1926, 424).
- 'Vijares, a mon' (= 'segons el meu parer'): 'Los tres punts cabdals en los quals se departeix l' estudi de la mateixa, son, **a mon vijares**, los següents' (1911, 176), 'A

mon vijarès⁵⁰⁶ la forma *lotges* enfront *loges*, *loia*, testifica la vàlua africada de totes les transcripcions precehents' (1928b, 11). També trobem la variant 'es vijares' (= 'semblar'): 'Es vijarés qu'ací *tants* es pronom' (1923, 52). 'puix es vijares que los escribas de cartes y contractes privats de les valls pirinenques y poblets menors, no tenien la instrucció gramatical qui rellueix en cartes reials y documents de Barcelona' (1925-1926, 424), 'es vijares qu'aquest afeblí lo paradigme clàssich' (1928b, 84).

4.2.5.5. Col·laboració amb Miquel i Planas

Com hem apuntat en altres ocasions (v. 4.2.4.3, per exemple), el retret que més es fa als anomenats antinormistes és el de la manca d'un sistema uniforme que haguessin seguit tots ells, la fixació del qual podria haver propiciat que es parlés d'un veritable model alternatiu a les Normes. Tanmateix, les raons que hem adduït en el capítol 'Antinormisme' —en què expliquem els motius que duen un col·lectiu important d'escriptors i intel·lectuals a no acceptar la reforma lingüística del IEC (rebuig a la imposició, respecte a la tradició...)—, d'una banda, i altres problemes que hem intentat concretar en aquest apartat sobre el model lingüístic de Par, personificant-los en el lingüista autodidacte, de l'altra, comporten que la batalla contra les Normes es lliuri d'una manera gairebé individualitzada.

I si la qüestió de la manca d'un sistema unificat es fa palesa comparant els escrits dels diferents autors que no adopten les Normes⁵⁰⁷, encara esdevé més evident des del

⁵⁰⁶ Respecte de l'accentuació d'aquesta paraula, al *DCVB* hom diu "Els transcriptors catalans de textos antics, sovint interpretaven aquest mot accentuant-lo malament, com a paraula aguda, i per això en moltes edicions de textos apareix escrit *vijarès* o *vijarés*". Aquestes són les vacil·lacions que presenta Par. El *Diccionari* afegeix que la pronúncia vertadera és la de paraula plana (*DCVB* 10, 802)

⁵⁰⁷ Per exemple, Alcover utilitza en alguns dels seus escrits, segons l'època, la 'i' conjunció, i concretament en el fragment que ara ens serveix de referència, la tercera persona del present d'indicatiu del verb 'ésser' amb accent o el demostratiu 'això' (recordem que Par, en canvi, empra, respectivament 'es' i 'açò' o 'ço'): 'això és la tàctica constant i indefectible de D. Pompeu' (ALCOVER: 1920c, 272). I no és només el canonge; les vacil·lacions es produeixen tot sovint en una època de canvis continus. En la revista *Els Amics d'Europa* trobem altres exemples d'imprecisions d'entre les quals n'esmentem un parell: 'creencia' diuen en un *Primer Manifest*; 'creença', en el *Segon*, i ambdós mots es publiquen en el mateix butlletí (*Amics*: 1915, 1, i *Amics*: 1915, 7); i encara més evident, 'sense vigor lògica' es diu en un moment donat, i dos línies més avall es canvia el gènere del substantiu, 'el mateix vigor' (*Amics*: 1915, 4).

moment que dos amics i col·legues, Miquel i Planas i Par, col·laboren en l'edició conjunta del *Curial* (1932a), ja que llavors queda clar que hi ha, si no importants, sí almenys manifestes diferències de criteri. Així, d'una banda, tenim fragments reproduïts de l'estudi de Par de 1928, en què es produeixen alguns canvis ortogràfics que semblen deguts a la mà del bibliòfil i que, en alguns casos, es duen a terme de manera sistemàtica. I d'altra banda, hi ha mots que es conserven tal com Par els va grafia i que no equivalen als mateixos mots en les línies redactades per Miquel i Planas.

Pel que fa als primers, les paraules que Par ja havia accentuat considerant-les esdrúixoles —les acabades en '-ància' o '-ència'— apareixen ara sense accent, recuperant, per tant, la regla 53 de l'ORTOGRAFIA (1923, 8). Així, llegim: 'conseqüència', 'persistència', 'decadència literaria' (1932a), per 'conseqüència', 'persistència', 'decadència literària' (1928b). Per consegüent, apareixen ara accentuats els mots plans com 'tenia' (1932a, XXII), i, contravenint la regla 51 de la RABLB, 'idées' (1932a, XXII) i 'fenòmen' (1932a, XXI).

Altres modificacions que s'observen són el possessiu precedit d'article —'la nostra decadència', 'al nostre autor' (1932a, XXI)—, la no apostrofació de 'que' davant 'hom' i verb començat en vocal que no sigui 'e' —'que hom' (1932a, XXII; XXIV), 'que usa' (1932a, XXIII)—, la supressió de la 't' final de l'adverbi 'tan' anteposat a un adjectiu —'tan adicte' (1932a, XXIV), contra 'tant adicte' de Par—, i el canvi de l'article 'lo' per 'el' en els títols dels capítols a pesar que es manté 'lo' a l'interior del text reproduït: "*Paralel lingüístic entre'l «Somni» d'en Bernat Metge (1398) y'l «Curial» (devers 1450)*" (1932a, XXIII) versus "*Paralel lingüístic entre lo «Somni de Bernat Metge» (1398) y «Curial e Guelfa» (devers 1450)*" (1928b, 81), i "*Paralel lingüístic entre «Curial e Guelfa» y'l llenguatge tradicional modern*" (1932a, XXV) versus "*Paralel lingüístic entre «Curial e Guelfa» y lo llenguatge tradicional modern*" (1928b, 84).

Quant al lèxic, el 'ço es assaber' (1928b, 70) de Par pren ara la forma 'ço es a saber' (1932a, XXII), i 'pròpria' (1928b, 71) esdevé 'propia' (1932a, XXII).

Pel que fa als segons, és a dir, als mots usats per tots dos autors en la grafia dels quals discrepen, Aramon assenyala algunes de les diferències que troba en l'edició i els les

retrau, aconsellant-los que si treballen conjuntament haurien de ser més curiosos: 'pera', 'verp', 'escars', 'ahont', 'lo', 'debut', escriu Par, al costat de 'per a', 'verb', 'escaç', 'hont'⁵⁰⁸, 'el', 'degut', del text de Miquel i Planas (ARAMON: 1934, 416, nota).

4.2.5.6. Conclusions

Un cop feta l'exposició de les característiques que defineixen l'estil de Par, podria fer la impressió, com en el cas de l'alumne que es troba davant una gramàtica prescriptiva força difícil segons el seu criteri, que hi ha més excepcions —en el cas de Par, entengui's vacil·lacions en l'ús de grafies fins i tot contradictòries— que regles a seguir. Tanmateix, tot i que els exemples adduïts semblen confirmar aquesta impressió, perquè els errors o la indefinició en molts casos són notables, cal dir que el sistema de Par és bastant coherent i que, malgrat la manca d'uniformitat evident, el fet que hàgim situat al mateix nivell la norma i l'excepció —el nombre d'exemples que confirmarien la norma, de fet, hauria de ser molt més alt, però l'hem limitat perquè només preteníem il·lustrar els fenòmens explicats—, pot donar una sensació de més imprecisió ortogràfica que la que hi ha en realitat en l'obra del lingüista.

Cal tindre en compte, a més, que el fet de moure'ns en dos coordenades, la diacrònica —l'evolució que segueixen al llarg del temps els estudis de Par, amb canvis ortogràfics constants— i la sincrònica —les vacil·lacions que es produeixen dins de cada text—, ens obliguen a reformular moltes normes i a introduir diferents remarques que no faciliten la caracterització d'un sistema únic, que era el que preteníem inicialment. Això ens fa pensar que, de vegades, potser hem extret conclusions precipitades i que, en base a la lectura d'altres textos, podríem trobar contraexemples —ja que són moltes variables a tindre en compte, a banda dels errors involuntaris de l'autor—, però ens sembla que

---

⁵⁰⁸ No té raó Aramon quan critica la manca de coherència amb aquest mot dels dos editors, si tenim en compte que la regla 65 de l'ORTOGRAFIA (1923, 10) permet usar tant 'hont' com 'ahont' "per rahó de vella costum".

això no invalidaria les conclusions generals a què hem arribat, ja que en els darrers textos, el model lingüístic sembla prou fixat⁵⁰⁹.

Par, per la seua fidelització als clàssics i a la tradició, readapta l'ORTOGRAFIA, però també alguna de les Normes del IEC, i construeix així un sistema propi deduint les seues pròpies regles dels escrits dels escriptors medievals, especialment en els camps ortogràfic, morfològic i lèxic. El fet que la RABLB es limiti únicament a donar un petit recull ortogràfic absolutament insuficient per poder bastir un model útil per a la consolidació de qualsevol sistema, i la no acceptació de l'autoritat del IEC a l'hora de codificar la llengua, fan que Par es fixi més en el lèxic dels autors medievals i en unes normes no formulades explícitament per Metge i per l'autor del Curial que en les eines que hauria pogut tindre a l'abast, però que rebutja: el *Diccionari ortogràfic* (1917) del IEC⁵¹⁰, i la *Gramàtica de la llengua catalana* (1912) de Fabra⁵¹¹.

L'amor de Par pel model de llengua basat en els clàssics que ell ha escollit és indiscutible, i per aquest motiu felicita els redactors del *DCVB* per haver adoptat la grafia 'y' en lloc de 'i' com a conjunció copulativa, i els encoratja a "adoptar totes les altres grafies tradicionals en nostra llengua" (1925-1926, 423), que és el que ell ha intentat fer. Per això, després d'uns inicis més vacil·lants, perfectament justificats per la manca d'un codi ortogràfic reconegut per tothom, Par aprofundeix cada cop més en l'estudi de les obres cabdals de la literatura catalana i s'aproxima al que ell interpreta com un model a seguir. El fet, però, de treballar sobre un sistema allunyat de la llengua oral el traeix, ja que hi ha errors fonètics i gràfics que deriven de la influència del seu dialecte, errors que, d'altra banda, cometen altres il·lustres literats i lingüistes

---

⁵⁰⁹ Cal fer una remarca a aquesta afirmació, ja que si bé és cert que en els últims textos de temàtica lingüística Par sembla haver trobat un sistema ortogràfic que el convenç prou, en els textos de contingut religiós dels anys 30 no solament sembla haver retrocedit i reprès unes normes a les quals havia ja renunciat, sinó que les imprecisions i els errors són força freqüents. De tota manera, no sabem, en cas d'articles en publicacions periòdiques, quina és al responsabilitat de Par en el resultat final.

⁵¹⁰ Al prefaci de *Lo rei Lear* (1912, XIV) afirma que fins al moment no hi ha cap altre vocabulari seriós que el de Bulbena. Efectivament encara no s'havia publicat el del IEC, però pel que es veu posteriorment sembla que Par continua amb aquell diccionari com a punt de referència.

⁵¹¹ No cal insistir en la importància que té per a la tasca de fixació de qualsevol llengua la confecció d'una gramàtica i d'un vocabulari per a mots d'ortografia dubtosa que no poden encabir-se en un recull ortogràfic.

contemporanis a Par, i són molt comprensibles en una època de molts canvis, en què no és fàcil acostumar-se a un nou sistema i menys encara dominar-lo.

Com a exemples d'errors notoris en el sentit que es produeixen dins el mateix text —de vegades, en la mateixa pàgina, 'per a dir' i 'pera grafiarla' (1928b, 60), o en pàgines properes, 'no trova' (1928b, 32), 's'hi troben encara' (1928b, 33), 'trobem' (1928b, 34), 'es trobat' (1928b, 36)—, però que tenen una importància relativa, podem esmentar casos de manca d'accent, de variació de consonants, de presència o absència de 'h' intervocàlica o d'imprecisions fonètiques, per exemple, però en un text del mateix Par hi trobem una explicació que ell utilitza per justificar les vacil·lacions ortogràfiques dels clàssics i que ara pot aplicar-se a ell mateix: "cal [...] concedir un marge d'errades de mà que avuy també fem" (1924a, 15).

Cal matisar, a més, que, malgrat aquests errors, hi ha trets gramaticals als quals Par no renuncia pràcticament mai, com l'ús de la preposició 'ab', la conjunció 'y', els possessius àtons o la concordança del participi amb el complement, entre altres; que algunes paraules canvien a mesura que van passant els anys, depenent de les regles que segueix, com l'accentuació, per citar-ne algun; i que hi ha altres aspectes que no té tan assumits i que, per tant, són una font constant d'imprecisions, com el sistema pronominal, l'apostrofació de l'article femení o l'adscripció de verbs a una o altra conjugació. Alguns d'aquests trets els comparteix, com és lògic, amb altres antinormistes. Més característics de l'estil personal de Par, en canvi, són l'intent de recuperació del lèxic medieval i el manteniment d'algunes construccions que esdevenen obsoletes gairebé en el mateix moment d'emprar-les, com és el cas de l'ús dels relatius 'qui' i 'que' o de la passiva.

Així que van passant els anys, Par es torna més radical en les solucions ortogràfiques que adopta: els primers textos són els més propers a nosaltres, mentre que després opta per un estil cada cop més tradicional. En aquest sentit, el text escrit sobre la vida de Shakespeare (1916c) és el que comprovem més acostat a les Normes del IEC: a més del dígraf '-ix', Par separa els elements de la preposició 'per a'; usa 'el' com a article masculí i com a pronom de tercera persona masculina, en lloc de 'lo', i desfà la contracció de l'article i la preposició davant nom que comença en vocal; la desinència per al present i pretèrit imperfect de subjuntiu és '-i' ('hagi'); fa servir les formes reforçades del pronom

personal davant del verb ('ens recomana'); i empra sense vacil·lacions el relatiu possessiu, i la construcció 'preposició + el qual', en qualsevol de les seues formes. Segurament això és degut a una primera acceptació de les Normes de 1913, ja que com hem explicat anteriorment, Par col·labora durant un temps amb l'Institut (v. 2.3.3).

Sintàcticament, en canvi, com més madur esdevé, menys rebuscada sembla la construcció de les seues oracions. En aquest aspecte hi juga un paper molt important el tipus de text que redacta, ja que els inicials, centrats bàsicament en Shakespeare, impliquen molta més riquesa lèxica i sintàctica i un estil molt més literaturitzat, mentre que els estudis lingüístics són molt més sobris. A banda, fa la impressió que va incorporant innovacions ortogràfiques, morfosintàctiques i especialment lèxiques, a mesura que va aprenent dels seus mestres, els escriptors medievals.

Així, si teoritza sobre l'ordre dels elements de l'oració en Metge, per exemple, de seguida notem que, automàticament, aplica les conclusions a què ha arribat en la seua pròpia prosa; si reflexiona sobre l'ús d'un nou adverbí o una nova preposició, immediatament la retrobem en els seus textos. És per això que diem que la prosa de Par evoluciona segons els estudis que duu a terme i és també per aquest motiu que la prosa de la *Sintaxi* és la més elaborada, en el sentit que és el reflex de l'autor qualificat per Par com el príncep de les lletres catalanes.

Potser se'ns podria retraure que hem dedicat massa espai a la descripció de la llengua que empra Par, tot i que no hem citat exhaustivament tota la tipologia d'aspectes lingüístics susceptibles de ser comentats. No obstant això, creiem que ofereixen una idea global de com viu i sent Par la llengua, ajuden a entendre com treballa, i mostren a la pràctica quina és la seua concepció lingüística. A més, indirectament, fan palès el model de llengua dels clàssics medievals —especialment de Metge—, i ens serveixen per comentar alguns trets lingüístics que, per imitació, configuren el de Par.

I si ens hem entretingut a recopilar adverbis, preposicions i conjuncions és perquè volíem destacar precisament que la seua tria d'aquestes partícules no és casual, sinó que obeeix al seu desig d'acostar-se als clàssics i d'esdevenir així volgudament arcaïtzant. Per tot això podem concloure que, si no fos pel vocabulari —no només el lèxic en si,

sinó aquests elements a què ens hem referit—, el sistema que emprà Par no seria tan diferent del nostre. Sobre la riquesa i el manteniment d'aquest vocabulari arcaic, comparant-lo amb la llengua anglesa, diu:

"Encara que'l català, com llengua viva, no dèu solidificar-se en los motllos de sa edat d'or, emperò devem procurar qu'en ses evolucions no perdem mots y formes qui són restats insustituïts y dels quals havem fretura. Hom pot principalment aplicar això a les preposicions y adverbis, qui modifiquen tan peculiarment, que no'n trobem dos de sinonims. Ells són la causa de la riquesa d'expressió (malgrat la poca abundor d'arrels) de la llengua anglesa, los verbs de la qual n'adquireixen estenses y característiques gradacions. Ninguna llengua llatina pot traduir tots los adverbis y preposicions de dita parla; lo català, ab sa energia y ensemps llibertat de llengua encara no gramaticada ni inventariada, potser es la qui més s'hi acosta, mes a condició de no perdre ninguna de les particules qui, en mans d'en Llull y altres classics, li donaren una claretat y força admirables" (1912, 81).

La dificultat que enclou, doncs, adaptar-se a un sistema nou i canviant, sense referents de fàcil consulta, i la pròpia incapacitat de Par per mantenir la coherència, fan que hi hagi vacil·lacions i errors que, si bé poden provocar comentaris adversos pel seu entestament a recuperar un model lingüístic arcaic, no justifiquen en absolut la desqualificació del contingut de l'obra del lingüista ni el refús a l'estil general de l'autor.

4.3. *Sintaxi catalana segons los escrits en prosa de Bernat Metge*

Aquest llibre és, sens dubte, l'obra cabdal de Par, no solament per l'extensió del tractat sinó també pel rigor i meticulositat amb què treballa a partir dels textos de Metge, autor que el lingüista considera "lo príncep dels escriptors catalans", i del qual afirma que "l'estil precis, robust y encara ab sentor llatina de Ramon Lull, cobra, en ses mans d'artista de la renaxença, l'agençament rítmich, beutat expressiva y riquesa lèxica de

qui's complavía ja en la forma" (1923, V)⁵¹². Aquestes paraules serveixen a Par per justificar la tria de les dos obres en prosa de Metge, *Lo somni* i la traducció de l'obra de Petrarca *Valter e Griselda*, com a base de la seua *Sintaxi*, ja que, segons la seua opinió, en les obres d'aquest escriptor hi ha molta varietat constructiva, que abasta quasi tots els fenòmens sintàctics.

4.3.1. Originalitat i tradició

Aquest és, doncs, un dels motius que impulsen el lingüista a adoptar el títol de 'sintaxi catalana' per a l'obra d'un escriptor particular. L'altra raó és que la manca d'una sintaxi completa anterior obliga a emmarcar les cites de Metge dintre d'explicacions teòriques de caire generalitzat per tal que siguin més profitoses per als estudiosos catalans. En aquest sentit, Par demana disculpes als "romanistes y llegidors estrangers" per presentar les seues recerques amb comentaris de teoria gramatical que poden trobar "balders sinó enutjosos". En canvi, la manca d'un estudi sintàctic complet en català comporta "qu'a nostres lletraferits y literats los fora molt difícil de copsar les ensenyances derivades de les cites de Metge, sens encayrarles bé dins de les explicacions tècniques susdites" (1923, V). Par es presenta, per consegüent, com el primer lingüista que, tot i basar-se en Metge, i per tant, assumir que fa una gramàtica històrica, té com a objectiu escriure una sintaxi completa destinada als escriptors catalans, desitjant que els filòlegs romanistes "passin per alt mos comentaris, allà ahont los semblin trivialment sabuts, y axís mateix qu'ignorin les qüestions qui no'ls interessin", i que, en canvi, traguin profit de l'aportació de textos "del primer estilista català".

L'objectiu amb què Par encara el seu projecte és molt ambiciós, i demostra no estar exempt de raó, quan afirma que "en nostra terra hom no ha pas escrita encara una sintaxi complerta". Hereu d'una tradició gramatical gairebé inexistent en el camp sintàctic, Par es proposa d'omplir aquest buit, per la qual cosa advoca per l'estudi de temes que no han estat tractats en gramàtiques anteriors, com la formació dels verbs pronominals, els

---

⁵¹² Per evitar repeticions innecessàries, en totes les referències a la *Sintaxi* que apareguin en aquest capítol, només escriurem entre parèntesi la data de publicació i el número de la pàgina, si es tracta del pròleg, o el número de la secció, sense data, precedit del signe §.

relatius, els predicats purs i preposicionals dels règims, les formes no personals del verb, les proposicions subordinades, especialment les condicionals, o la qüestió de l'ordre en la proposició simple i composta (1923, V).

Efectivament, les gramàtiques anteriors a la que presenta Par no dediquen gaire atenció a la sintaxi. En ressenyem algunes de les més notòries, que ho evidencien⁵¹³. Ullastra (1743) hi dedica a penes 20 pàgines en el llibre sisè, que tracta sobre la construcció de les parts de l'oració. Ballot (1814) divideix la gramàtica en quatre parts: analogia, sintaxi, ortografia i prosòdia, i també dedica unes vint pàgines a la sintaxi, que divideix en "concordancia, régimen y construcción" (BALLOT: 1814, 102). Estorch i Siqués continua pel mateix camí en la seua *Gramática de la lengua catalana* (1857)⁵¹⁴, però, en paraules d'Alcover (1915, LVII) —que, per cert, l'anomena Estorch i Liqués—, no passava de ser "un gramàtic empíric sense cap formació científica". Més exagerat és el cas de Bofarull, que en el seu *Estudios, sistema gramatical i crestomatía de la lengua catalana* destina a la sintaxi una única pàgina, gairebé la meitat de la qual és per a la justificació:

"la semejanza que hay, respecto á la construccion y al régimen, entre la lengua castellana y la catalana, ahorra aquí el trabajo de fijar una porción de reglas y observaciones de que no hay necesidad, atendido el objeto de este sistema gramatical, tanto más cuanto, según repetimos en diferentes parajes, lo hemos escrito para personas que se supone tienen idea de lo que es gramática general. Por la misma razon ¿qué provecho resultaria de presentar ejemplos de vicios de la oración, si el barbarismo y el solecismo lo mismo son en castellano que en catalán?" (BOFARULL: 1864, 117).

---

⁵¹³ No hem fet un llistat exhaustiu de gramàtics anteriors a Par. Només n'hem volgut destacar alguns, i encara superficialment, per mostrar la manca d'una tradició sintàctica a casa nostra. Alcover, als comentaris del qual ens referim sovint en aquest capítol, en dóna una informació més detallada, des d'un punt de vista però, no necessàriament enfocat a la sintaxi. V. ALCOVER A. M. (1915). "Pròleg a la Gramática de la lengua catalana de Tomàs Forteza", dins FORTEZA (1915), p. V-LXXXVII.

⁵¹⁴ ESTORCH I SIQUÉS, Pablo (1857). *Gramática de la lengua catalana*. Barcelona: Imprenta de los herederos de la viuda Pla.

Tres anys més tard, la gramàtica conjunta de Bofarull i Blanch (1867) ja aporta una mica més d'informació sintàctica (p. 67-90). Els autors divideixen, com Ballot, la sintaxi en concordança, règim i construcció, i en la part de règim s'ocupen de l'article, el nom, el pronom, el verb, l'adverbi i locucions adverbials. Dediquen, a més, un apartat a la preposició, que comença amb un "Conocido el uso de la preposición, creemos propio de este lugar el siguiente índice de las frases mas peculiares del idioma catalán" (BOFARULL i BLANCH: 1867, 80), i continua amb un llistat de frases fetes, sense que parlin en cap moment de la preposició, ni s'hi vegi la relació. Quant a la tercera part, introdueixen la definició del que segons ells és la construcció gramatical de la llengua catalana, que "acorde con el genio particular de los habitantes del antiguo Principado, es sumamente sencilla, pues sigue en un todo el órden natural de las ideas, lo cual dá á la expresión un carácter de verdad, así como un vigor y un brillo altamente estimables" (BOFARULL i BLANCH: 1867, 87), i inclouen les figures de construcció que són les que permeten apartar-se de les regles que prescriu la sintaxi regular, amb exemples: "hipérbaton, elípsis, pleonasma, silépsis y análage". Acaben el seu breu tractat sintàctic amb les figures ortogràfiques més usuals: "sinéresis", "síncopa", "apócope", "sinalefa" i "metátesis", i enumerant els vicis de dicció, especialment el barbarisme i el solecisme, sense definició ni exemples (BOFARULL i BLANCH: 1867, 89-90).

Posteriorment, Milà i Fontanals en els seus *Estudios de lengua catalana* (1875), cita, com a fonts, Ballot, Estorch i Siqués, Bofarull i el diccionari de Labernia, i divideix el seu estudi en quatre apartats: fonètica, flexió (declinació i gèneres), formació de paraules i "partes inflexibles" (preposicions, conjuncions, adverbis, pronoms adverbials i interjeccions), però no dedica gens d'atenció a la sintaxi. Així, tot i fer-se mereixedor dels comentaris elogiosos a la seua obra, Alcover afirma que l'erudit no va arribar a confegir la gramàtica que la llengua catalana necessitava:

"Desgraciadamente el Mestre Milà no arribà a fer la gramàtica catalana que hauria poguda fer prodigiosament com negú; publicà sí la serie d'estudis gramaticals que hem ressenyats més amunt, a on hi ha incomparablement més sustancia i més llecor gramatical que dins tot lo que fins llavò hi havia escrit de gramàtica catalana; pero al cap i a la fi només eren redols de gramàtica, preciosissims, això sí, pero no eren tota la gramàtica" (ALCOVER: 1915, LVI).

Ni tampoc la fan Marià Aguiló ni Balari i Jovany, personalitats importants en les campanyes ortogràfiques del segle XIX, que no dediquen, però, els seus esforços a la gramàtica, en general, ni a la sintaxi, en particular. Després de Milà, una altra figura destacable és Ferrer i Carrió, que publica la *Gramática Histórica de las lenguas castellana y catalana* (1884)⁵¹⁵ i, tot i que "anava més ben orientat que'ls anteriors gramàtics catalans, no contant-hi el Mestre Milà" (ALCOVER: 1915, LIX), en aquesta obra concreta, no parla de sintaxi, sinó de fonètica, ortografia i analogia. En la següent edició d'aquesta gramàtica, refosa i ampliada, que apareix amb el títol *Gramática de la Lengua Catalana segons los principis que informen la gramática històrica per Ignaci Ferrer y Carrió...*(1896)⁵¹⁶, sí que hi ha un apartat dedicat a la Sintaxi, però Alcover retrau, en primer lloc, que "en té ben poc d'*històrica*" i, en segon lloc, que "resulta massa deficient, massa buida en totes les seues tres parts: *Fonètica, Analogía, Sintaxis*" (ALCOVER: 1915, LIX- LX).

Els llibres *Análisis morfològich de la Llènga Catalana antiga comparada ab la moderna* (1895)⁵¹⁷ i *Análisis fonològich-ortogràfich de la llènga catalana antiga y moderna* (1896)⁵¹⁸ del jesuïta Jaume Nonell, tenen una extensió considerable, i se singularitzen, el primer, per "la munió sens fi d'exemples que adueix dels monuments clàssics catalans dels sigles XIII, XIV i XV" (ALCOVER: 1915, LXII), i el segon, per l'estudi dels sons dins els textos medievals catalans, que el fan concloure que la fonètica actual no discrepa de l'antiga. Tanmateix, no representen cap pas endavant en el camí dels tractats sintàctics, perquè l'autor tampoc no ho pretén, com es pot observar pels títols. En canvi, el 1898 Nonell publica una altra obra lingüística, *Gramática de la Lengua catalana*⁵¹⁹, que es divideix en fonologia (fonètica, ortologia, prosòdia, ortografia), lexicologia (etimologia, morfologia) i sintaxi, i que, segons Alcover (1915,

⁵¹⁵ FERRER I CARRIÓ, Ignasi (1884). *Gramática Histórica de las lenguas castellana y catalana*. Barcelona: Est. Tip.-Lit. de Celestino Verdaguer.

⁵¹⁶ Barcelona: Imp. Renté i Cantó, *apud* ALCOVER: 1915, LIX.

⁵¹⁷ NONELL I MAS, Jaume (1895). *Análisis morfològich de la llènga catalana antiga comparada ab la moderna*. Manresa: Est. Tip. de Sant Josèph.

⁵¹⁸ NONELL I MAS, Jaume (1896). *Análisis fonològich-ortogràfich de la llènga catalana antiga y moderna*. Manresa: Est. Tip. de Sant Josèph.

⁵¹⁹ NONELL I MAS, Jaume (1898). *Gramática de la Lengua Catalana*. Manresa: Establiment Tipogràfic de Sant Josep.

LXIII) "ès la millor que hi ha fins avui de la Llengua Catalana, fora la del Mestre Fortesa i la d'En Fabra". Alfons Par també deu estar d'acord amb aquesta afirmació, ja que en la seua *Sintaxi* les úniques referències a gramàtiques catalanes són, precisament, les d'aquests tres autors⁵²⁰.

Als autors anteriors, inclòs el pare Nonell, Alcover els retrau la manca d'una formació romanista més sòlida⁵²¹, que els hauria evitat les deficiències metodològiques i de contingut que palesen i que, en el cas del jesuïta, "desllueixen la seua producció filològica, que els catalans no han apreciada així com calia" (ALCOVER: 1915, LXIII). En canvi, Fabra "ès el qui ha alcançada una formació científica romanista més refilada i alta de punt i el qui ha demostrat tenir més dots gramaticals, fora el Mestre Fortesa" (ALCOVER: 1915, LXIV). Fabra, però, conscient de la necessitat de resolució del problema ortogràfic, dedica els seus esforços, principalment, a la fixació de la llengua i, tot i les lloances que mereix la seua *Gramàtica de la Lengua Catalana* (1912), es, com afirma Alcover (1915, LXV), comparant-la amb la de Forteza, sobretot en els apartats de fonètica i morfologia, "preciosa com cap altra d'*elemental* n'hagen escrita de la nostra Llengua; però al cap i a la fi ès *elemental*".

Altres autors que podríem considerar menors quant a la rellevància de la seua aportació gramatical són Antoni Bulbena —que signa també amb els pseudònims Antoni Tallander i Mossèn Borra—, Rafel Monjo i Segura, Joan Bardina, i Antoni Rovira i Virgili. El primer, que se subscriu en les seues diferents obres⁵²² a la gramàtica que

---

⁵²⁰ Tanmateix, Solà, a "L'obra de Jaume Nonell" —*Miscel·lània Antoni M. Badia i Margarit*, 6. *ELLG*, XIV. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1987, p. 231-241—, tot i reconèixer alguns mèrits en els estudis de Nonell, com les pàgines dedicades als pronoms febles, "amb observacions ben interessants" (SOLÀ: 1987, 239), desqualifica el seu treball en general i tracta l'autor de "gramàtic insegur o que no sap el que es proposa" per l'abundància de classificacions i enumeracions en què "s'enxarxa". Ho exemplifica, entre altres coses amb els capítols dedicats a ls preposicions, que "són exemples de casuística mal païda i de dispersió" (SOLÀ: 1987, 238).

⁵²¹ En aquest tema Solà coincideix amb Alcover i afirma: "Ja des de la primera pàgina es veu clarament que el nostre autor desconeix *per complet* l'estat de la romanística i els seus procediments" (SOLÀ: 1987, 233), la qual cosa, a més de la manca de referències a altres gramàtics, obliga Nonell a "inventar-se literalment el procediment i altres premisses" (SOLÀ: 1987, 234).

⁵²² TALLANDER, Antoni [pseudònim d'Antoni Bulbena] (1898). *Lliçons familiars de gramàtica catalana*. Barcelona: La Acadèmica.
BULBENA, Antoni (1900). *Quatre regles de gramàtica que Mossèn Borra dictà per la gent catalanesca*. Barcelona: La Catalana.

segueix la tradició literària⁵²³, a penes dedica dos pàgines a la sintaxi; Alcover (1915, LXVII) apunta que hauria d'escriure obres de més empena per poder apreciar millor la seua vàlua lingüística. Monjo opina que "es el llenguatge parlat la veritable base de la escriptura", però només es dedica a l'ortografia, com anuncia el títol⁵²⁴. Els dos darrers sí que dediquen més atenció a la sintaxi. Bardina, d'una banda, escriu un manual bastant complet, però de caràcter molt general, amb finalitat pedagògica, en què inclou els apartats d'analogia, morfologia, etimologia, sintaxi, prosòdia, fonologia, ortografia i filologia⁵²⁵. Rovira i Virgili, que segueix les Normes del IEC, presenta una gramàtica que divideix en quatre parts intitolades 'de les lletres', 'de les síl·labes', 'de les paraules' i 'de sintaxi', però no hi aprofundeix gaire perquè es tracta d'una gramàtica elemental⁵²⁶.

A aquests tractats gramaticals que precedeixen l'obra de Par, en els quals poca cosa hi ha sobre el tema sintàctic, s'hi poden afegir altres estudis breus que, tot i no estar formalitzats en cap gramàtica, són precursors de la línia que, després, segueix el lingüista. Alcover (1915, XLIX), en aquest sentit, lamenta que Forteza morís abans d'enllestir els capítols de la seua obra dedicats a la sintaxi i l'ortografia:

"Sí que ho va ésser una gran desgràcia, un mal fat que el Mestre Fortesa no pogués endardellar ni espinzellar la *sintaxis* catalana, segons el pla i les noves orientacions que marcà el gran Diez per estudiar i escorcollar la sintaxis de les llengües romàniques!"

TALLANDER, A. (1906). *Bréus observacions amb motiu del Primer Congrés de la Llenga Catalana per Antoni Tallander, afegit un estudi sobre l'article català*. Barcelona: Stampa de Francesc Badia.

BULBENA, A. (1907). *Lliçons de llenga catalana literaria & tradicional*. Barcelona: Imprempta d'en Francesc Badia.

BULBENA, A. (1915). *Darrera paraula sobre les Normes ortogràfiques de l'Institut d'Estudis Catalans per un català zelós de la llenga literaria tradicional, única escrita, en tot Catalunya, Rosselló, Valencia y Mallorca*. Barcelona: Imp. Catalonia.

⁵²³ Bulbena, en la seua obra sobre les Normes (1915) es manifesta com a antinormista i com a defensor del model tradicional. Aquesta darrera característica li havia fet proclamar anteriorment sentències tan curioses com:

"Es l'article, en bon català, *lo e los*:
usar *el* és propi de castellufós" (BULBENA: 1900).

⁵²⁴ MONJO I SEGURA, Rafel (1902). *Reglas prácticas d'escriptura catalana*. Barcelona: Tip. L'Avenç.

⁵²⁵ BARDINA, Joan (1907). *Gramàtica Pedagògica de la Llenga Catalana*. Barcelona: Baguñá.

⁵²⁶ ROVIRA I VIRGILI, Antoni (1916). *Gramàtica elemental de la llengua catalana*. Barcelona: Llibreria Espanyola.

Segons l'opinió del canonge, doncs, Forteza estava cridat a fer "aqueixa part tan capital de la gramàtica catalana, que encara està per fer, segons aqueix sistema i orientacions" (ALCOVER: 1915, XLIX), però, en canvi, sí que "té la gloria d'esser estat el primer de tots els gramàtics catalans que aglapí i mostrà per primera volta una serie de lleis sintàctiques de la llengua catalana, que constitueixen els trets característics de la nostra sintaxis i que la diferencien a l'uf de la sintaxis castellana; i, si bé l'arramben a la francesa i a l'italiana, de les quals es parenta més propinca que de la castellana, no la hi arramben tampoc tant que la confonguen amb cap d'aquelles. Aquestes lleis son:

- l'us de l'auxiliar *esser* per fer els temps composts de la veu activa dels verbs reflexius i de certs verbs intransitius que expressen moviment local o cert estat d'immanencia
- la concordança del participi amb el terme d'acció, tant si aquest va davant aquell com si li va darrera
- l'omisió de la preposició *a* pel terme d'acció en acusatiu de les *oracions d'activa*
- la raresa casi absoluta de la veu passiva dins la llengua viva i dins els escriptors catalans anteriors an el sigle XVI, es a dir, durant l'edat d'or de la nostra Llengua" (ALCOVER: 1915, LXXXI).

Aquestes quatre regles les havia tractat també Alcover en el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana (ALCOVER: 1906, 359-391), reconeixent que Forteza havia estat el primer gramàtic a formular-les, tot i que no va tindre temps de deixar-les per escrit. Alcover afirma que aquestes lleis són vives encara en la llengua oral —tot i que matisa que amb més força a les Balears—, i que, per tant, cal que els escriptors catalans les observin per arribar a "la restauració completa i absoluta de la Llengua Catalana" (ALCOVER: 1915, LXXXIV).

Par, en la *Sintaxi* dóna compte d'aquestes 'lleis' (v. 4.3.4), i les observa —seguint les recomanacions d'Alcover—, en els seus propis escrits, però, a més, recull en la seua

obra altres aspectes sintàctics que s'exposen en el Congrés de 1906, com el tema que presenta Costa i Llobera⁵²⁷, per a qui "l'ús de la preposició *a* de l'acusatiu (quan se tracta de persona, nom propi o personificació) pertany únicament al castellà; constitueix una anomalia, confonent dues relacions tant distintes com les del datiu y l'acusatiu; finalment es contrari a la tradició llegítima de la llengua catalana per tot lo qual no s'hi pot admetre més" (COSTA I LLOBERA: 1906, 119). O el que ofereix Miquel i Planas sobre els relatius *qui* i *que*⁵²⁸, per a la distribució dels quals proposa "la restauració, dins el llenguatge literari quan menys, del *qui* subjecte, tal com se troba empleat en les obres dels nostres autors clàssics, y tal qual s'usa encara en la llengua francesa⁵²⁹" (MIQUEL I PLANAS: 1906, 322).

Una altra de les comunicacions interessants presentades en el Congrés és la d'Emili Vallès⁵³⁰, el qual reflexiona sobre la importància de la sintaxi com a fet diferenciador de les llengües, i l'oblit en què s'ha mantingut aquesta disciplina a casa nostra. Seus són els següents comentaris, que reproduïxen la importància de la matèria i la preocupació per la manca d'estudis sintàctics en català: "es la Sintaxi la forma substancial de l'idioma, aquella forma qui ha d'emmotllar les altres parts de la Gramàtica, constitutives de la matèria amorfa del llenguatge, fons comú que ha de servir de terra ont la individualitat de l'idioma sia fecundada"; "res més llògic que l'endregar esforços importants a la reconstitució de la Sintaxi Catalana, ja que ella ha d'esser qui proclami ben alt l'autonomia d'aquest signe típic de la nostra personalitat dins el conjunt dels pobles"; "si Catalunya es un poble qui reclama la seva Autonomia, a n'aquest poble li cal comensar per reconquerir l'Autonomia de la seva llengua, i per lograr axò cal col·laborar decididament a la tasca de reintegrar-nos la nostra Sintaxi, avui arxivada en els vells textos dels temps venturosos de nostre idioma i un xich també en l'ingenu i rústech parlar de les gents catalanes separades per les altes muntanyes dels nostres centres de

⁵²⁷ COSTA I LLOBERA, M. (1906). "La preposició *a* en l'acusatiu", dins CONGRÉS (1906), p. 119-123.

⁵²⁸ MIQUEL I PLANAS, R. (1906). "Els relatius *que* i *qui*", dins CONGRÉS (1906), p. 322-324.

⁵²⁹ Par dedica un dels seus treballs més reconeguts a l'estudi d'aquests relatius (v. 4.5.5, i 4.5.6) i aplica sistemàticament en els seus escrits el criteri exposat pel bibliòfil de *qui* per a subjecte i *que* per al complement (v. 4.2.5.3.9).

⁵³⁰ VALLÈS, Emili (1906). "Perquè 'l Congrés se ficca tant en la defensa de la Sintaxi?", dins CONGRÉS (1906), p. 309-313).

cultura"; "¿Qui no reconeix la importància de lo molt que resta per esbrinar dins el camp de nostra Sintacsi, considerant no més la munió de temes d'aital genre que s'han presentats a que'l present Congrès hi donga la seva opinió?" (VALLÈS: 1906, 311); "¿Y a què's deu aqueixa aparent i excessiva semblança del català ab la llengua castellana? A res més que a la corrupció de nostra Sintacsi, i a la poca importància que se li ha concedida en els estudis llingüístichs a Catalunya"; i, finalment, "s'ha oblidat molt a Catalunya l'estudi de la Sintacsi" (VALLÈS: 1906, 312). L'autor acaba el seu discurs fent una crida als assistents al Congrès en to patriòtic, instant-los a estudiar la llengua, i concloent: "mes en vostres estudis i escorcolls recordeu-vos de la Sintacsi" (VALLÈS: 1906, 313).

No sabem si Par, admirador de l'obra d'Alcover i de Forteza, va veure's interpel·lat per Vallès o potser va sentir-se cridat per a ser la persona que emprengués la tasca de dur a terme aquella sintaxi que hauria de seguir el model de Diez, i que, en paraules d'Alcover suara esmentades, "encara està per fer", però ja des del títol de l'obra, gens ambigu ni convencional a l'època, planteja la seua intenció de fer una sintaxi⁵³¹. I aquest és un dels trets més originals que envolten l'obra de Par, si mirem el context en què naix. No hi ha gairebé precedents en les gramàtiques anteriors, i no obstant això, s'enfronta a una de les parts de la gramàtica més poc tractades, fent-ne una monografia. Així, encara que la resta del títol ens transporti a l'època medieval —cosa que, efectivament, indica que estem davant d'una gramàtica històrica, tant en voga en el moment que viu Par, perquè els exemples són de l'autor del *Somni*—, en el pròleg, Par especifica que tria Metge perquè en la seua obra "tots los fenomens sintàctichs hi són compresos".

4.3.2. Manuscrits i lloc d'edició

Par declara en el prefaci de la *Sintaxi* que hi ha tres manuscrits del *Somni*: el de l'Ateneu Barcelonès (A), el de la Bibliothèque Nationale de Paris (P), i el de la Universitat de Barcelona (U). Ell es refereix gairebé sempre al primer, perquè és el més antic i el

---

⁵³¹ Recordem que Par el 1906 manifesta en una carta a Alcover el seu interès per fer una sintaxi basada en Llull (v. 4.7.1).

millor —mentre que qualifica els altres dos de "molt embastardit" i "plè de corrupcions", respectivament—, però, com que és difícil que la gent el pugui consultar, dóna la referència de l'edició moderna publicada per "lo molt erudit y consciencívol investigador En R. Miquel y Planas" (1923, VI-VII) en la Nova Biblioteca Catalana, tot i que aquest darrer, a pesar que dóna al peu de pàgina totes les variants, adopta la lliçó del manuscrit U. El mètode que empra és citar la numeració de les ratlles de l'edició del bibliòfil.

Pel que fa als manuscrits de *Valter e Griselda*, en fa servir dos: el manuscrit de Marià Aguiló, que es troba a l'Institut d'Estudis Catalans i que designa amb les lletres VA, i el de la Universitat de Barcelona (VU).

Par publica la *Sintaxi* a Halle an der Saale, seu de la Martin Luther Universität Halle-Wittenberg. L'editor és el Dr. Alfons Hilka, professor de la Universitat de Göttingen. No sabem per intermediació de qui publica en aquella ciutat, el que sí sabem és que Alemanya és una gran potència cultural a l'època, seu dels romanistes més prestigiosos, i que l'any 1908 Barnils, Grieria i Montoliu, per iniciativa de Bernhard Schädel⁵³², obtenen una beca de la Diputació de Barcelona per estudiar filologia romànica a la Universitat de Halle, de la qual són professors il·lustres l'esmentat Schädel i Hermann Suchier⁵³³, i deixebles reconeguts, Krüger i Niepage. Així doncs, el contacte amb Halle pot vindre de la mà dels tres estipendiats, que eren amics de Par, especialment Montoliu (v. 2.1.3.4).

Badia i Margarit, en una conversa particular, apunta una altra possible motivació que pot explicar el lloc d'edició escollit: als romanistes alemanys —com hem dit, força nombrosos a l'època—, els és més fàcil el català arcaïtzant proposat per Par que la versió modernitzada, perquè s'acosta més al model clàssic que ells coneixen.

---

⁵³² Bernhard Schädel (1878 — 1926) Filòleg alemany. Fou professor a les universitats de Halle i Hamburg. Molts estudis seus són dedicats a tema català. Féu viatges al domini lingüístic, prengué part activa en la preparació del Congrés de 1906.

⁵³³ Hermann Suchier (1848 — 1914) Filòleg alemany. Fou professor a les universitats de Marburg, Zuric, Münster i Halle, a l'última de les quals explicà alguns cursos de literatura catalana.

Una altra possibilitat és que a Halle, per la tradició germànica en els estudis de romanística, s'haguessin especialitzat en publicacions de gramàtica històrica, cosa que explicaria que la gramàtica de Hanssen⁵³⁴, de la mateixa temàtica, també s'hagués publicat en aquella ciutat.

Independentment de l'origen de la relació de Par amb la ciutat, és fàcil de comprendre que l'opció que fa pel model de llengua no oficial l'obliga a buscar altres sortides, cosa que d'altra banda en dificulta la difusió. I en aquest sentit, en la seua conferència sobre la gestió a l'Ajuntament (v. 3.1.2.1), es lamenta per haver escrit obres en català de les quals el públic que l'escolta no s'ha pogut assabentar perquè "no han tenido la suerte de ir aprobadas por determinados institutos" (PAR: 1924b, 1814).

Hilka felicita Par per la gramàtica editada, quan el visita, l'any 1925, i li encomana un article per a la *Zeitschrift für Romanische Philologie*, revista que, d'altra banda, és la que promou la col·lecció on es publica la *Sintaxi*: "M'acollí molt bè, mellor de lo que jo esperava y meresch, y me demanà molt insistentment que li enviès algun treball pera la *Zeitschrift*" (Carta de Par a Montoliu: 22/05/1925, *apud* JULIÀ: 1986b, 323). El lingüista li envia, finalment, l'article sobre "Separació de mots coordinats" (1925)⁵³⁵.

4.3.3. Fonts

Par segueix el model emprat per Meyer-Lübke en la confecció de la gramàtica, i així ho afirma en el prefaci:

"Aquesta sintaxi es estat concebuda y desenrotllada en conformitat fidel ab les obres mestres de la moderna filologia romànica, ço es, aquelles de Diez, Meyer-Lübke, Darmesteter, Gastó París, Pau Meyer, K. Nyrop etc. En línees generals, lo mètode adoptat es lo del según" (1923, VI).

---

⁵³⁴ HANSSSEN, Federico (1913). *Gramática histórica de la lengua castellana*. Halle: Max Niemeyer.

⁵³⁵ Hem ressenyat aquest article a 4.5.2.

Efectivament, Par segueix en molts casos literalment el romanista suís, citant la font, com es pot veure en aquests exemples d'ambdós gramàtics sobre l'ordre dels mots en l'oració:

"Segons Meyer-Lübke [...] Enclòs s'acomplia açò ab les preposicions, les quals, en conseqüència, no anaven preposades, sinó postposades: 'mecum' ne fou una derivació" (§ 1199).

"... et une preuve évidente qu'ici aussi à une époque préhistorique dominait l'enclise et que les PRÉPOSITIONS étaient originairement des postpositions, c'est l'existence de *mecum, quocum, quoad*" (MEYER-LÜBKE: 1890-1906, § 713).

Tanmateix, com acabem d'explicar, Par assenyala en el pròleg que segueix bàsicament Meyer-Lübke i, per tant, no el cita directament en la majoria dels comentaris que duu a terme. Sense deixar el capítol esmentat, anotem tot seguit dos nous paràgrafs on es veu clarament la influència del romanista, sense que Par hi faci referència:

"Y la freda lògica procehí en lo discurs de ço conegut a ço desconegut, y essent açò lo qui nos interessa més, determinà qu'en l'ordenació habitual lo més important, lo més característich anés darrera [...] Y finalment, vingué la gramàtica..." (§ 1196, § 1197).

"... c'est que le discours va du connu à l'inconnu et que par conséquent c'est la chose la plus importante ou du moins la plus récente qui occupe la dernière place. Mais cet ordre logique des mots est alors entrecarré par l'ordre gramatical..." (MEYER-LÜBKE: 1890-1906, § 712).

Aquesta només és una petita mostra de les similituds que podem trobar entre els dos lingüistes, però si resseguim les diferents seccions, en trobem moltes més. Ara bé, on queda més clara la influència de Meyer-Lübke en la *Sintaxi* és en la distribució general dels capítols i en l'organització dels continguts. Així, sense deixar el capítol sobre

"Ordenament", es poden observar diverses coincidències en l'índex detallat que hem situat en aquest quadre comparatiu⁵³⁶:

<i>Grammaire des langues romanes</i>	<i>Sintaxi catalana</i>
Chapitre VI: ACCENTUATION ET ORDRE DES MOTS	Sisena part: ORDENAMENT
§ 712 <i>Introducció</i>	§ 1195-1197 <i>Introducció</i>
A. Mots atones	Capítol I. Mots à tons
§ 713 Prépositions / pronoms-sujets	§ 1198 <i>Col·locació</i>
§ 714 Article	§ 1199 <i>Preposicions</i>
§ 715 Pronoms-régimes	Pronoms personals règims
§ 716 <i>toutes les langues romanes</i>	§ 1200-1215
§ 717 En roumain	Article
§ 718 L'italien	§ 1216-1218
§ 719 Le français moderne	'Hom' subjecte
§ 720 En espagnol	§ 1219
§ 721 Le portugais	Verbs enclítics
§ 722 Pronoms avec l'infinitif, le gérondif et le participe	§ 1220-1222 <i>'habere' y 'esse' ab participi passat</i>
§ 723 Le rheto-roman	Conjuncions
§ 724 <i>esse</i> et <i>havere</i> avec le participe en -t	§ 1223
§ 725 Les possessifs	
§ 726 Les conjonctions	
§ 727 Deux mots atones soient unis entre eux	
§ 728 Mots proclitiques et des enclitiques	
B. Combinaisons fixes	Capítol II. Categories gramaticals
I. Combinaisons inséparables	Substantiu y adjectiu
§ 729 Substantif et adjectif	§ 1224 <i>introducció</i>
§ 730 <i>adjectif préposé et postposé</i>	§ 1225 <i>adjectiu davant i darrere el nom</i>
§ 731 adjectifs qui apparaissent devant le substantif	§ 1227 <i>adjectius que sempre precedeixen el substantiu</i>
§ 732 <i>adjectif avec d'autres déterminations / adverbe de gradation</i>	§ 1228 <i>un adjectiu amb altres determinatius / amb adverbi anteposat / un sol substantiu amb diversos adjectius</i>
§ 733 un seul substantif avec plusieurs adjectifs	Substantiu y pronoms adjectius
§ 734 possessifs	§ 1231 Pronoms adjectius demostratius, possessius, indefinits, numerals
[...]	[...]

⁵³⁶ En lletra rodona, els títols que donen els autors —Meyer-Lübke, en versaletes dins de la secció—; en cursiva, paraules clau de les seccions amb les nostres paraules.

La relació és evident. Moltes seccions tracten els mateixos temes, i la distribució dels continguts és molt similar. Aquest és un retret que Aramon fa en el Primer Congrés Internacional de Catalanística, en què, responent a l'interès de Solà per l'obra de Par, especifica que aquest s'havia basat en Meyer-Lübke: "il lui a emprunté tous les casiers et il les a remplis de faits catalans au lieu d'établir des casiers appropriés a la langue de Bernat Metge" (*Linguistique catalane* 1973, 78, *apud* IGLÉSIAS: 88-89, nota 108).

Tot i que, com hem dit, hi ha un paral·lelisme evident, considerem que aquesta no és una crítica prou fundada, perquè Par, que reconeix el seu deute amb el romanista, divergeix del seu mestre en altres qüestions, com també palesa aquest quadre⁵³⁷. En primer lloc, els objectius són diferents: Meyer-Lübke elabora una gramàtica de les llengües romàniques, mentre que Par parteix dels punts que proposa el romanista per adaptar-los a la sintaxi de la llengua catalana. Això es nota en l'atenció que el romanista dedica a les diferents llengües neolatines, mentre que Par concentra els seus esforços a detallar el model de llengua que emprà Metge. Per exemple, el primer destina les seccions § 715-723 a parlar dels pronoms règims en les diferents llengües, i Par, en canvi, ocupa les seccions § 1200-1215 a parlar de totes les possibilitats de col·locació dels pronoms règims en la prosa de l'escriptor medieval i en català modern: darrere el verb; davant, quan el verb comença en vocal i en consonant; davant, quan el verb comença en consonant i en vocal, i els pronoms àtons van precedits per adverbis, conjuncions, pronoms personals o relatius... Par estudia totes les formes possibles tenint en compte totes les combinacions.

Aquesta divergència en la finalitat de les dos gramàtiques fa que hi hagi una altra diferència important en la concepció dels llibres: Meyer-Lübke va de la regla general que s'adiu a les llengües romàniques a cada llengua en particular, mentre que Par pot seguir dos mètodes diferents: o bé parteix de la llengua catalana en particular —introduint-hi, generalment, l'etimologia— per arribar, si cal, a donar una norma més general, que pressuposa la comparació amb les altres llengües romàniques, o bé segueix

---

⁵³⁷ Cal recordar que Par és autodidacte i que hi ha una manca de tradició en els estudis sintàctics a casa nostra. Per tant, recorre als especialistes del moment i n'adapta el mestratge als objectius que pretén

la petja de MeyerLübke, repassant el fenomen en les llengües romàniques i acabant en la llengua catalana, en l'explicació de la qual s'expleia molt més. Tant si és un cas com l'altre, recorre gairebé sempre als exemples de Metge, excepte quan l'aspecte de què tracta no es troba en l'escriptor medieval. Vegem-ho amb exemples:

"§ 733.⁵³⁸ Quand on attribue À UN SEUL SUBSTANTIF PLUSIEURS ADJECTIFS, ils viennent en général après lui; ils constituent une explication ultérieure et distinctive du substantif: cf. en obw. [...], en ital. [...], en a. franç. [...], en esp. [...]"

"Article // 1216. Trobem un estat de coses, si no exacte, molt semblant a ço qu'hem vist ab los pronoms àtons; a la fi, l'article català no es als sinó lo pronom demostratiu 'ille' afeblit y atonitzat. // En català, com en la major part de les llengües germanes, l'article definit va sempre abans lo nom, sigui immediatament, sigui ab l'entremitg d'algun adjectiu. Açò en l'ordenació que podríem dirne regular. // Noresmenys, es proclítich del nom, exceptuant en los casos qu'examinarem dejús [...] // Metge escriu sempre [...]"

"1205. Ab aquest estat de coses com apunt d'esguart, retrotrayemnos a l'època llatina. En son periode clàssich los pronoms àtons eren sempre enclítichs, mes en lo baix llatí y en la formació del romànich, quan aquells van davant lo verb, comença a introduhirse llur proclisi respecte a aquest. En tal posició hi ha lluyta, donchs, entre que reposin en lo mot qui'ls preceheix o en lo verb qui'ls segueix. // Referintse al francès, Meyer-Lübke diu [...] // Nostre Metge, com veurem detalladament, segueix la pauta següent [...]"

Com es pot observar, el primer fragment és de Meyer-Lübke i segueix l'estructura que hem comentat: norma + exemples en llengües romàniques. Els altres dos exemples són de Par i, tal com hem apuntat, difereixen en el plantejament del tema.

---

aconseguir de formular una gramàtica basada en Metge, encara que potser no ho fa amb tanta fortuna com Fabra, que també beu en les fonts de la romanística europea i excel·leix en el coneixement lingüístic.

⁵³⁸ En tots tres casos introduïm el fragment amb el número de secció —i amb el títol, en el segon— i, com que només ens interessa l'estructura, marquem amb // la separació entre paràgrafs.

I encara podem extraure més conclusions de la comparació de les dos gramàtiques i de l'exposició d'aquests exemples. La primera és que la introducció de comentaris sobre altres llengües romàniques que fa Par no implica necessàriament que les conegui: de vegades les esmenta fent referència a l'aportació de Meyer-Lübke o a altres gramàtics. Així, del pronom 'hi' el romanista diu: "*ibi* et ses représentants, c.-à-d. l'ital, *vi*, *ci*, le franç. *y*, le prov., a.-esp., a.-port. *i*" (MEYER-LÜBKE: 1890-1906, § 65). I Diez⁵³⁹ també n'havia parlat: "on a l'adverbe *IBI*, ital. *vi* ou *ci*, v.esp. v.port. *y*, pr. *y* (*hi*, *i*), fr *y*" (DIEZ: 1874-1876 III, 50). Par recull aquestes dades i hi afegeix la del català:

"L'adverbi 'ibi' (baix llatí 'ivi'), la significança del qual era 'allí', prest s'expandí ab valua pronominal per les llengües romàniques, causant en italià antich 'i', modern 'vi, ci'; francès 'y'; provençal 'y, i'; castellà vell 'hi'; portuguès 'hi', y català 'hi, y'" (§ 93).

La segona conclusió que es desprèn, no del quadre, sinó de la consulta d'aquestes gramàtiques de la romanística alemanya —i aquesta ja és una apreciació més subjectiva—, és que gràficament la *Sintaxi* és molt més clara i de més fàcil consulta. Els dos romanistes estrangers dediquen un paràgraf a cada secció, sense emprar els punts i a part, amb la qual cosa, quan l'exposició és una mica llarga, la lectura es fa feixuga i és difícil de trobar-hi una referència concreta. En aquest sentit, Par s'inscriu en la tradició de gramàtics com Forteza, amb edicions tipogràficament més acurades.

Deixant de banda aquesta llarga disquisició comparativa centrada en un dels capítols —que ens semblava necessària perquè el mateix Par reconeix que s'ha basat principalment en Meyer-Lübke, i volíem demostrar fins a quin punt—, són molts altres els aspectes gramaticals per a la descripció dels quals el lingüista autodidacte s'inspira en el romanista suís, i en altres gramàtics.

Un tema que volem ressenyar detalladament és el que fa referència al pronom 'hi' —suara esmentat pel tema etimològic—, en primer lloc, perquè per explicar el tipus de

---

⁵³⁹ DIEZ, Frédéric (1836-1842). *Grammatik der romanischen Sprachen*. Reimpresió de l'edició francesa, traduïda per A. Morel-Fatio i G. Paris (París: Librairie A. Franck, 1874-1876). Ginebra / Marsella:

complements que pot substituir, Par remet a l'obra de diversos gramàtics; en segon lloc, perquè creiem que demostra una bona intuïció lingüística de Par i tracta un dels temes sobre els quals encara es debat actualment; i, en tercer lloc, perquè el lingüista, en estudis posteriors a la *Sintaxi*, modifica la seua percepció sobre aquest aspecte.

Par afirma que "de conformitat ab sa etimología, nostre 'hi' substituheix, en primer lloch com a pronom àton, tot nom o pronom tònic corresponent al cas llatí d'ablatiu" (§ 93), però, tot seguit, apunta altres valors per a aquest pronom, al·ludint a diferents tractats gramaticals. Així, resumeix els comentaris de Nyrop⁵⁴⁰, el qual, referint-se al francès, assenyala "qu'aquest pronom adverbial serveix pera traduhir los locatius 'ad' y 'en', y àdhuch en qualque mida assumeix les funcions del datiu"; els de Darmesteter (1897, 60) que manté que "comme pronom véritable, y tient lieu d'un nom précédé d'une préposition et fait l'office de complément indirect. La langue moderne, dans ses différents emplois, tend à n'en faire usage que pour représenter des noms des choses"; els de Diez (1874-1876 III, 49-50), "pour le rapport représenté par *ad*, en tant qu'il ne répond pas au datif proprement dit, auquel un pronom conjonctif a déjà été affecté, on a l'adverbe *ibi* [...] Cet adverbe renvoie à des objets et à des propositions entières; il se prête difficilement à être rapporté à des personnes"; i, finalment, els de Meyer-Lübke (1890-1906, § 65): "... *ibi* et ses représentants [...] sont employés dans tous les cas où figure autrement la préposition *ad*; mais, pour le datif pur et simple, il est plus rare [...] Ici aussi la langue moderne évite de faire rapporter l'adverbe à des noms de personnes".

Par resumeix aquests comentaris i explica quin és el funcionament del pronom 'hi' en català. En ablatiu, supleix un pronom precedit de qualsevol preposició, excepte 'de', i en això manifesta el seu acord amb els gramàtics que consulta, exceptuant Nyrop, que només parla de 'a' i 'en', "jatsía qu'en efecte aquestes preposicions siguin les més sovint reemplaçades". Però, contràriament a la resta de llengües romàniques i fins i tot al que fa Metge, el lingüista autodidacte afirma que "l'ús de 'hi' referintse a persones no es anat minvant en l'edat moderna, ans precisament es esdevingut lo contrari. Axís, dihem:

Slatkine Reprints/Laffitte Reprints, 1973. 3 volums.

⁵⁴⁰ NYROP, Kr. (1903-1913). *Grammaire historique de la langue française*. 4 volums. Copenhague: Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag.

'¿Saltarás per sobre meu? Hi saltaré', '¿Véns ab mi? Hi vinch', '¿Anem contra la mentida? Hi anem'⁵⁴¹, etc.". Par explica aquesta particularitat de la llengua catalana en la manca de forma àtona per a l'ablatiu en els pronoms personals, "forma qui per sa concisió y afixibilitat tant s'avé ab lo caràcter de nostra llengua".

Però l'aportació de Par més original en relació amb aquest pronom és la seua disquisició sobre el 'hi' datiu (§ 95), que, en català, alterna amb 'li', "l'ús del qual es romangut exclusiu pera'l masculí y'l femení, ço es, pera designar ens animats, o, si's refereix a coses, pera considerarles com a personificades". El pronom 'hi', per tant, l'esmercem per al neutre i ho exemplifica amb: 'Li he de dir quelcom' (a ella). 'No hi tinch res que dir' (a açò). '¿Convé la humitat a l'electricitat? No li convé'⁵⁴². Par considera que el fet que el pronom adverbial exerceixi de datiu "nos dóna potser la clau desllorigadora de la substitució de 'li' per 'hi' quan aquell va immediatament seguit d'un altre pronom àton en acusatiu de tercera persona 'lo, la, los, les'". La substitució de 'li' per 'hi' en aquest context —emprada també per alguns clàssics—, té la seua explicació, segons Par, en l'ús de 'hi' com a ablatiu "esmerçat no sols com a neutre, ans també pera'ls altres genres, y ab referencia indistinctament a ens animats y inanimats", cosa que facilitaria que "al devenir datiu neutre s'expandís son ús als llocs susdits ahont 'li' malsonava".

Tanmateix, en estudis posteriors, Par contempla aquest fenomen des d'un altre punt de vista, i sense que coneguem els motius que l'han dut a canviar⁵⁴³ —més que el que addueix en el seu estudi sobre el *Curial*, "la llengua viva solsament coneix *li* y desconeix los aplechs *lo li, la li*, qui son mers invents gràfichs de la renaxença literària moderna" (PAR: 1928b, 60)⁵⁴⁴—, rebutja la combinació *l'hi* o *lo hi* per a OD + OI, i proposa *loi, l'i* o *li*. Així assenyala que Fouché ha pres de Fabra l'error de veure *hi* < IBI en la formació del datiu i representar-lo, per tant, en combinació amb l'acusatiu, *los hi*

⁵⁴¹ En aquest darrer exemple no hi sabem veure l'ens animat, encara que l'exemple seria vàlid si diguéssim 'contra tu' en lloc de 'contra la mentida'.

⁵⁴² Segons Mila Segarra (1985a, 180, nota 170), Ferrater coneix la *Sintaxi* de Par i n'aprofita alguns aspectes com l'estudi dels datius inanimats. L'escriptor en parla a la GEC VI, s.v. *català (l'estructura sintàctica)*. També reconeix l'aportació de Par a aquest tema, Rigau, que en parla en el seu article "«Hi» datiu inanimat" (*Els Marges*, 12, 1978, p. 99-102).

⁵⁴³ I segons la nostra opinió, a recular en un plantejament inicial prou modern.

⁵⁴⁴ Vegeu l'explicació de Par a 4.5.8.5.1, i la rèplica de Vallès a 4.6.5.

(*els hi*), introduint un pronom adverbial que no té res a veure amb el datiu (PAR: 1929e, 408-409)⁵⁴⁵. Anteriorment havia qualificat de "barrabassada" l'adopció de 'hi' quan no intervenia el pronom adverbial de lloc, tot i que es referia al datiu plural, per al qual proposava *elsi*, *lesi* i es mostrava contrari a les formes *els hi*, *les hi* (Carta a Calveras 03/02/1926, *apud* IGLÉSIA: 2001, 620)⁵⁴⁶.

A banda de seguir l'estructura general de la gramàtica de Meyer-Lübke i d'aquest punt que hem comentat amb més extensió, Par al·ludeix directament a l'obra del romanista com a referència per a la descripció de molts fenòmens de què parla en la seua *Sintaxi*: el datiu ètic (§ 101)⁵⁴⁷; l'article indefinit (§ 246); la formació dels verbs pronominals (§ 378, § 381); les referències a aspectes gramaticals d'altres llengües romàniques com el possessiu francès 'leur' (§ 105), l'ús de 'dans' en lloc de 'en' en francès i provençal (§ 702) i l'absència de la construcció 'j'aurais chanté si j'avais pu' en el temps d'expansió a França de 'je chanterais si je pouvais' (§ 1162), o el llatí, per a l'enclisi o proclisi dels mots àtons (§ 1199); i les relacions temporals entre els verbs principal i subordinat (§ 1110), entre altres.

Pel que fa a Diez, Par hi al·ludeix quan parla de la negació, i agafa la seua terminologia de mots 'seminegativus' —"demi-négations" en paraules del filòleg alemany (1874-1876 III, 389)—, per als mots que "encara que molt sovint exigexen lo concurs de 'no', poden ésser usats a voltes, tots sols ab plena força negativa". Així, Par argumenta que dues negacions en llatí "afirmaven, com verament vol la lògica", tot i que ja en baix llatí i en romànic, "lo parlar popular s'altava d'enunciar una proposició negativa fent precehir per 'non' o 'nec' lo verb, malgrat aquest anés seguit d'un pronom o adverbi negatiu" (§ 769). Diez (1874-1876 III, 390) explica aquesta evolució de la negació des del llatí a les llengües romàniques: "En effet le précepte de la grammaire latine (qui n'est même pas suivi dans tous les cas) d'après lequel deux négations équivalent à une affirmation s'accorde difficilement avec les tendances des dialectes populaires, et les idiomes romans doivent être considérés comme tels au point de vue de leur origine".

---

⁵⁴⁵ Vegeu 5.4.2.

⁵⁴⁶ Vegeu 2.1.3.2.

Par conclou que "en romànich y en català l'únich signe universalment y plena negatiu es 'no'", però els mots considerats seminegatius "qu'en lo periode de formació romànica havien perduda llur valua negativa; en cambi, després l'anaren cobrant, en guisa qu'avuy abans lo verb dits pronoms y adverbis són quasi sempre plenament negatius" (§ 669). Aquesta posició final és, de fet, la que manté el lingüista autodidacte, que en els seus escrits no fa servir el 'no' amb els seminegatius, quan van davant del verb, com es pot observar en aquesta sentència seua: "No cal esmentar que may es usada ab significació causal" (§ 1040).

Quant a Diez, Par també s'hi refereix quan parla de les proposicions incompletes, que defineix com les que no tenen verb personal. L'aportació del romanista en aquesta qüestió és el nom de 'verbum vicarium'⁵⁴⁸ que dóna al verb 'fer', quan s'usa per no repetir el mateix verb en una resposta (§ 784), i ens ofereix aquest exemple de Metge: "*atorgaries esser ver tot ço quet he dit dessus.— No faria ja may, ab aquesta opinió vull morir.— Consell te que no fasses (3669)*". L'industrial, expressant la seua opinió, lamenta que s'hagi perdut una construcció que s'emprava en català clàssic amb els verbs compostos, "bella construcció qu'avuy desconexem", i ho exemplifica amb una cita de Metge: "no hi havets res guanyat.— Si *he*, dix ell, molt (1223)".

Par esmenta Diez i Meyer-Lübke —als quals qualifica dels "dos escriptors romanistes sobirans" (§ 694)—, per al llistat de verbs intransitius llatins esdevinguts transitius i viceversa (§ 354); per a la caracterització dels impersonals absoluts, per a la qual també recorre a Benot⁵⁴⁹ i Darmesteter (§ 388, § 391, § 397); per als verbs romànics perfectius i imperfectius (§ 461); per a la formació de l'adverbi, juntament amb Anglade⁵⁵⁰ (§ 547-553), i la preposició, tema molt relacionat amb l'adverbi, segons Par (§ 694).

⁵⁴⁷ Entre parèntesis la secció de la *Sintaxi* de Par on apareixen les referències als gramàtics.

⁵⁴⁸ En aquest cas, Par només al·ludeix al nom sense donar la referència de la gramàtica de l'erudit alemany.

⁵⁴⁹ BENOT, Eduardo (1910). *Gramática filosófica de la lengua castellana*. Madrid: Sucs. Hernando, 107, *apud* PAR: 1923, § 388).

⁵⁵⁰ ANGLADE, Joseph (1921). *Grammaire de l'ancien provençal ou ancienne langue d'oc. Phonétique & Morphologie*. Paris: Éditions Klincksieck, 1977.

Sens dubte, Meyer-Lübke i Diez són les principals fonts de Par per confegir la seua *Sintaxi*, especialment el primer, la qual cosa no significa necessàriament que comparteixi els seus punts de vista, de manera que, en alguns moments, Par manifesta obertament la seua disconformitat amb el romanista suís: "... hem de considerar, de conformitat ab Meyer-Lübke, qu'aytals formes participials foren debudes a influencia clàssica sobre'l escriptor o potser a influencia italiana? Jo no ho crech [...], mentre no fem noves recerques pels orígens del català" (§ 843), "No estic conforme ab Meyer-Lübke (*Syntaxe*, 537), qui hi veu també una supressió, ans hi es sols palesa una manca, causada per la novella construcció" (§ 1013). O pot preferir la teoria del segon dels seus mestres: "... m'inclin vers Diez (*Syntaxe*, pl. 299) ans que vers Meyer-Lübke (*Syntaxe*, 678), y dich que no hi ha cap concordança entre los temps de les principals y los de les subordinades" (§ 1105).

Per a la nomenclatura dels temps verbals, el lingüista assenyala que les definicions dels temps d'indicatiu "no convenen sempre ab les dels corresponents del subjunctiu", i, conseqüentment busca en altres gramàtics les definicions més precises (§ 492). En primer lloc, fa referència als francesos —no especifica a qui al·ludeix, però deu referir-se a l'escola de Port-Royal—, que "introduhiren los pretèrits definit y indefinit", i a Meyer-Lübke, que usa els pretèrits de durada, momentani, històric, incoatiu, perfet i present, però els retrau "que's siguin cansats de la tasca de nomenar més exactament los temps en lo modus indicatiu, com sia que'ls pitjors batejats siguin alguns del subjunctiu".

Par (§ 492) considera que els gramàtics de l'escola lògica castellana han excel·lit en qüestions com aquestes "qui no tenen res que veure ab lo fet real de la llengua", i entre aquests lingüistes destaca "l'ilustre" Bello⁵⁵¹, "qui ha trobada una classificació més exacte y precisa, ab sos present, futur, pretèrit, copretèrit (imperfet), pos-pretèrit (futur de pretèrit), ante-present (pretèrit indefinit), ante-futur (futur anterior), ante-copretèrit y ante-pospretèrit (plusquamperfets)". I esmenta també un article d'Esteve Oca⁵⁵², que

---

⁵⁵¹ BELLO, Andrés (1953). *Gramática de la lengua castellana*. Madrid: EDAF, 1978.

⁵⁵² OCA, Esteve. "Tecnicismo gramatical impropio para el verbo". *BRAE* (octubre 1915, abril 1916), *apud* PAR: 1923, 183, nota 2)

proposa una nova classificació, "la qual, però, en lo subjunctiu resta vaga y àdhuch inexacta". Així doncs, a pesar que el lingüista català lloa la terminologia de Bello, opta per conservar els noms tradicionals, perquè, després d'argumentar que la classificació lògica no és fàcil d'establir —tenint en compte que alguns temps prenen significats contraposats depenent del context—, arriba a la conclusió que "los noms dels temps no nohuen palesament a l'entenença" i, per tant, el sistema tradicional "té l'aventatge de no embolicar les idees adquirides pel llegidor". Tanmateix, en l'apartat sobre relacions temporals entre verbs principal i subordinat, Par adopta els noms de temps verbals de Bello. Així, el temps 'antefutur de pretèrit' l'anomena, 'ante-pos-pretèrit' (§ 1111); el futur anterior llatí, 'ante-futur' (§ 1134); i el pretèrit hipotètic de subjunctiu, 'present hipotètic' (§ 1135).

Altres autors que Par cita directament són Nonell, per a 'hi' i 'ne' expletius, però per corregir-lo (§ 571), i Nyrop, per al pronom 'ne' (§ 87) i l'etimologia dels relatius (§ 971, § 974). També en el tema d'aquests pronoms al·ludeix al monogràfic de Jeanjaquet (§ 971) i a Darmesteter (§ 977, § 980), el qual serveix també com a font on el lingüista català busca l'evolució dels interrogatius (§ 988) i del condicional romànic (§ 1141), o descriu la introducció de l'imperfet d'indicatiu en lloc del de subjunctiu en les condicionals de diferents llengües romàniques (§ 1162).

Hi ha altres obres de referència que apareixen en la *Sintaxi*, però que no són gaire rellevants, quant al contingut. Així, Par esmenta corrents de pensament, com la filosofia escolàstica, que construïa "en infinitiu proposicions secundaries, los subjectes de les quals no són règim dels verbs principals" —ex. 'com donchs sia clar *aquella cosa esser eternal que mou si matexa*' (476)—, cosa que Metge i els clàssics feien sovint, mentre que en català modern és una estructura que "nos apar llatinisme pedantesch" (§ 876). I dóna exemples dels "grans estilistes castellans", Cervantes, Pereda i Clarín, que "obtenen efectes punyents y encisadors al començar no sols periodes, ans a voltes capítols, ab lo verb abans de son subjecte" (§ 1273).

Per cloure aquesta secció, cal afegir que Par fa al·lusió a Gröber⁵⁵³ a través de la lectura de la gramàtica de Meyer-Lübke (§ 1225). Tanmateix, no esmenta directament alguns dels gramàtics que cita en la bibliografia que apareix en la *Sintaxi*⁵⁵⁴: Bourciez⁵⁵⁵, Brunot, Clairin, Laurand⁵⁵⁶, Du Cange, Menéndez Pidal⁵⁵⁷, Hanssen⁵⁵⁸ i Fabra, la qual cosa no significa que no hagin deixat la seua empremta en el lingüista autodidacte⁵⁵⁹.

4.3.4. Estructura i contingut

Una de les coses que més crida l'atenció en el títol de l'obra de Par és, com hem comentat en un apartat anterior, que, d'entrada, aborda directament el tema sintàctic, i que basa la *Sintaxi* en els escrits de Bernat Metge (v. 4.3.1), la qual cosa indica que, tot i tindre un escriptor medieval com a centre del text, no ens trobem davant un estudi que pugui encabir-se en la definició tradicional de 'gramàtica històrica'. Així, Par prescindeix de tots els temes altres que la sintaxi, i no té apartats per introduir l'origen de la llengua⁵⁶⁰ o situar-la en el context romànic, ni capítols dedicats a l'ortografia, la prosòdia, la fonètica, la formació de paraules⁵⁶¹ o la semàntica⁵⁶². En canvi, en el seu estudi sobre *Curial e Guelfa* (1928b), segueix aquest esquema (v. 4.5.8).

---

⁵⁵³ GRÖBER, Gustav (1888-1902). *Grundriss der romanischen Philologie*. Estrasburg.

⁵⁵⁴ Entre els estudis que no hem esmentat anteriorment en aquesta tesi, només citem a peu de pàgina els títols dels treballs que hem consultat i que ressenyem, per tant, en la bibliografia final.

⁵⁵⁵ BOURCIEZ, Édouard (1910). *Éléments de linguistique romane*. Paris: Klincksieck. 5ème édition révisée par l'auteur et par les soins de Jean Bourciez.

⁵⁵⁶ LAURAND, L. (1918). "Grammaire historique latine", dins *Manuel des études grecques et latines*. Fascicule VI. Paris: Auguste Picard, éditeur.

⁵⁵⁷ MENÉNDEZ PIDAL, Ramon (1925). *Manual de gramática histórica española*. Madrid: Librería general de Victoriano Suárez, 5ª edición, corregida y aumentada.

⁵⁵⁸ HANSEN, Federico (1913). *Gramática histórica de la lengua castellana*. Halle: Max Niemeyer.

⁵⁵⁹ Bourciez, Brunot, Hanssen i Forteza, en canvi, apareixen explícitament en altres escrits lingüístics de Par. (Vegeu 4.5.)

⁵⁶⁰ En el moment que Par redacta la *Sintaxi* ja no es discuteix la filiació llatina del català, i es considera "una llengua romànica, tan independent com qualsevol de les seves germanes, en el sentit que, des del punt de vista lingüístic, no ha d'ésser presentada com a subordinada a cap altra" (BADIA: 1951, 4).

⁵⁶¹ Par dedica alguns paràgrafs breus a aspectes de derivació i composició. Quant a la primera, al·ludeix en dos apartats a la provenença dels substantius (§ 30) —mots derivats d'infinitius; participis presents, i passats; adverbis, preposicions i conjuncions; adjectius; pronoms; i substantius en '-ment', derivats de tema verbal—, i a la dels adjectius (§ 36), en què només parla dels participis. Quant a la composició, només s'hi refereix en un paràgraf (§ 58), en què, parlant de la formació del plural, Par explica que Metge gairebé no emprà mots compostos, per la qual cosa no pot descriure el plural d'aquests mots en l'escriptor.

En teoria, el títol tampoc no remet a un apartat de morfologia, però l'autor justifica que, en alguns casos, hi ha recorregut:

"Com es difícil afitar bé lo camp sintàctich, sobretot quan abans no hi ha una Morfologia a la qual poderse referir, regonech qu'en alguns endrets me soch entrat per aquesta; axís, per exemple, en l'interessantíssim estudi sobre les formes "qui, que" dels pronoms relatius adjectius; aytambé, pera'ls plurals y l'ús dels articles, he hagut de classificar prealablement los noms" (1923, VI).

Efectivament, Par dedica el primer capítol a la classificació dels noms —incloent en aquesta categoria substantius i adjectius (§ 2-63)—, i a la dels pronoms (§ 64-176), entre els quals introdueix els personals, els possessius, els demostratius, els indefinits i els numerals. La justificació que dona l'autor per incloure aquestes pàgines introductòries és que els noms i els pronoms poden realitzar diferents funcions dins l'oració, per la qual cosa les desinències, la derivació sintàctica, els canvis semàntics i "altres qualitats no relacionades ab dits mesters proposicionals, deu ésser fet apart" (§ 1). El tema dels plurals que apunta en el prefaci el tracta en diversos paràgrafs d'aquest primer capítol (§ 41-59).

Després, en el capítol següent, dedicat a les relacions determinatives i coordinatives, introdueix l'altre aspecte que anuncia al pròleg, l'article, descrit separatament en paràgrafs: en primer lloc, explica l'etimologia de l'article definit i sobretot mostra els exemples de Metge en què l'escriptor l'omet, ja que l'esmerça "molt menys sovint que nosaltres" (§ 197-224), i després parla de l'ús lògic d'aquest article, que no sempre s'adiu amb la gramàtica (§ 225-245 bis). En segon lloc, introdueix l'article indefinit, i, com en el cas anterior, dona exemples de l'absència d'aquest article en l'autor del *Somni* (§ 246-253), i del seu ús lògic (§ 254-256). Finalment, inclou una paràgraf amb frases fetes "compostes del nom sens article y'l verb qui'l preceheix", del tipus "*fer fi*", "*donar*

---

⁵⁶² Com a exemples de gramàtiques històriques que segueixen totalment o parcial aquest esquema, i només per citar les que Par usa com a referència, tenim Diez (1874-76), Meyer-Lübke (1890-1906), Darmesteter (1897) i Nyrop (1903-1913). La majoria de gramàtiques de la llengua catalana també s'ajusten a aquest guió —per exemple, Forteza (1915), que no pot completar-la, i Nonell (1898)—, tot i que algunes, sobretot del segle XIX, de manera molt incompleta.

loch", "*venir a taula*"... (§ 257), i remarques sobre l'article partitiu —"han *de* bons libres" (3621), per exemple—, l'ús del qual Par considera "inútil y enutjós" (§ 258-263), i l'article personal ("propi" en termes de Par), 'En' i 'Na', que Metge empra com a tractaments honorables, sense que haguessin adquirit encara la vàlua determinativa pròpia de l'article definit (§ 264-266).

Quant als pronoms relatius *qui* i *que*, que Par també destaca en el prefaci, hi dedica la seua atenció en la cinquena part, 'La proposició composta', concretament en el capítol III de la secció primera, que tracta de les proposicions adjectives. L'autor és conscient que amb l'estudi d'aquests pronoms s'aparta del camp sintàctic, però ho justifica en el fet que "Llur flexió suscita un problema morfològich d'importancia capdalt en nostra llengua y qui no es estat resolt en cap gramàtica nostra" (§ 969), perquè en romanç es reduceix el paradigma llatí.

En aquest capítol es nota que ens trobem davant d'un dels temes als quals Par destina un dels seus estudis lingüístics més importants (1929a, 1929b), ja que la investigació de les formes *qui* i *que* en Metge és exhaustiva (§ 969-976), i n'aporta un nombre considerable d'exemples. La seua conclusió és que l'escriptor medieval usa en el *Somni* 'qui' per al nominatiu masculí en un 86 %⁵⁶³; 'que', per al nominatiu femení en un 86 o 70 %, depenent del manuscrit; 'que', per al nominatiu neutre; i 'que' per a l'acusatiu, independentment del gènere⁵⁶⁴.

Deixant de banda aquestes consideracions morfològiques, l'aportació a la gramàtica històrica es palesa de seguida que ens endinsem en l'obra de Par, el qual explica molts dels aspectes sintàctics del català actual a partir de l'evolució del llatí, detenint-se en les constants referències a Metge. Així, parlant de la preposició 'de' que denota "estat, repòs", assenyala: "preceheix l'endret en relació ab un ens determinat. Equival, donchs, a 'en'. Lo llatí clàssich justifica aytal sorprenent accepció. Sols trob en Metge: penja

---

⁵⁶³ Aquest mètode d'oferir en xifres relatives (i també absolutes) els resultats de la seua investigació, el segueix també en l'estudi dels relatius, suara esmentat, i en el de la desinència -o (1930d).

massa *daquesta* part (2369) / se puxen veure *de* cascuna part (2362). Avuy usem també aquest sentit: 'Neva *de* la banda del Pirineu"' (§ 706 III α). Aquest seria un exemple paradigmàtic d'exposició d'un tret sintàctic en llatí, en Metge i en català actual.

De vegades, el fenomen es produeix en llatí i en Metge, però no en català actual, "Que.— Pot substituhir també a 'si', introduhint proposició condicional: [+ exemples]. Modernament no admetem aytal ús de 'que'" (§ 953); o en català actual, però no en Metge, "L'imperatiu es reemplaçat a voltes pel futur [...] sovint l'esmercem també també pera reblar fortament nostres ordres ('Estudiaràs cada dia la lliçó'). Lo futur imperatiu no consta en Metge" (§ 529); o només en llatí i s'ha perdut en Metge i en català actual, "lo català, tant antich com modern, rebutja l'infinitiu. 'Vull te venire' sols es resoluble per 'vol que tu vinguis'" (§ 812). També hi trobem exemples de canvi en l'ús: Metge empra moltíssim el 'com' causal, mentre que avui "té sabor erudita. Coloquialment preferim 'com sigui que'" (§ 927).

La *Sintaxi* de Par és, doncs, una gramàtica històrica des del moment que parteix del llatí i recorre l'evolució dels mots, fixant-se especialment en Metge, i referint-se també al català actual. Tanmateix, la seua aportació no es limita a aquesta disciplina, ja que, com acabem d'assenyalar en el paràgraf anterior, i pel que hem vist en l'apartat precedent sobre el pronom 'hi' (v. 4.3.3), l'autor facilita dades del català modern, si troba fenòmens que atanyen a la llengua actual, encara que no tingui referències de Metge.

Per consegüent, de manera directa o indirecta Par confegeix una gramàtica descriptiva del català actual. Així, quan dóna el llistat de conjuncions concessives i apunta: "Metge no usa 'si be', tan generalitzada avuy. Tampoch trop 'no obstant que', 'malgrat que', ni 'mal que', aquesta també tan usual ara" (§ 962), afirma que aquestes conjuncions s'empren actualment. I quan dóna un extens llistat de verbs amb el règim corresponent (§ 348-402) i els distribueix seguint l'índex que tot seguit ressenyem, descriu al mateix temps el règim dels verbs en l'actualitat:

---

⁵⁶⁴ Recordem que Par no segueix aquesta norma, sinó que empra 'qui' per al nominatiu i 'que' per a l'acusatiu, independentment del gènere. Vegeu 4.2.5.3.9, i també l'apartat 4.3.1 d'aquest capítol, en què ho recordem.

- Capítol II. Verb

- I. Tranzitius i intranzitius

- Verbs usats per Metge (tranzitius, intranzitius, tranzitius usats absolutament com a intranzitius)

- A. Intranzitius llatins devinguts tranzitius

- B. Tranzitius llatins devinguts intranzitius

- II. Reflexius

- III. Pronominals

- C. Verbs que Metge esmerça tranzitivament, usats avuy com a pronominals

- D. Verbs usats intranzitivament per Metge, qui avuy són pronominals

- E. Verbs usats pronominalment per Metge, qui avuy són tranzitius

- F. Verbs usats pronominalment per Metge, qui avuy són intranzitius

- IV. Impersonals

- A. Impersonals absoluts

- B. Impersonals relatius

I encara un altre exemple que permet veure clarament la manera d'interrelacionar el català de Metge i el català actual, amb una reflexió afegida de l'autor sobre un ús que no li sembla lògic, i, tanmateix, el presenta com a real:

"[...] Avuy, en cambi los usem ab 'no' ['jamay', 'jamés'] quan seguexen lo verb, mes sense (essent en conseqüència plenament negatius) quan lo precehexen: 'may ho diré', 'no ho diré may'.

Ço peculiar en lo català modern es que tinguin sentit afirmatiu quan van després lo verb y los manca lo 'no': 'ço que faeren jamay los Grechs' (2639).

Segons Metge y l'etimologia aquest ús afirmatiu es lògich; mes avuy que, quan precehexen lo verb los considerem negatius per ells matexos, apar que quan lo seguexen y los manca lo 'no' no hauríem de gosar donarlos sentit afirmatiu" (§ 779).

Hi afegim un parell d'observacions més. Par comença el paràgraf amb els noms arcaics dels adverbis ('jamay', 'jamés') i, en canvi, els actualitza en els exemples ('may') —sempre, és clar, mantenint el seu sistema ortogràfic—, mentre que, quan dubta sobre l'ús de l'expressió en català modern, l'exemplifica amb una sentència de Metge⁵⁶⁵.

La tasca de descripció de la llengua és molt lloable, però seria més útil per als usuaris, si no recollís tantes construccions i vocabulari arcaics, que no sabem fins a quin punt dóna com si els volgués recuperar en l'actualitat —perquè ell els fa servir— o com a mots emprats per Metge. Un exemple que il·lustra aquesta qüestió és l'entrada 'ab' (§ 713). Par n'introdueix l'etimologia i la definició, i en dóna diversos exemples de Metge. Fins aquí actua segons allò previst en una gramàtica històrica, excepte en el fet que no proposa quina és la forma actual, encara que sabem que l'autor empra sempre 'ab'. Després, però, canviant de grafia, manifesta: "En lo barceloní modern pronunciem molt sovint 'amb' en lloch de 'en' y 'a'; axís diem: 'me'n vaig amb un hotel'" (§ 714). Tot i que som conscients que hi ha hagut un canvi de registre, sobta veure aquesta forma en Par. La conclusió que en podem extraure és que l'ortografia és en aquesta sintaxi una qüestió totalment secundària.

Així doncs, aquesta obra presenta una bona proporció de gramàtica històrica i de gramàtica descriptiva. En canvi, és més difícil trobar-hi regles que ens indiquin que ens trobem davant d'una gramàtica prescriptiva. Només en trobem alguna mostra, que no és

---

⁵⁶⁵ Aquesta ens sembla una mostra de la dificultat que deu representar per a l'autor mantenir l'equilibri entre el català que parla i el que vol recuperar com a model de català literari, a partir de Metge. Així, ell mateix empra en altres fragments 'jamay' i aquí esmenta 'may', perquè és conscient que la gent fa servir la segona paraula i no la primera.

pas representativa. Com a exemples: "jamay, quan l'antecedent es nom de persona, es llegut substituhir l'accusatiu 'que' per la forma preposicional 'a qui', essencialment dativa en nostra llengua; errada aquesta qu'avuy-en-dia molts cometen ('la dona *a qui* estimo')" (§ 976), "'quin' [...] no deu ésser may usat en substitució al castellà 'cuyo' en oracions afirmatives o negatives" (§ 988). Per consegüent, no hi podem trobar solucions als dubtes sobre l'ús normatiu d'alguns mots. En aquest sentit, per exemple, apunta, que Metge no empra "la vera preposició final composta 'per a' —excepte potser en un cas del qual Par no està segur— (§ 746), i sense valorar-ho, conclou que "L'abundor de 'per' final ab infinitiu prova la preferencia que ja li dóna Metge sobre la 'a'" (§ 822).

Quant a la distribució de continguts, i segons assenyala l'autor, l'estudi segueix el mètode de la moderna filologia romànica, sobretot pel que fa a Meyer-Lübke, que consisteix a distribuir les matèries segons els elements de la proposició. Es tracta d'un volum de 580 pàgines, que està dividit en sis parts, cadascuna de les quals se subdivideix alhora en diferents capítols:

- Mots declinables: amb dos capítols dedicats, el primer, al nom i a l'adjectiu, i el segon als pronoms
- Relacions determinatives i coordinatives; amb dos capítols, el primer dels quals, determinació— se subdivideix en dos temes centrals —determinació juxtapositiva de substantius, adjectius i adverbis, i determinació copulativa, també de substantius, adjectius i adverbis—; i coordinació
- Proposició simple; incloent-hi deu capítols sobre subjecte (concordança, subjecte pronominal, subjecte indeterminat), verb (transitiu i intransitiu, reflexiu, pronominals i impersonals), règim, predicat, passiva, modus i temps, complement adverbial (substantius adverbials, adverbis, preposicions), interjecció, negació, i proposicions incompletes
- Formes nominals del verb, amb tres capítols: infinitiu, participi present i gerundi, i participi passat

- Proposició composta, amb quatre seccions: la primera, amb quatre capítols (la subordinació substantiva, adverbial, i adjectiva, i els nexes doblats); la segona, sobre les proposicions coordinades; la tercera, sobre els temps i els modes verbals, amb tres capítols (en les proposicions principals, en les proposicions subordinades, i clàusules de més de dos proposicions); i la quarta, amb dos capítols (negació i clàusules incompletes)
- Ordenament, amb cinc capítols: mots àtons, categories gramaticals, elements de la proposició, proposicions de la clàusula composta, i elements de la proposició subordinada

Par acaba el seu llibre amb una llista dels mots estudiats i un índex ideològic.

Com a trets innovadors dins del camp sintàctic català, Alfons Par tracta la formació dels verbs pronominals (§ 374-387), la caracterització dels impersonals (§ 388-403), els conceptes de datiu d'interès, ètic i final (§ 418-422), els predicats purs i preposicionals dels règims (§ 404-435), la passiva amb 'se' (§ 476-478), l'estudi complet de l'infinitiu, gerundi i participi (§ 786-859), l'exposició de totes les proposicions subordinades, especialment les condicionals (§ 1140-1184), i l'ordre en la proposició (§ 1195-1305), a més dels temes que havien avançat Forteza i Alcover (v. 4.3.1). Par manifesta el seu acord amb el règim directe apreposicional (§ 408-411), la concordança del règim i el participi amb el verb 'haver' (§ 453, § 855), l'ús dels auxiliars 'haver' i 'ésser' (§ 857), però discrepa en l'ús de la passiva, ja que, a diferència dels seus predecessors, considera que en l'època de Metge s'utilitza més la passiva que en l'actual (§ 466), i enumera, a més, les preposicions que introdueixen el complement agent 'per', 'de' i 'a' (§ 471-473).

Quant a la metodologia, tipogràficament presenta el text de manera molt clara, i manifesta en diverses ocasions la seua voluntat didàctica, explicant per què situa un concepte sota un epígraf, per què treballa d'una determinada manera o quin és el motiu que l'ha dut a estudiar un tema en un capítol o en un altre. Així, per exemple, apunta: "Per tal qu'hagués comprovació plena d'aquesta regla, he presa nota de tots los passatges ahont ocorren aytals combinacions binaries" (§ 1212), i "parlarem més enllà (§1977) de les proposicions subjecte dels verbs impersonals" (§1272).